

DATAHUONE-RAPORTTI 3/2024

Suorien yritystukien kohdentuminen vientiyrityksille

Max Toikka
Otto Toivanen
Nelli Valmari

DATAHUONE-RAPORTTI 3/2024

Suorien yritystukien kohdentuminen vientiyrityksille

Max Toikka
Otto Toivanen
Nelli Valmari

DATAHUONE-RAPORTTI 3/2024

Max Toikka

Tutkija

VATT Datahuone

max.toikka@vatt.fi

Otto Toivanen

Professori

Aalto-yliopisto

otto.toivanen@aalto.fi

Nelli Valmari

Tutkijatohtori

Aalto-yliopisto

nelli.valmari@aalto.fi

DATAHUONE

Datahuone on VATT:n itsenäinen yksikkö, joka tukee tietopohjaista päätöksentekoa. Datahuone tuottaa ajantasaisia rekisteriaineistoja hyödyntäviä selvityksiä päätöksenteon tueksi ja poliittisten ratkaisujen vaikutusten arvioimiseksi. Datahuone toimii kiinteässä yhteistyössä Tilastokeskuksen ja Taloustieteen keskus Helsinki GSE:n kanssa.

Valtion taloudellinen tutkimuskeskus
VATT Institute for Economic Research
Arkadiankatu 7, 00100 Helsinki, Finland

Suorien yritystukien kohdentuminen vientiyrityksille

Datahuone-raportti 3/2024 (21.11.2024)

Julkaisija: Valtion taloudellinen tutkimuskeskus

Teemat: Yritystoiminta

Asiasanat: kilpailukyky, vienti, TKI-toiminta, yritystuet

Tiivistelmä

Tässä raportissa tarkastellaan tukiohjelmatasolla sitä, miten Suomen valtion myöntämät suorat yritystuet kohdentuvat vientiyrityksille. Lisäksi raportissa kuvaillaan tuensaajien ominaisuuksia yleisesti. Tarkastelussa on 58 yritystukiohjelmaa, joista myönnettiin vuonna 2022 suoraa yritystukea lähes 20 000 saajalle yhteensä 1,37 miljardin euron arvosta.

Vain harva yritystukiohjelma kohdentuu suoraan vientiyrityksille, eikä useimpien ohjelmien tarkoitus olekaan viennin tai kansainvälisen kilpailukyvyn edistäminen. Vientiyritykset saivat kuitenkin noin 40 prosenttia tässä selvityksessä mukana olleista, vuonna 2022 myönnettyistä suorista yritystuista, koska muutaman niiden kannalta olennaisen tukiohjelman kautta jaettiin paljon rahaa. Suurimmalla osalla vientiyrityksiä saadun tuen määrä suhteessa liikevaihtoon ja viennin arvoon oli kuitenkin hyvin pieni, eli tuilla ei liene suurta vaikutusta niiden toimintaedellytyksiin.

Se, että yritystuki kohdentuu vientiyrityksille, ei välttämättä tarkoita sitä, että se edistäisi vientiä, koska tuki voi olla suunnattu muuhun tarkoitukseen, tai sen vaikutus yritysten liiketoimintaan voi olla pieni. Toisaalta vientiyrityksille kohdentumaton tuki voi edistää vientiä talouden rakenteiden kautta, tai jos se suuntautuu potentiaalisille vientiyrityksille.

Suoria yritystukia saaneiden yritysten työn tuottavuus oli heikompi kuin kaikilla saman toimialan yrityksillä. Jaetun tuen rahamäärä sen sijaan kohdentui merkittävässä määrin suhteellisen korkean tuottavuuden yrityksille.

Suoraa yritystukea saavia yrityksiä on paljon, ja yrityskohtaiset tukisummat ovat pääsääntöisesti hyvin pieniä. Tukiohjelmaa on runsaasti, ja useimmat ohjelmat ovat tuen kokonaismäärältään pieniä. Lisäksi tukea myöntäviä tahoja on useita. Sirpaleisen tukijärjestelmän hallinnolliset kustannukset suhteessa mahdollisiin yhteiskunnallisiin hyötyihin voivat olla suuret. Samalla monimutkaisen tukijärjestelmän arvioiminen kokonaisuutena on vaikeaa.

Inriktning av direkta företagsstöd till exportföretag

Datarum-rapport 3/2024 (21.11.2024)

Publicerad av: Statens ekonomiska forskningscentral VATT

Forskningsområden: Företagsverksamhet

Nyckelord: konkurrenskraft, export, FUI-verksamhet, företagsstöd

Sammanfattning

I denna rapport undersöks på stödprogramnivå hur direkta statliga företagsstöd riktas till exportföretag i Finland. Dessutom beskrivs stödmottagarnas egenskaper i allmänhet. Analysen omfattade 58 företagsstödsprogram, som beviljade direkt företagsstöd till nästan 20 000 stödmottagare till ett sammanlagt belopp av 1,37 miljarder euro under året 2022.

Få företagsstödprogram är direkt inriktade på exportföretag, och de flesta syftar inte ens på att främja export eller internationell konkurrenskraft. Exportföretagen mottog dock omkring 40 procent av det direkta företagsstöd som beviljades i 2022 och undersöks i denna rapport, vilket berodde på den stora summa pengar som fördelades genom ett fåtal stödprogram som var relevanta för dem. För majoriteten av exportföretagen var dock det mottagna stödbeloppet i förhållande till omsättning och exportvärde mycket litet, vilket innebär att stödet sannolikt inte kommer att ha en stor inverkan på deras verksamhetsvillkor.

Det faktum att företagsstöd riktas till exportföretag innebär inte nödvändigtvis att det främjar exporten, eftersom stödet kan vara öronmärkt för andra ändamål eller ha bara en liten inverkan på deras verksamhet. Å andra sidan kan stöd som inte är riktat till exportföretag främja exporten genom ekonomins struktur eller om det är riktat till potentiella exportföretag.

Arbetsproduktiviteten i de företag som fick direkt företagsstöd var lägre än i alla företag i samma sektor. Det stödbelopp som fördelades gick däremot ganska klart till företag med relativt hög produktivitet.

Antalet företag som tar emot direkt företagsstöd är stort och stödbeloppet per mottagare är i allmänhet mycket små. Det finns ett stort antal stödprogram och det totala stödbelopp som beviljas genom de flesta av dem är litet. Dessutom finns det ett stort antal myndigheter som beviljar stöd. De administrativa kostnaderna av det fragmenterade stödsystemet kan vara höga i förhållande till de potentiella sociala fördelarna. Samtidigt är det svårt att utvärdera det komplicerade stödsystemet på ett omfattande sätt.

Allocation of direct business subsidies to export firms

Data Room Report 3/2024 (21.11.2024)

Publisher: VATT Institute for Economic Research

Research Areas: Business activities

Keywords: competitiveness, export, RDI activities, business subsidies

Abstract

This report studies how state-granted direct business are allocated to export firms in Finland. In addition, the recipients of the subsidies are described generally. The report covers 58 subsidy programs that had almost 20 000 beneficiaries and distributed subsidies worth of 1,37 billion euros in year 2022.

Most business subsidies are not directed to export firms, but the promotion of export activities or competitiveness is not even the objective of most subsidy programs. Nevertheless, export firms received about 40 percent of all the direct business subsidies that were granted in 2022 and are studied in this report, because the few subsidy programs that were important to exporters distributed substantial amounts of money. For most export firms, the received subsidies relative to their revenues and their value of exports were small, so subsidies are unlikely to have a major impact on their operations.

A subsidy that benefits export firms does not necessarily promote export activities, because the subsidy might target other purposes, or it might have only a minor effect on recipients' operations. On the other hand, a subsidy that is not directed to exporters might still promote export activities through the structures of the economy, or by subsidizing potential exporters.

The recipients of direct business subsidies had lower labor productivity than all the firms within the same industry. However, the granted subsidy money was quite heavily directed to firms with relatively high labor productivity.

The number of firms receiving direct business subsidies is large, and the grants they receive are usually small. There are several subsidy programs, and most of them grant only small amounts of money. Besides, the number of authorities granting subsidies is large. The administrative costs of the fragmented subsidy system might be large relative to the possible societal benefits of the subsidies. In addition, it is difficult to evaluate the complex subsidy system in a holistic way.

Sisällys

1. Johdanto.....	1
1.1. Yritystukien taloustieteellinen viitekehys	3
2. Aineistot ja määritelmät	6
2.1. Aineistot.....	6
2.2. Määritelmät ja rajaukset	7
3. Yleiskuva suorista yritystuista.....	8
3.1. Tukiohjelmat ja tuensaajat	8
3.2. Yritystuet keskittyvät vahvasti pienelle saajajoukolle	16
3.3. Useita eri yritystukia saaneet yritykset	20
4. Suorien yritystukien kohdentuminen vientiyrityksille	23
4.1. Vientiyritysten saamat yritystuet.....	23
4.2. Yritystukea saaneiden vientiyritysten vientitoiminnan laajuus.....	31
4.3. Vientiyritysten saamat yritystuet verrattuna niiden liiketoiminnan laajuuteen	36
4.4. Yritystuen kohdentuminen vientiyrityksille ei välttämättä kerro sen vaikutuksesta vientiin	41
5. Suoria yritystukia saaneiden yleinen kuvailu	42
5.1. Yritystukea saaneiden henkilöstömäärä	42
5.2. Yritystukea saaneiden tuottama arvonlisäys	45
5.3. Yritystukea saaneiden työn tuottavuus.....	47
5.4. Yritystuet toimialoittain	52
5.5. Yritystuet maakunnittain.....	55
6. Vuonna 2023 myönnetyt suorat yritystuet.....	58
6.1. Yleiskuva vuonna 2023 myönnetyistä suorista yritystuista	59
6.2. Vuonna 2023 myönnettyjen suorien yritystukien kohdentuminen vientiyrityksille	60
6.3. Vuonna 2023 myönnettyjen suorien yritystukien saajien yleinen kuvailu.....	62
7. Johtopäätökset.....	63
Viitteet	67
Liite A: vuonna 2023 myönnetyt suorat yritystuet.....	69
Liite B: Raportissa tarkasteltujen suorien yritystukien luokittelu ja tavoitteet ..	88

1. Johdanto

Tässä raportissa luodaan katsaus siihen, miten valtion tukiviranomaisten ja niiden puolesta tukia myöntävien tahojen myöntämät suorat yritystuet kohdentuivat vientiyrityksille vuonna 2022. Lisäksi kuvaillaan suoria yritystukia saaneita yrityksiä yleisellä tasolla. Raportissa käytetään Tilastokeskuksen yritystason aineistoa vuonna 2022 myönnettyistä suorista yritystuista. Analysoiduista 58 tukiohjelmasta myönnettiin vuonna 2022 tukea lähes 20 000 yritykselle yhteensä noin 1,37 miljardin euron arvosta. Yritystukea saaneiden liiketoiminnasta saadaan tietoa muista yritystason aineistoista, kuten tilinpäätöstiedoista ja Tullin ulkomaankauppa-aineistosta. Käytetyt aineistot ovat tietosuojan alaisia, joten yksittäisiä yrityksiä koskevia lukuja ei esitetä, eikä myöskään tukiohjelmiä, joilla oli todella vähän tuensaajia.

Raportin tarkastelu on rajattu suoriin yritystukiin, joten laina- ja takausmuotoisia tukia ja verotukia ei käsitellä. Käytetyssä yritystukiaineistossa ei ole maa-, metsä- ja kalatalouden alkutuotannon tukia, joten ne jäävät selvityksen ulkopuolelle. Vuonna 2022 myönnetyt poikkeusajan tuet, kuten koronapandemiaan liittyvät tuet ja väliaikainen polttoainetuki, on jätetty pois analyyseistä tilapäisyytensä vuoksi. Mukana ei ole myöskään kuntien rahoittamia yritystukia.

Raportissa kuvaillaan vuonna 2022 myönnettyjä tukia, koska vuonna 2023 myönnettyjen tukien osalta käytetyssä aineistossa on puutteita; esimerkiksi jotkin käytössä olleet tukiohjelmat puuttuvat siitä kokonaan. Kuitenkin mukana olevien tukiohjelmien osalta luvut antavat luotettavan kuvan. Vuoden 2023 tukiohjelmien kuvailu esitetään kuitenkin liitteissä, ja niitä koskevat tulokset tiivistetään erillisessä luvussa. Raportin taulukot ja joitain täydentäviä lisämateriaaleja on saatavilla Excel-muodossa Datahuoneen materiaalipankissa¹.

Raportti on laadittu työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) toimeksiannon pohjalta. Toimeksiannon tavoitteena on ollut selvittää yritystukien vaikutusta vientikilpailukykyyn. Datahuone on toimeksiannossa selvittänyt suorien yritystukien kohdentumista vientiyrityksille ja myös yleisesti sitä, minkälaiset yritykset saavat tukia. Analyyseissä keskitytään tukiohjelmien kohdentumisen ja tuensaajien kuvailuun. Niissä ei oteta kantaa tukien mahdollisiin vaikutuksiin, joiden arviointi vaatisi syy-seuraussuhteiden analyysin mahdollistavan tutkimusasetelman. Einiö ja Hyytinen (2019) käyvät läpi mahdollisia tapoja arvioida näitä syy-seuraussuhteita ja arviointiin liittyviä haasteita. Toimeksiantoa täydennetään myöhemmin verotukiin liittyvällä analyysillä.

¹ <https://vattdatahuone.fi/lisamateriaalit/>, suora osoite raportin kansioon: <https://bit.ly/3YNj33X>

Lisäksi Datahuone on alkanut TEM:n toimeksiannosta selvittää tarkemmin tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaan suunnattujen yritystukien kohdentumista ja vaikuttavuutta.

Vienti muodostaa merkittävän osan Suomen bruttokansantuotteesta. On välttämätöntä, että vientisektori on suuri, koska Suomi on monen tuotteen osalta riippuvainen tuonnista, jota rahoittamaan tarvitaan vientiä. Kansainväliset markkinat ovat kuitenkin hyvin kilpailulliset. Niillä pärjäämistä hankaloittaa se, että monet valtiot jakavat merkittäviä yritystukia houkutellessaan investointeja ja parantaakseen vientisektorin kilpailukykyä, ja tukikilpailu on viime vuosina lisääntynyt (Evenett ja Fritz, 2021). Vientikilpailukyky muodostuu pääasiassa kahdesta asiasta: kustannuskilpailukykyä, eli kyvystä tuottaa edullisesti, ja arvonlisäykseen perustuvasta kilpailukykyä, eli kyvystä valmistaa laadukkaita tuotteita ja palveluita, joille on kysyntää korkeasta hinnasta huolimatta (Laukkanen ja Maliranta, 2019). Molempiin voi olla mahdollista vaikuttaa yritystuilla.

Arvonlisäykseen perustuvaa kilpailukykyä voidaan edistää esimerkiksi tuilla, jotka kohdentuvat tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaan (TKI), jonka avulla luodaan uusia tuotteita ja toimintatapoja. Onnistuessaan nämä tuet voivat olla koko kansantalouden ja jopa koko maailman tasolla hyödyllisiä, koska ilman julkista tukea yritykset investoivat TKI-toimintaan usein yhteiskunnan näkökulmasta liian vähän.

Kustannuskilpailukykyyn voi olla mahdollista vaikuttaa esimerkiksi jakamalla yritysten tuotantokustannuksia alentavia tukia, joiden ansiosta yritys voi myydä tuotteitaan alempaan hintaan kuin ilman tukia. Laukkasen ja Malirannan (2019) mukaan Suomessa jaettavilla yritystuilla on kuitenkin vain vähäinen vaikutus kustannuskilpailukykyyn. Haittapuolena tällaiset olemassa olevaan tuotantoon kohdistuvat tuet saattavat estää taloutta uudistumasta ja vääristää yritysten välistä kilpailua. Ihannemaailmassa kaikki valtiot päättäisivät olla jakamatta taloudellista tehokkuutta haittaavia ja kilpailua vääristäviä tukia. Todellisuudessa, jossa valtiot houkuttelevat rajojen yli liikkuvaa pääomaa ja investointeja taloudellisin kannustimin, voi kuitenkin olla pakko vastata kansainväliseen yritystukikilpailuun. Suomen kaltaisella pienellä maalla ei ole mahdollisuuksia osallistua laajamittaiseen tukikilpailuun, joten jos yritysten toimintaedellytyksiä halutaan parantaa julkisilla tuilla, täytyy niiden kohdentua tehokkaasti haluttuun tarkoitukseen.

Tässä raportissa kuvaillaan, minkälaisia suoran yritystuen tukiohjelmiä on käytössä, miten ne kohdentuvat vientiyrityksille, ja minkälaisia yrityksiä tuensaajat yleisesti ovat. Vientiyrityksille kohdentuvilla tuilla tarkoitetaan sellaisia tukia, joiden saajina on (suhteellisesti) paljon vientiyrityksiä ja/tai sellaisia, joista vientiyritykset saavat (suhteellisesti) paljon tukea. Raportissa ei kuitenkaan oteta kantaa siihen, mitkä yritystuet, jos mitkään, ovat

vientikilpailukykyä tukevia. Se, että jokin tuki kohdentuu vientiyrityksille, ei välttämättä tarkoita, että se tukisi vientikilpailukykyä. Vientiyrityksen saama tuki voi esimerkiksi kohdistua muuhun kuin vientiä edistävään toimintaan, tai yritys olisi voinut toteuttaa rahoitetun toiminnan ilmankin tukea. Toisaalta vientiyrityksille kohdentumaton tuki voi edistää kansainvälistä kilpailukykyä talouden rakenteiden kautta. Tukiohjelmia ei muutenkaan arvioida niiden taloudellisen tai yhteiskunnallisen mielekkyyden mukaan, eikä anneta suosituksia siitä, mitä tukia pitäisi karsia, säilyttää tai lisätä.

1.1. Yritystukien taloustieteellinen viitekehys

Yritystuet ovat valtiolle meno, ja niihin kulutetut varat voisi käyttää toisellakin tavalla. Varat voisi myös jättää käyttämättä kokonaan, mikä vähentäisi verorasitetta tai velanottotarvetta. Yritystuilla voi lisäksi olla yhteiskunnallisia kustannuksia, koska niiden jakaminen saattaa vääristää markkinoita ja johtaa taloudelliseen tehottomuuteen (ks. esim. Schwartz ja Clements, 1999). Tuet saattavat antaa saajalleen kilpailullisen etulyöntiaseman, joka auttaa sitä kasvattamaan markkinaosuuttaan muiden kustannuksella (Buts ja Jegers, 2013). Julkinen valta on usein huono ohjaamaan yritysten taloudellista toimintaa, eli niin sanotusti valikoimaan voittajia (Beason ja Weinstein, 1996; Branstetter ym., 2023); kysyntään ja tarjontaan luottavat markkinat ovat siinä tavallisesti paljon parempia. Tuet voivat heikentää kannusteita tehdä kasvua lisääviä ja tuotantoa tehostavia investointeja ja toimenpiteitä (Bernini ja Pellegrini, 2011). Investointeihin tai liiketoiminnan kehittämiseen kohdennettukaan tuki ei välttämättä vaikuta yrityksen toimintaan, koska yritys olisi saattanut tehdä samat toimet myös ilman tukea (Görg ja Strobl, 2007).

Yritystukien lopullisia edunsaajia ovat ihmiset; yritys on vain väline tuottaa ja jakaa taloudellista hyötyä. Yrityksen omistajat hyötyvät, jos sen voitot kasvavat, ja osa ylijäämästä saattaa valua myös työntekijöiden palkkoihin. Työntekijät, erityisesti uuden työpaikan saavat, ja alihankkijat hyötyvät, jos tuet lisäävät yrityksen tuotantoa. Asiakkaat hyötyvät, jos tuet mahdollistavat hintojen alentamisen. Tukien kohdentuminen sidosryhmille riippuu niiden vaikutuksista yrityksen toimintaan. Tuet saattavat valua lähes kokonaan omistajien voittoihin, jos yrityksellä on paljon markkinavoimaa, ja tuet eivät saa sitä lisäämään tuotantoaan tai investointejaan². Yritystukia jaettaessa onkin mietittävä myös tulonjaollisia vaikutuksia; sitä, ketkä niistä lopulta hyötyvät.

² Yleensä tuen myöntäjä valvoo, että yritystuki käytetään tarkoituksenmukaiseen toimintaan. Sillä, että tuotanto tai investoinnit eivät lisäänty, tarkoitetaan sitä, että ne eivät lisäänty verrattaessa tilanteeseen, jossa tukea ei olisi jaettu. Eli yritys olisi joka tapauksessa tehnyt samat toimet tai joitain vaihtoehtoisia toimia.

Markkinatalouteen kuuluu olennaisesti se, että yritykset, jotka eivät pärjää markkinoilla, poistuvat, ja niiden tuotannontekijät vapautuvat toimijoille, jotka vastaavat markkinoiden tarpeisiin paremmin ja tehokkaammin. Samalla markkinoille tulee uusia yrityksiä, joista osa onnistuu ja osa ei. Lähtökohta on se, että jos jokin yritys ei pärjää markkinoiden kilpailussa ilman julkista tukea, on sen väistyttävä ja annettava tietä markkinoiden tarpeisiin paremmin vastaaville toimijoille. Yritystuet voivat haitata tällaista yhteiskunnan kannalta hyödyllistä luovaa tuhoa (Koski ja Pajarinen, 2015).

On kuitenkin joitain tilanteita, joissa yritystuet voivat olla perusteltuja taloudellisen tehokkuuden näkökulmasta. Markkinat eivät ole täydelliset, vaan niillä esiintyy markkinapuutteita, kuten ulkoisvaikutuksia ja epätäydellistä kilpailua. Tällöin julkisen vallan puuttuminen markkinoiden toimintaan saattaa olla tarpeen, ja yritystuet voivat joissain tapauksissa olla siihen sopiva keino. Esimerkiksi jos yrityksen toiminnasta koituu yhteiskunnalle positiivisia ulkoisvaikutuksia, eli myös muut kuin yritys ja sen asiakkaat hyötyvät tuotannosta, voi sen tukeminen olla perusteltua. Omaan etuaan ajava yritys ei kuitenkaan huomioi tätä positiivista ulkoisvaikutusta ja tuottaa yhteiskunnan kannalta liian vähän, koska se ei hyödy tuottamastaan yhteiskunnallisesta hyvästä, mutta kantaa sen tuottamisen kustannukset. Tuen avulla voidaan saada yritys lisäämään yhteiskunnan kannalta hyödyllistä toimintaansa.

Yksi esimerkki positiivisesta ulkoisvaikutuksesta on TKI-toiminta. Onnistunut TKI-toiminta synnyttää innovaatioita, tieteellisiä löydöksiä ja uusia toimintatapoja, jotka leviävät yhteiskunnassa hyödyttäen muitakin kuin niiden kehittämistä rahoittanutta yritystä (ks. esim. Bryan ja Williams, 2021). Tukien avulla valtio voi kannustaa yritystä toimintaan, jonka odotetaan tuottavan yhteiskunnallista hyvää.

Positiivisten ulkoisvaikutusten tapauksessakin on kuitenkin rajansa sille, paljonko yrityksiä on syytä tukea ja ulkoisvaikutuksen huomioivan optimaalisen tuen tason tarkka määrittäminen on vaikeaa. Valtion on lisäksi vaikea tunnistaa, mitä yrityksiä ja toimintoja pitäisi tukea. Positiivisten taloudellisten vaikutusten saavuttamiseksi TKI-tukien kohdentumisella on kuitenkin merkitystä (ks. esim. Acemoglu ym., 2018 ja Einiö ym., 2022). Tukemiseen liittyy myös riskejä, koska sillä tavoiteltu yhteiskunnallisen hyvinvoinnin lisääminen ei välttämättä toteudu. Esimerkiksi TKI-toiminta ei aina tuota uusia innovaatioita tai tieteellisiä löydöksiä, se saattaa hyödyttää vain yritystä itseään laajemman yhteiskunnan sijaan, tai tuki saattaa syrjäyttää yksityisiä investointeja. Tukea jaettaessa onkin huomioitava tavoitellun toiminnan onnistumisen todennäköisyys.

Yritystukia voivat mahdollisesti puoltaa myös epätäydellisestä informaatiosta tai vakuuksien puutteista johtuvat luottorajoitteet, jotka saattavat estää etenkin pieniä yrityksiä saamasta yksityistä rahoitusta (Heikkilä ja Kotamäki, 2023). Luottorajoitteisten mutta innovatiivisten ja kasvuhakuisten yritysten

rahoittaminen voi edistää innovaatiota ja investointeja merkittävästi (Hyytinen ja Toivanen, 2005; Howell, 2017) ja siten olla myös yhteiskunnan kannalta perusteltua. Suomalaisilla pienillä ja keskisuurilla yrityksillä ei kuitenkaan vaikuta olevan merkittäviä ongelmia saada yksityistä rahoitusta (Laukkanen ja Maliranta, 2019). Ja jos luottorajoitteita olisi tarpeen ratkaista julkisella tuella, voisi se olla suoran tuen sijaan laina- tai takausmuotoista. Tässä raportissa keskitytään suoriin yritystukiin.

Yritystuille voi olla myös muita perusteita kuin markkinapuutteiden korjaaminen, jos yhteiskunnalla on tahtoa käyttää verovaroja näihin tarkoituksiin. Tällaisia yhteiskunnallisia ja sosiaalisia tarkoituksia voivat olla esimerkiksi aluekehitys, huoltovarmuus ja kansainväliseen yritystukilpailuun vastaaminen. Julkisia varoja voidaan periaatteessa käyttää mihin tahansa tarkoitukseen, joka koetaan tärkeäksi tai haluttavaksi. Tuet, jotka eivät korjaa markkinapuutteita, saattavat kuitenkin johtaa taloudelliseen tehottomuuteen, eli niin sanotusti pienentävät jaettavissa olevaa kakkua. Samalla ne jakavat pienentynyttä kakkua uudestaan. Tuista hyötyvien eturyhmät löytävät usein hyviä perusteita saamilleen rahoille ja puolustavat niitä äänekkäästi, mutta on vaikeaa osoittaa suoraan, keille tuet tuottavat haittaa. Tehokkuus- ja reiluusnäkökulmien takia yhteiskunnallisin ja sosiaalisin perustein myönnettävillä tuilla on oltava riittävän suuri yleinen hyväksyntä, ja ne eivät saa tuottaa kohtuutonta hyötyä tai haittaa millekään ryhmälle.

Kansainvälinen kilpailu pääomista ja investoinneista voi pakottaa valtion tukemaan yrityksiä tai tarjoamaan niille muita taloudellisia houkuttimia saadakseen sijoituksia maahan tai estääkseen siellä jo toimivia yrityksiä lähtemästä muualle, vaikka nämä edut eivät muuten olisi taloudellisesti perusteltuja. Kokonaisuuden kannalta voisi olla parempi, että kaikki valtiot pidättäytyisivät jakamasta tällaisia tukia, mutta yksittäisellä maalla voi olla kannustin toimia toisin saadakseen itselleen huomattavaa etua muiden kustannuksella. Lopputulos on se, että kaikilla mailla on kannustin jakaa tukia. Seurauksena on kaikkien kannalta tehoton tukikilpailu, josta yksittäisen maan on hankala luopua, koska se saattaisi menettää pääomaa ja investointeja muualle (ks. esim. Spencer ja Brander, 1983; Brander ja Spencer, 1985).

Yritystukien jakaminen tuottaa valtiolle kustannuksia, koska jonkun pitää laatia niiden myöntökriteerit, kerätä ja käsitellä tukihakemukset ja valvoa tukien käyttöä. Myöntäjän hallinnollisten kustannusten lisäksi yritysten tukien hakemisen eteen näkemä vaiva on yhteiskunnallinen kustannus. Jonkun pitää yrityksessä arvioida, mitä tukia voisi hakea, laatia tukihakemus ja tehdä tuen myöntäjälle selvitys rahankäytöstä. Yhteiskunnan kannalta yrityksen hakuprosessiin käyttämä työvoimapanos on kustannus, koska sen olisi voinut käyttää johonkin muuhun, mahdollisesti yhteiskunnan kannalta hyödyllisempään toimintaan. Yrityksen kannattaa silti hakea tukea, jos saatu

tukisumma on suurempi kuin hakemiseen ja tuen käyttämiseen liittyvät kustannukset. Tukien asianmukaisen jakamisen ja käytön kannalta hakuprosessin ja valvonnan on tietenkin oltava tarkkoja, mutta niistä koituvat kustannukset on syytä huomioida, kun vertaillaan tukien hyötyjä ja haittoja. Lisäksi yritystukiin käytetyillä julkisilla varoilla on vaihtoehtokustannus, mikä tarkoittaa sitä, että tukeen käytetty raha on pois jostain toisesta, mahdollisesti yhteiskuntaa hyödyttävästä käyttötarkoituksesta. Tukien hakemisen kustannukset ja yhteiskunnan vaihtoehtokustannukset saattavat kuitenkin jäädä selvästi yhteiskunnallista hyötyä pienemmiksi, jos tuettu toiminta tuottaa merkittäviä positiivisia ulkoisvaikutuksia (Takalo ym., 2013).

2. Aineistot ja määritelmät

2.1. Aineistot

Suorien yritystukien analysoinnissa käytetään Tilastokeskuksen ja Tullin yritystason tutkimusaineistoja. Aineistot ovat tietosuojan alaisia, ja niitä käytetään suojatussa Tilastokeskuksen etäkäyttöympäristössä.

Yritys- ja tukiohjelmakohtaiset tiedot myönnettyistä suorista yritystuista saadaan FIRM_SUBSID-yritystukitietokannasta. Aineistossa on tietoa seuraavien tahojen myöntämistä ja maksamista yritystuista: Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA), Business Finland, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset (ELY-keskukset), ELY-keskusten sekä TE-toimistojen kehittämis- ja hallintokeskus (KEHA-keskus), Finnvera, työ- ja elinkeinoministeriö, Energiavirasto, opetus- ja kulttuuriministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, ulkoministeriö, Ruokavirasto, Valtiokonttori, ympäristöministeriö ja joitain pieniä tuen myöntäjiä, kuten Suomen elokuvasäätiö.

Yritystukiaineistossa olevan salatun yritystunnuksen avulla tuensaajat voidaan yhdistää muihin yritystason aineistoihin. Tieto tavaraviennistä saadaan Tullin ulkomaankauppa-aineistosta. Palveluvienti perustuu Tilastokeskuksen yritystason MDL-palvelukauppa-aineistoon. Tietoa yrityksen liiketoiminnasta, kuten työn tuottavuudesta ja henkilöstömäärästä, saadaan tilinpäätösaineistoista (FIRM_ENTER ja FIRM_FSS). Yrityksen toimiala ja kotipaikka saadaan FIRM_BASE oikeudellisten yksiköiden perustiedot -aineistosta, joka sisältää tietoa yritystietovarastossa olevista yrityksistä ja julkisyhteisöistä. Lisätietoa käytetyistä aineistoista on Tilastokeskuksen Taika-tutkimusaineistokatalogissa, osoitteessa <https://taika.stat.fi/>.

2.2. Määritelmät ja rajaukset

Tavaravientiä harjoittavaksi yritykseksi määritellään yritykset, joilla oli tuen myöntämistä edeltävänä vuonna (eli vuonna 2021, koska tarkastelussa ovat vuoden 2022 tuet) Tullin ulkomaankauppa-aineiston mukaan tavaravientiä vähintään kahtena kuukautena yhteensä 12 000 euron arvosta tai yhtenä kuukautena vähintään 120 000 euron arvosta. Rajat viennin arvolle perustuvat Tilastokeskuksen määrittelyyn. Aineisto sisältää kaiken Tullin tilastoiman tavaraviennin. Tullin aineistossa viejäksi määritellään yritys, joka on suorittanut lopullisen ulkomaankauppatapahtuman. Esimerkiksi yritystä, joka valmistaa tuotteita ulkomaanmarkkinoille, mutta varsinaisen viennin suorittaa jokin toinen yritys, esimerkiksi tukkuri tai huolintaliike, ei luokitella tavaravientiyritykseksi, koska aineistosta ei havaita tällaisia arvoketjuja. Näin ollen kaikkia vientiin valmistavia yrityksiä ei tunnisteta.

Palveluviejäksi määritellään yritys, jolla oli palvelukauppa-aineiston mukaan palveluvientiä vuoden aikana vähintään 12 000 euron arvosta. Palvelukauppa-aineisto ei kata aivan kaikkea kansainvälistä palvelukauppaa, esimerkiksi kuljetus, rahoitus- ja vakuutuspalveluita. Aineisto ei ole kokonaisaineisto, eli osa palveluviejistä puuttuu siitä. Puuttuvat viejät ovat kuitenkin lähinnä pieniä yrityksiä, joiden palveluviennin summa ei ole merkittävä. Tulokset siis jossain määrin aliarvioivat tukien kohdentumista palveluviejille, etenkin tuensaajien määrän osalta. Lisäksi kansantalouden tilinpidossa palveluvientinä käsiteltävät erät, joita ei voida kohdentaa yritystasolle, kuten matkailuvienti, eivät ole aineistossa.

Tuensaajien liiketoimintaa koskevat luokittelut, kuten henkilöstömäärän kokoluokka ja työn tuottavuus, perustuvat tuen myöntövuotta edeltävän vuoden tilinpäätöstietoihin. Kaikille yrityksille ei ole saatavilla tilinpäätöstietoja, koska aineisto ei kata kaikkein pienimpiä yrityksiä, ja osa tuensaajista oli niin vastikään perustettuja, ettei edeltävän vuoden tilinpäätöstietoja ole. Tuen myöntövuotta edeltävän vuoden tietoja käytetään, jotta tuensaajan ominaisuudet vastaisivat niitä, jotka tuen myöntävä viranomaisen voi havaita päätöstä tehdessään, ja jotta tuensaanti ei vaikuttaisi kuvattuihin ominaisuuksiin. Tuensaajan toimiala ja kotipaikka on kuitenkin määritelty tuen myöntövuoden lopun tilanteen mukaisesti.

Liitteissä esitettävissä vuoden 2023 tukiohjelmien kuvailuissa käytetään samoja aineistoja ja noudatetaan samoja määritelmiä kuin päätelöksissä. Niissä vientiyritykset ja tuensaajien liiketoiminnan luvut on siis määritelty tuen myöntövuotta edeltävän vuoden mukaan, eli vuoden 2022, mukaan.

3. Yleiskuva suorista yritystuista

3.1. Tukiohjelmat ja tuensaajat

Raportissa käytetyn aineiston perusteella Suomessa myönnettiin vuonna 2022 suoria yritystukia 19 512 yritykselle noin 1,37 miljardin euron arvosta, kun huomioidaan ne 58 tukiohjelmaa, jotka ovat tunnistettavissa aineistosta, joilla oli vähintään kolme tuensaajayritystä, ja jätetään pois laskuista poikkeukselliset tuet, eli koronapandemiaan liittyvät tukiohjelmat ja väliaikainen polttoainetuki. Poikkeusajan tukia ei käsitellä tässä raportissa, koska tavoite on kuvailla, miten tavalliset yritystuet kohdentuvat. Korona-ajan tukien kohdentumista ovat tarkastelleet muun muassa Koski ym. (2022) ja Ropponen ym. (2024). Käytetyssä aineistossa ei ole myöskään maa-, metsä- ja kalatalouden alkutuotannon tukia.

Suoria yritystukia käsitellään myöntöjen mukaan. Maksetut ja myönnetyt tuet voivat poiketa toisistaan paljonkin esimerkiksi maksujen jaksotuksen tai tuen ehtojen rikkomisesta seuraavan takaisinperinnän takia. Myönnettyjen tukien tarkastelu on kuitenkin mielekästä, koska se kuvaa tuen myöntäneen viranomaisen alkuperäistä aietta.

Taulukossa 1 esitetään raporttiin käytetyssä aineistossa olevat yritystuet, joita myönnettiin vuonna 2022 vähintään kolmelle yritykselle. Taulukossa on tukiohjelmasta tukea saaneiden yritysten määrä ja jaetun tuen yhteismäärä.

Saajamäärältään suurimmat tukiohjelmat olivat palkkatuki (8 907 saajaa), starttiraha (4 590 saajaa) ja innovaatioaseteli (1 257 saajaa). 58 tukiohjelmasta kolmellatoista oli alle kymmenen saajaa. Pääosa jaetuista yritystuista oli pieniä. Tukiohjelma- ja yrityskohtaisen tuen määrän mediaani oli noin 5 700 euroa, eli puolet myönnetyistä tukisummista oli tätä pienempiä ja puolet suurempia. Useissa tukiohjelmissa olikin paljon pieniä tuensaajia, mutta yli miljardiin kohoavasta tukien yhteismäärästä vastasi pääosin pieni joukko paljon tukea saavia yrityksiä. Vain 24 yritystä sai tukea enemmän kuin 10 miljoonaa euroa. Näiden 24 yrityksen tukisumma oli noin 475 miljoonaa euroa, eli noin kolmasosa kaikesta tuesta, vaikka ne muodostivat vain tuhannesosan tuensaajista.

Tukisummaltaan suurin oli energiatuki, noin 318 miljoonaa euroa. Toinen huomattava tuki oli Business Finlandin tukiohjelma tutkimus- ja kehittämishankkeisiin (255 miljoonaa euroa). Molemmilla oli myös paljon tuensaajia. Business Finlandin tukiohjelma kiertotalouden investointeihin oli rahallisesti suuri, mutta saajajoukoltaan melko pieni tuki (32 saajaa ja 119 miljoonaa euroa). Myös eräissä muissa tukiohjelmissa myönnetyt summat olivat suuria mutta saajajoukko pieni, kuten energiaintensiivisen teollisuuden

sähköistämistuki (27 saajaa, 63 miljoonaa euroa) ja kauppa-alusten työvoimakustannustuki (26 saajaa, 76 miljoonaa euroa). Suuren summan mutta pienen saajajoukon tuet kohdentuivat usein määrätyille toimialoille ja suurille yrityksille, kuten raskaan teollisuuden suuryrityksille suunnattu energiantensiivisen teollisuuden sähköistämistuki. Moni tukiohjelma oli kuitenkin pieni: 58 ohjelmasta 14 oli sellaisia, joissa myönnetty kokonaistukisumma oli alle miljoona euroa.

Maaseudulla toimiville yrityksille kohdentui melko paljon tukia, vaikka yksittäisistä tukiohjelmista myönnetyt summat eivät olleet valtavan suuria. Samoin kulttuurialalle (esimerkiksi tuet elokuvien ja muiden kuvaohjelmien valmistukseen ja jakeluun) ja hevosurheiluun jaettiin tukia kymmenien miljoonien eurojen edestä. Listassa on myös monia sosiaalisen asuntotuotannon tukia, joita voi ajatella ehkä enemmän sosiaalipoliittisina ohjelmina kuin yritystukina, koska valtion korkotukemia ja erityisryhmien asuntoja hallinnoivat tahot eivät saa tavoitella voittoa. Explorer-päätteiset tukiohjelmat ja Tempo ovat Business Finlandin myöntämiä tukia, jotka tähtäävät alkuvaiheen yritysten kasvuun ja kansainvälistymiseen, esimerkiksi markkinakartoituksen ja messuavustusten muodossa. Niistä jaettavat tukisummat olivat pieniä, mutta tuensaajia oli paljon.

Taulukossa 1 luetellaan myös tukia myöntävät tahot. Lyhenteet on avattu taulukon alapuolella. Business Finland myönsi viittatoista taulukon 58 tukiohjelmasta. Elinkeino-, liikenne-, ja ympäristökeskusten (ELY-keskukset) vastuulla on myös useita tukia. Yhdellä tähdellä merkityjä tukia myöntää vain yksi tai muutama ELY-keskus, ja kahdella tähdellä merkityjä myöntävät kaikki viisitoista ELY-keskusta. Palkkatukea myöntävät kaikki viisitoista työ- ja elinkeinotoimistoa. Jotkin myöntäjät, kuten ulkoministeriö, ovat vastuussa vain yhdestä taulukossa olevasta tuesta.

Taulukko 1 osoittaa hyvin sen, kuinka hajautunut yritystukijärjestelmä on. Suoraa yritystukea saavia yrityksiä on paljon, ja yrityskohtaiset tukisummat ovat pääsääntöisesti hyvin pieniä. Tukiohjelmia on runsaasti, ja useimmat ohjelmat ovat tuen kokonaismäärältään pieniä. Lisäksi tukea myöntäviä tahoja on useita. Sirpaleisen tukijärjestelmän hallinnolliset kustannukset suhteessa mahdollisiin yhteiskunnallisiin hyötyihin voivat olla suuret. Samalla monimutkaisen tukijärjestelmän arvioiminen kokonaisuutena on vaikeaa.

Taulukon 1 sarakkeissa ”Kv-kiky” ja ”Uudistavuus” esitetään työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) Datahuoneelle toimittama luokittelu (lisämateriaaleissa) siitä, mikä on tukiohjelman oletettu vaikutus kansainväliseen kilpailukykyyn ja uudistavuuteen. Luokittelu perustuu TEM:n ja valtiovarainministeriön (VM) arvioihin. Mikäli arviota ei ole saatavilla, on arvo jätetty tyhjäksi.

Vaikutusta kansainväliseen kilpailukykyyn on arvioitu TEM:n luokituksessa seuraavin kriteerein:

- 1 = arvonlisään perustuva, pitkä aikaväli
- 0 = tuotantotuki, kilpailukykyinen kansainvälinen toimintaympäristö
- -1 = ei vaikutusta kansainväliseen kilpailukykyyn

Kilpailukykyvaikutusten luokassa 1 olevien tukien ajatellaan edistävän kilpailukykyä tuottavuutta ja arvonluontikykyä nostamalla, esimerkiksi siten, että kehitetään uusia tuotteita tai tapoja tuottaa olemassa olevia aiempaa tehokkaammin. Nämä ohjautuvat siis toimintaan, joka saattaa edistää talouskasvua ja tuottavuutta Suomessa ja jopa maailmanlaajuisesti. Luokassa 0 olevat tuet ovat luonteeltaan kustannus- tai tuotantotukia. Ne saattavat auttaa yrityksiä pärjäämään kansainvälisessä kilpailussa alentamalla näiden tuotantokustannuksia, mutta eivät kannusta innovointiin tai toiminnan kehittämiseen.

Tuki on katsottu TEM:n toimittamassa luokituksessa uudistavaksi, jos se edistää seuraavia asioita:

- osaamisperusteisuus
- uudet tuotteet ja tuotantotavat
- yritys- ja elinkeinorakenteen uudistuminen, korkean arvonlisän aineellinen ja aineeton pääoma, työvoiman liikkuvuus ja vaihtuvuus
- tutkimus ja tuotekehitys
- innovaatiotukien uudet muodot, joilla vahvistetaan tutkimusorganisaatioiden ja yritysten yhteistyötä ja osaamisen siirtymistä tutkimuksesta elinkeinoelämän hyödynnettäväksi
- markkinapuutostilanteiden korjaaminen
- digitalisaatio, esimerkkeinä: tuotannon sähköistyminen, älytuotteet, esineiden internet, robotiikka, työvaiheiden automaatio, koneoppiminen, suurten tietoaaineistojen analysointi, virtuaalinen ja lisätty todellisuus, lohkoketjuteknologiat, digitaalitekniikan käyttöönotto

Tuet jaetaan TEM:n luokituksessa kolmeen luokkaan sen mukaan, miten yllä olevat uudistavuuden määritelmät täyttävät:

- 1 = Yllä oleva kuvaus uudistavasta täyttyy kokonaan tai osittain.
- 0 = Tuella on välillinen vaikutus, esimerkiksi taustaselvitykset, jotka voivat johtaa uudistaviin toimenpiteisiin, tai se tukee uuden teknologian monistamisen edellytyksiä.
- -1 = Ei uudistavaa elementtiä.

Useiden uudistavuuden luokassa 1 olevien tukien arvioidaan edistävän osaamista ja uusia tuotantotapoja, ja siten ne saattavat auttaa lisäämään tuottavuutta ja kasvattamaan taloutta. Sen lisäksi luokassa on ohjelmia, joiden on tarkoitus korjata markkinapuutteita, eli edistää kokonaistaloudellisesti edullisia toimia, joita yksittäisillä yrityksillä ei ole kannusteita tehdä. TKI-toiminnan edistämisen lisäksi tällaisia ovat esimerkiksi ilmastonmuutoksen ja luontokadon kaltaisten negatiivisten ulkoisvaikutusten ehkäiseminen. Luokassa 0 olevilla tuilla ei ole selvää uudistavaa elementtiä, mutta ne voivat rakentaa pohjaa uudistavan toiminnan synnylle. Luokan -1 tukien ei katsota olevan uudistavia, vaan niitä voi kutsua säilyttäviksi. Säilyttävät tuet pitävät yllä talouden nykyisiä rakenteita ja suojaavat olemassa olevia yrityksiä kilpailulta.

Taulukossa 1 esitettyyn kilpailukyvyyn ja uudistavuuden luokitteluun on syytä suhtautua suuntaa antavana, koska se ei välttämättä perustu empiiriseen analyysiin tukiohjelmien vaikutuksesta, vaan etupäässä teoreettiseen viitekehukseen tai tukiohjelmien aiottuun tarkoitukseen. Esimerkiksi käytännössä kaikki tukiohjelmat, joiden sanotaan suuntautuvan TKI-toimintaan, on määritelty uudistaviksi ja kilpailukykyä edistäväksi, vaikka ei ole taetta, että ne edistävät TKI-toimintaa. Lisäksi luokittelu lienee laadittu yritystason vaikutuksia ajatellen, koska siinä pahimmillaan vaikutus kilpailukykyyn on ”ei vaikutusta” ja vaikutus uudistavuuteen ”ei uudistava”. Tosiasiassa kansantalouden tasolla jokin tuki voi olla kilpailukykyä haittaava tai talouden rakenteita taannuttava, mikäli se ohjaa tuotannon tekijöitä tehottomille yrityksille tai vääristää yritysten välistä kilpailua. Toisaalta jotkin pelkästään kotimarkkinayrityksille kohdentuvat tuet saattavat edistää kansainvälistä kilpailukykyä, koska niiden osaamistaso, tuottavuus ja kustannuskilpailukyky vaikuttavat myös vientiyrityksien toimintaedellytyksiin. Joidenkin tukiohjelmien kohdalla on melko selvää, että niitä ei ole tarkoitettukaan kilpailukykyä tai uudistavuutta edistäväksi, esimerkiksi tuet raviradoille, mutta toisten kohdalla luokittelu on vaikeaa, ja vaatisi empiiristä tutkimusta tuekseen.

Raportin liitteessä B esitetään TEM:n toimittamaan listaukseen perustuva tukiohjelmien karkea luokittelu (esimerkiksi työllisyys- ja aluepolitiikka) ja tarkemmin määritelty tarkoitus (esimerkiksi energiantensiivisen teollisuuden sähköistämistuen tarkoitus on ”päästökaupan epäsuorien kustannusten korvaaminen”). Ohjelmaluokittelu on kuitenkin varsin karkea eikä välttämättä kuvaa tuen todellista luonnetta. Paremman kuvan tuen tarkoituksesta saa lukemalla tarkemman määrittelyn, joskin senkään kohdalla tuen tavoite ei takaa tavoitteen toteutumista.

Taulukon 1 perusteella useimmat Business Finlandin myöntämät tuet määritetään TEM:n toimittamassa luokituksessa sekä uudistaviksi että kansainvälistä kilpailukykyä edistäviksi, koska suurin osa niistä kohdistuu TKI-toimintaan, jonka ajatellaan täyttävän molemmat kriteerit. Myös kaksi

rahallisesti erittäin suurta tukiohjelmia, Business Finlandin tukiohjelma tutkimus- ja kehittämishankkeisiin sekä Business Finlandin tukiohjelma kiertotalouden investointeihin, arvioidaan tällaisiksi. Kaikki TKI-toimintaan suuntautuvaksi katsotut tuet eivät kuitenkaan välttämättä edistä toimia, jotka tuottavat yhteiskunnallista hyötyä yrityksen yksityisen edun lisäksi.

Suurten tukiohjelmien joukossa oli myös tukia, jotka kilpailukykymielessä näyttävät tuottavuuden edistämisen sijaan tuotantotukina, ja joilla ei ole uudistavaa elementtiä. Tällaisia tukiohjelmaa ovat esimerkiksi energiantensiivisen teollisuuden sähköistämistuki ja kauppa-alusten työvoimakustannustuki. Näiden tukien arvioidaan siis olevan säilyttäviä; ne tukevat olemassa olevien yritysten pärjäämistä kansainvälisessä kilpailussa mutta eivät kannusta kehittämään uusia tuotteita tai nykyistä tuottavampia toimintatapoja. Kansantalouden kannalta ne voivat olla vain tulonsiirtoja yritysten omistajille, tai pahimmillaan ne voivat kilpailua ja tuotannon tekijöiden kohdentumista vääristämällä olla kansantaloudelle haitallisia. Tuella voi toisaalta olla myös muita kuin taloudellisia päämääriä. Esimerkiksi tehokkuusmielessä heikolta näyttävän kauppa-alusten työvoimakustannustuen takana voi olla ajatus turvata suomalaisen kauppalaivaston olemassaolo huoltovarmuuden ylläpitämiseksi. Jokaisen tukiohjelman kohdalla on kuitenkin arvioitava kriittisesti sen hyötyjä ja kustannuksia. Tuot ovat valtiolle menoerä, ja ne saattavat aiheuttaa myös yhteiskunnallisia kustannuksia tehokkuustappioiden kautta.

Taulukko 1: Vuonna 2022 myönnetyt suorat yritystuet

Tukiohjelma	Tuensaajat	Tukisumma (milj. €)	Kv-kiky	Uudistavuus	Myöntäjä
Alueellinen kuljetustuki	234	6,52	0	-1	ELY*
Avustukset erityisryhmien asunto-olojen parantamiseksi	25	69,99	-1	-1	ARA
Avustus aravavuokratalojen purkamiseen	31	5,63			ARA
Avustus esteettömyyskorjauksiin	11	0,47			ARA
Avustus hevosalan neuvontaan	15	0,31	-1	-1	MMM
Avustus jälkihissin rakentamiseen	4	0,97			ARA
Avustus sähköisen liikenteen infrastruktuuriin työpaikkakiinteistöillä	60	0,51	-1	0	ARA
Business Finlandin tukiohjelma innovaatioklusterien toimintaan ja investointeihin	9	11,87	1	1	BF
Business Finlandin tukiohjelma kiertotalouden investointeihin	32	119,08	1	1	BF
Business Finlandin tukiohjelma maksuhyvityksestä audiovisuaalisiin tuotantoihin	15	10,24	0	-1	BF
Business Finlandin tukiohjelma nuorille yrityksille ja nuorille innovatiivisille yrityksille	27	7,25	1	1	BF
Business Finlandin tukiohjelma pienten ja keskisuurten yritysten innovaatiotoimintaan	5	1,38	1	1	BF
Business Finlandin tukiohjelma tutkimus- ja kehittämishankkeisiin	276	255,10	1	1	BF
Business Finlandin tukiohjelma tutkimusinfrastruktuurien rakentamiseen ja uudistamiseen	7	8,28	1	1	BF
Digidemo ja Creademo, kulttuurialan tuotekehitys	44	0,72	1	1	OKM
Energia-avustus ARA-yhteisöille	11	5,56			ARA
Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuki	27	63,27	0	-1	EV
Energiatuki 2020-2022	980	318,15	1	1	TEM, BF
Exhibition Explorer	349	4,20			BF
Finnpartnership (liikekumppanuusohjelma)	47	5,00	0	0	UM
Group Explorer	8	0,10			BF
Innovaatioseteli	1 257	6,28			BF
Investointituki elintarvikkeiden valmistukseen	170	20,04			ELY**
Kauppa-alusten työvoimakustannustuki	26	75,71	0	-1	LVV
Kestävää kasvua ja työtä 2014–2020 (rahoituslain 8/2014 de minimis -tuet)	14	0,21			ELY, ML, STM

Kulttuurin ja luovien alojen uudistumisen rakennetuki (RRP-ohjelma)	8	3,37			OKM
Käynnistysavustus valtion tukemien vuokra-asuntojen rakentamiseen	9	7,59	-1	-1	ARA
Laajakaistahankkeiden tuet	3	4,83	0	0	LVV
Maaseudun yritysten investointien toteutettavuustutkimus	12	0,14	0	-1	ELY**
Maaseudun yritysten investointituki PK-yrityksille	467	21,20	0	-1	ELY**
Maaseudun yritysten investointituki, alueellinen	387	23,94	0	-1	ELY**
Maaseudun yritysten investointituki, yleinen	499	9,68	0	-1	ELY**
Maaseudun yritysten perustamistuki	199	3,95			ELY**
Maaseutuyritysten tuki uusiutuvan energian tuotantoon	24	13,81			ELY**
Market Explorer	260	2,71			BF
Materiaalikatselemus	6	0,09	0	0	BF
Palkkatuki	8 907	74,29	-1	-1	TE
Ravinteiden kierrätyksen tukiohjelma	7	1,30			MMM
Rekryointituki	597	5,99			ELY*
Starttiraha	4 074	21,83	-1	0	TEM
Sähköautojen latauspisteiden rakentaminen asuinalueilla	28	0,57	-1	0	ARA
Sähköisen liikenteen, biokaasun ja uusiutuvan vedyn liikennekäytön infrastruktuuritukiohjelma	41	13,08	0	0	EV
Talent Explorer	70	1,39			BF
Tempo	348	17,71			BF
Tuet elokuvien ja muiden kuvaohjelmien valmistukseen ja jakeluun SA.60906	216	24,34	0	-1	SE
Tuki keskus- ja maakuntaraviradoille Suomessa SA.63553	19	32,58	-1	-1	MMM
Turvatuotantokoneiden romutustuki	312	27,74			ELY*
Vaihtoehtoisella käyttövoimalla toimivan ajoneuvon hankinta- ja muuntotuki	319	2,72			LVV
Valtakunnalliset ja kansainväliset taide- ja kulttuurifestivaalit	15	2,39	-1	-1	OKM
Valtion varoista korvattavat merimiesten matkakustannukset (miehistönvaihtokustannusten tuki)	11	1,44	0	-1	KEHA
Valtionavustus kiertotalouden investointi- ja kehittämishankkeisiin	9	0,63	1	1	TEM
Vesienpuhdistuksen tehostamisohjelma	3	0,05	-1	0	ELY**
Vesiosaamisen kasvu- ja kansainvälistymisohjelma	13	1,28			ELY*
Vähemmistökielisen sanomalehdistön tuki	6	0,50	-1	-1	OKM

Vähähiilisen rakennetun ympäristön ohjelma	22	1,94			YM
Yrityksen kehittämisavustus	298	38,24	1	0	ELY*
Yrityksen kehittämisavustus SA.100807	181	8,65	1	0	ELY*
Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustus	14	0,93			ELY*
Tukiohjelmat yhteensä	19 512	1 368			

Myöntäjien lyhenteet: ARA = Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus, BF = Business Finland, ELY* = elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (osa niistä), ELY** = elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (kaikki 15 niistä), EV = Energiavirasto, KEHA = ELY-keskusten sekä TE-toimistojen kehittämis- ja hallintokeskus, LVV = Liikenne- ja viestintävirasto, ML = maakuntien liitot, MMM = maa- ja metsätalousministeriö, OKM = opetus- ja kulttuuriministeriö, SE = Suomen elokuvasäätiö, STM = sosiaali- ja terveysministeriö, TE = työ- ja elinkeinotoimistot, TEM = työ- ja elinkeinoministeriö, UM = ulkoministeriö, YM = ympäristöministeriö

Taulukossa 2 esitetään tuensaajien määrä ja tukisummat, kun tukiohjelmat luokitellaan Taulukossa 1 käytettyjen TEM:n ja VM:n kansainvälisen kilpailukyvyyn ja uudistavuuden luokitusten mukaan. Monen ohjelman kohdalla luokitusta ei ole saatavilla.

Kaikissa kilpailukyvyyn luokissa oli suunnilleen saman verran tukiohjelmiä. Ohjelmissa, joiden ei arvioida vaikuttavan kilpailukykyyn (arvo -1), oli kuitenkin selvästi eniten tuensaajia. Tämä selittyy pitkälti suurella palkkatukea tai starttirahaa saaneiden yritysten määrällä. Yhteenlaskettu tukisumma oli tässä luokassa silti melko pieni. Kilpailukyvyyn luokissa 0 (tuotantotuet) ja 1 (arvonlisäykseen perustuvat) oli suunnilleen saman verran saajia, mutta luokassa 1 tukisumma oli paljon suurempi, vastaten yli puolta kaikesta tuesta.

Noin puolet tukiohjelmissa, joille luokitus on tehty, arvioidaan sellaisiksi, jotka eivät ole uudistavia (luokka -1), ja tässä luokassa oli eniten tuensaajia. Luokan tukisumma, 424 miljoonaa euroa, oli suuri. Luokassa 0 (sisältää joitain uudistavia piirteitä) oli melko paljon tuensaajia, mutta tukisumma oli muihin luokkiin verrattuna pieni. Uudistavaksi katsottuja tukiohjelmiä oli vain yhdeksän ja tuensaajia luokista vähiten, mutta niille jaettiin eniten tukea, 722 miljoonaa euroa.

Kilpailukyvyyn ja uudistavuuden luokitukset menevät melko paljon päällekkäin siten, että kilpailukyvyyn perusteella ykkösluokan ohjelmat saavat pääsääntöisesti myös uudistavuuden luokan 1 ja toisin päin. Samaten kilpailukyvyyn luokassa -1 olevat ovat useimmiten uudistavuuden luokassa -1.

Jotkin merkittävät tukiohjelmat kilpailukyvyyn luokassa 0 saavat kuitenkin uudistavuudeltaan arvon -1. Tällaiset tukiohjelmat, kuten energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuki ja kauppa-alusten työvoimakustannustuki, ovat luonteeltaan kustannustukia ja voivat auttaa yrityksiä kansainvälisessä

(tuki)kilpailussa. Niiden ei kuitenkaan ole arvioitu olevan uudistavia, koska ne tarjoavat yrityksille tukea ilman innovoinnin tai toiminnan kehittämisen kannusteita ja voivat pahimmillaan vääristää kilpailua myös kotimarkkinoilla.

Kilpailukyvyyn ja uudistavuuden luokitusten osalta on muistettava, että ne ovat suuntaa antavia arvioita ja perustuvat usein tukien oletettuihin ja toivottuihin vaikutuksiin empiiristen todisteiden sijaan.

Taulukko 2: Suorien yritystukien saajamäärä ja tukisumma TEM:n toimittaman kansainvälisen kilpailukyvyyn ja uudistavuuden luokituksen mukaan vuonna 2022

	Luokka	Tukiohjelmien määrä	Tuensaajat	Tuen määrä (milj. €)
Kv-kiky	1	11	1 868	769
	0	14	1 991	259
	-1	11	13 161	211
	ei arvioitu	22	4 048	128
Uudistavuus	1	9	1 389	722
	0	10	4 741	93
	-1	17	10 890	424
	ei arvioitu	22	4 048	128

3.2. Yritystuet keskittyvät vahvasti pienelle saajajoukolle

Yritystukien saaminen keskittyy vahvasti pienelle joukolle tuensaajia. Taulukossa 3 esitetään, kuinka suuren osan jaetusta tukisummasta kunkin tukiohjelman kolme ja kymmenen suurinta tuensaajaa saivat. Joissain ohjelmissa oli niin vähän tuensaajia, että kolme tai kymmenen yritystä vastasi jo isoa osaa tuensaajista. Tämän takia taulukossa on myös kolmen ja kymmenen suurimman tuensaajan osuus kaikista tuensaajista.

Taulukon 3 perusteella monessa saaja- ja tukimäärältäänkin suuressa ohjelmassa isoimmat tuensaajat veivät merkittävän osan myönnetystä tuesta. Esimerkiksi energiatuesta (980 tuensaajaa 318 miljoonan euron edestä) kolme suurinta yritystä sai 35 prosenttia ja kymmenen suurinta 71 prosenttia tuesta. Toisen saaja- ja tukimäärältään huomattavan ohjelman, Business Finlandin tukiohjelman tutkimus- ja kehittämishankkeisiin (276 tuensaajaa 255 miljoonan euron edestä), varoista taas kolmasosa jaettiin kolmelle suurimmalle yritykselle ja noin 60 prosenttia kymmenelle suurimmalle saajalle.

Pienen saajamäärän tukiohjelmissa on luonnollista, että suurimpien saajien osuus tukisummasta oli huomattava, koska sitä oli myös niiden osuus

tuensaajista. Kuitenkin myös tällaisten ohjelmien kohdalla suurimpien tuensaajien osuus tukisummasta oli usein paljon niiden saajaosuutta suurempi. Esimerkiksi energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuesta (27 saajaa, 63 miljoonaa euroa) kolme suurinta yritystä (11 prosenttia saajista) sai 46 prosenttia tuesta, ja kymmenen suurinta (37 prosenttia saajista) sai 86 prosenttia tuesta.

Eräissä tukiohjelmissa, joissa saajakohtaiset tukisummat olivat pieniä ja jopa tasasuuruisia kaikille, suurimmat saajat eivät erotu. Esimerkiksi innovaatioasetelin kautta jaettu summa oli kaikille 5 000 euroa. Samoin esimerkiksi starttiraha, jota sai neljä tuhatta yritystä, oli melko samankokoinen kaikille saajille.

Kun huomioidaan kaikki analysoidut tukiohjelmat ja lasketaan kunkin yrityksen niistä saama tuki yhteen, oli kolmen suurimman tuensaajan osuus kaikesta tuesta 8,5 prosenttia (116 miljoonaa euroa), ja kymmenen suurimman osuus oli 20,7 prosenttia (283 miljoonaa euroa). Tuensaajien suurin prosentti, eli 195 yritystä, sai tukea 906 miljoonaa euroa (66 prosenttia kaikesta). Tuensaajien suurin kymmenys, eli vajaa kaksi tuhatta yritystä, sai tukea 1,21 miljardia euroa (88 prosenttia kaikesta).

Yritystuet siis kohdistuvat erittäin vahvasti pienelle joukolle suuria tuensaajia. Monella rahallisesti suurella tukiohjelmalla olikin vain melko vähän saajia, ja toisaalta monessa tukiohjelmassa oli lukuisia saajia, joiden tuki jäi muutamaan tuhanteen euroon.

Taulukko 3: Suurimpien tuensaajien osuus vuonna 2022 myönnettyistä suorista yritystuista

Tukiohjelma	Kolme suurinta saajaa		Kymmenen suurinta saajaa	
	Osuus tuen määrästä	Osuus tuensaajista	Osuus tuen määrästä	Osuus tuensaajista
Alueellinen kuljetustuki	16,0 %	1,3 %	33,2 %	4,3 %
Avustukset erityisryhmien asunto-olojen parantamiseksi	40,3 %	12,0 %	74,0 %	40,0 %
Avustus aravuokratulojen purkamiseen	32,7 %	9,7 %	64,7 %	32,3 %
Avustus hevosalan neuvontaan	31,5 %	20,0 %	80,6 %	66,7 %
Avustus sähköisen liikenteen infrastruktuuriin työpaikkakiinteistöillä	8,7 %	5,0 %	29,2 %	16,7 %
Business Finlandin tukiohjelma kiertotalouden investointeihin	37,8 %	9,4 %	74,0 %	31,3 %
Business Finlandin tukiohjelma maksuhyvityksestä audiovisuaalisiin tuotantoihin	37,7 %	20,0 %	87,2 %	66,7 %
Business Finlandin tukiohjelma nuorille yrityksille ja nuorille innovatiivisille yrityksille	17,2 %	11,1 %	41,4 %	37,0 %
Business Finlandin tukiohjelma tutkimus- ja kehittämishankkeisiin	31,9 %	1,1 %	59,5 %	3,6 %
Digidemo ja Creademo, kulttuurialan tuotekehitys	12,5 %	6,8 %	32,7 %	22,7 %
Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuki	46,2 %	11,1 %	85,5 %	37,0 %
Energiatuki 2020–2022	35,0 %	0,3 %	70,5 %	1,0 %
Exhibition Explorer	5,0 %	0,9 %	12,4 %	2,9 %
Finnpartnership (liikekumppanuusohjelma)	20,5 %	6,4 %	52,2 %	21,3 %
Innovaatioseteli	0,2 %	0,2 %	0,8 %	0,8 %
Investointituki elintarvikkeiden valmistukseen	28,8 %	1,8 %	55,8 %	5,9 %
Kauppa-alusten työvoimakustannustuki	56,7 %	11,5 %	85,9 %	38,5 %
Kestävää kasvua ja työtä 2014–2020 (rahoituslain 8/2014 de minimis -tuet)	40,1 %	21,4 %	87,8 %	71,4 %

Maaseudun yritysten investointituki PK-yrityksille	5,8 %	0,6 %	17,0 %	2,1 %
Maaseudun yritysten investointituki, alueellinen	11,7 %	0,8 %	26,9 %	2,6 %
Maaseudun yritysten investointituki, yleinen	5,9 %	0,6 %	16,3 %	2,0 %
Maaseudun yritysten perustamistuki	3,1 %	1,5 %	9,3 %	5,0 %
Maaseutuyritysten tuki uusiutuvan energian tuotantoon	36,8 %	12,5 %	80,5 %	41,7 %
Market Explorer	3,3 %	1,2 %	8,8 %	3,8 %
Palkkatuki	6,4 %	0,0 %	7,7 %	0,1 %
Rekrytointituki	0,8 %	0,5 %	2,0 %	1,7 %
Starttiraha	0,3 %	0,1 %	0,9 %	0,2 %
Sähköautojen latauspisteiden rakentaminen asuinkiinteistöillä	39,4 %	10,7 %	72,7 %	35,7 %
Sähköisen liikenteen, biokaasun ja uusiutuvan vedyn liikennekäytön infrastruktuuritukiohjelma	39,0 %	7,3 %	77,7 %	24,4 %
Talent Explorer	5,7 %	4,3 %	15,8 %	14,3 %
Tempo	2,6 %	0,9 %	6,4 %	2,9 %
Tuet elokuvien ja muiden kuvaohjelmien valmistukseen ja jakeluun SA.60906	21,7 %	1,4 %	47,6 %	4,6 %
Tuki keskus- ja maakuntaraviradoille Suomessa SA.63553	36,3 %	15,8 %	74,9 %	52,6 %
Turvetuotantokoneiden romutustuki	2,2 %	1,0 %	7,2 %	3,2 %
Vaihtoehtoisella käyttövoimalla toimivan ajoneuvon hankinta- ja muuntotuki	10,4 %	0,9 %	24,2 %	3,1 %
Valtakunnalliset ja kansainväliset taide- ja kulttuurifestivaalit	49,1 %	20,0 %	87,2 %	66,7 %
Vesiosaamisen kasvu- ja kansainvälistymisohjelma	43,6 %	23,1 %	94,3 %	76,9 %
Vähähiilisen rakennetun ympäristön ohjelma	50,6 %	13,6 %	81,3 %	45,5 %
Yrityksen kehittämisavustus	13,2 %	1,0 %	29,9 %	3,4 %
Yrityksen kehittämisavustus SA.100807	16,8 %	1,7 %	25,1 %	5,5 %
Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustus	81,0 %	21,4 %	95,5 %	71,4 %
Tukiohjelmat yhteensä	8,5 %	0,0 %	20,7 %	0,1 %

3.3. Useita eri yritystukia saaneet yritykset

Monelle yritystuen saajalle myönnetään tukea useammasta kuin yhdestä tukiohjelmasta. Eri ohjelmista jaettavat tuet saattavat joissain tapauksissa tukea lähes samoja toimintoja. Hallinnollisten kustannusten ja tuettujen hankkeiden vaikuttavuuden kannalta voisi olla mielekäästä, että suunnilleen samaa tarkoitusta ajavia tukia ei jaettaisi useasta osoitteesta. Taulukossa 4 esitetään, kuinka moni kunkin tukiohjelman tuensaajasta sai tukea vähintään yhdestä muusta tukiohjelmasta. Tällaisten yritysten määrä esitetään vain, jos niitä oli vähintään kolme. Tarkempaa jaottelua siitä, mitä nämä saadut muut tuet olivat, ei tehdä, koska useimmissa tapauksissa yksittäisten tukiohjelmajen määrää olisi todella pieni.

Kaikista 19 512 tuensaajasta 1 374, eli seitsemän prosenttia, sai vähintään kahta taulukossa esitettyä tukea. Suurin osa näistä sai kahta tukea; kolmen eri tuen saajia oli 162 ja neljän eri tuen saajia vain 20. Neljää useamman tuen saajia ei näissä analysoiduissa tukiohjelmissä ollut. Tukien yhteismäärän kohdalla useamman kuin yhden tuen saajien osuutta painaa alas se, että saajamäärältään suurilla palkkatuella, starttirahalla ja rekrytointituella oli suhteessa melko vähän tällaisia saajia. Monien tukiohjelmien kohdalla useamman kuin yhden tuen saajien osuus tuensaajista oli nimittäin kaksinumeroinen. Esimerkiksi rahallisesti suurimpiin tukiohjelmiin kuuluneen ja myös saajamäärältään suuren Business Finlandin tukiohjelman tutkimus- ja kehittämishankkeisiin tuensaajista reilu kolmannes sai jotain muutakin tukea. Saajamäärältään suurista ohjelmista myös esimerkiksi alueellisen kuljetustuen, maaseudun yritystukien ja joidenkin Business Finlandin kansainvälistymisohjelmien (esimerkiksi Tempo ja Market Explorer) saajissa oli paljon jotain muuta tukea saaneita.

Taulukko 4: Tuensaajat, jotka saivat jotain toista tukea vuonna 2022

Tukiohjelma	Tuensaajat yhteensä	Jotain toista tukea saaneet, lukumäärä	Jotain toista tukea saaneet, osuus
Alueellinen kuljetustuki	234	99	42 %
Avustukset erityisryhmien asunto-olojen parantamiseksi	25		
Avustus aravavuokratalojen purkamiseen	31		
Avustus esteettömyyskorjauksiin	11		
Avustus hevosalan neuvontaan	15		
Avustus jälkihissin rakentamiseen	4		
Avustus sähköisen liikenteen infrastruktuuriin työpaikkakiinteistöillä	60	16	27 %
Business Finlandin tukiohjelma innovaatioklusterien toimintaan ja investointeihin	9		
Business Finlandin tukiohjelma kiertotalouden investointeihin	32	16	50 %
Business Finlandin tukiohjelma maksuhyvityksestä audiovisuaalisiin tuotantoihin	15	12	80 %
Business Finlandin tukiohjelma nuorille yrityksille ja nuorille innovatiivisille yrityksille	27	8	30 %
Business Finlandin tukiohjelma pienten ja keskisuurten yritysten innovaatiotoimintaan	5		
Business Finlandin tukiohjelma tutkimus- ja kehittämishankkeisiin	276	103	37 %
Business Finlandin tukiohjelma tutkimusinfrastruktuurien rakentamiseen ja uudistamiseen	7		
Digidemo ja Creademo, kulttuurialan tuotekehitys	44	13	30 %
Energia-avustus ARA-yhteisöille	11	4	36 %
Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuki	27	10	37 %
Energiatuki 2020-2022	980	172	18 %
Exhibition Explorer	349	146	42 %
Finnpartnership (liikekumppanuusohjelma)	47	17	36 %
Group Explorer	8	4	50 %
Innovaatioseteli	1 257	284	23 %
Investointituki elintarvikkeiden valmistukseen	170	50	29 %
Kauppa-alusten työvoimakustannustuki	26	11	42 %
Kestävää kasvua ja työtä 2014-2020 (rahoituslain 8/2014 de minimis -tuet)	14	3	21 %
Kulttuurin ja luovien alojen uudistamisen rakennetuki (RRP-ohjelma)	8	4	50 %
Käynnistysavustus valtion tukemien vuokra-asuntojen rakentamiseen	9	3	33 %

Laajakaistahankkeiden tuet	3		
Maaseudun yritysten investointien toteutettavuustutkimus	12	5	42 %
Maaseudun yritysten investointituki PK-yrityksille	467	106	23 %
Maaseudun yritysten investointituki, alueellinen	387	106	27 %
Maaseudun yritysten investointituki, yleinen	499	124	25 %
Maaseudun yritysten perustamistuki	199	53	27 %
Maaseutuyritysten tuki uusiutuvan energian tuotantoon	24	3	13 %
Market Explorer	260	104	40 %
Materiaalikatselemus	6		
Palkkatuki	8 907	771	9 %
Ravinteiden kierrätyksen tukiohjelma	7		
Rekrytointituki	597	30	5 %
Starttiraha	4 074	113	3 %
Sähköautojen latauspisteiden rakentaminen asuinkiinteistöillä	28		
Sähköisen liikenteen, biokaasun ja uusiutuvan vedyn liikennekäytön infrastruktuuritukiohjelma	41	20	49 %
Talent Explorer	70	35	50 %
Tempo	348	128	37 %
Tuet elokuvien ja muiden kuvaohjelmien valmistukseen ja jakeluun SA.60906	216	38	18 %
Tuki keskus- ja maakuntaraviradoille Suomessa SA.63553	19	3	16 %
Turvetuotantokoneiden romutustuki	312	20	6 %
Vaihtoehtoisella käyttövoimalla toimivan ajoneuvon hankinta- ja muuntotuki	319	66	21 %
Valtakunnalliset ja kansainväliset taide- ja kulttuurifestivaalit	15		
Valtion varoista korvattavat merimiesten matkakustannukset (miehistönvaihtokustannusten tuki)	11	11	100 %
Valtionavustus kiertotalouden investointi- ja kehittämishankkeisiin	9	4	44 %
Vesien suojeleminen ja tehostamisohjelma	3		
Vesiosaamisen kasvu- ja kansainvälistymisohjelma	13	8	62 %
Vähemmistökielisen sanomalehdistön tuki	6		
Vähähiilisen rakennetun ympäristön ohjelma	22	7	32 %
Yrityksen kehittämisavustus	298	104	35 %
Yrityksen kehittämisavustus SA.100807	181	65	36 %
Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustus	14	9	64 %
Tukiohjelmat yhteensä	19 512	1 374	7 %

4. Suorien yritystukien kohdentuminen vientiyrityksille

Vuonna 2022 myönnettyjä ja tässä raportissa tarkasteltuja tukia sai 1 187 tavaravientiyrittäjästä ja 360 palveluvientiyrittäjästä. Luokittelut ovat jossain määrin päällekkäiset, koska 189 tuensaajaa vei sekä tavaroita että palveluita. Vain tavaroita vieneitä oli 998 ja vain palveluita vieneitä 171. Näin ollen siis 1 358 yritystä oli tavara- tai palveluviejä tai molempia. Tavaraviejät saivat tukea yhteensä noin 419 miljoonaa euroa ja palveluviejät noin 390 miljoonaa euroa.

Kun huomioidaan ryhmien päällekkäisyys, oli vientiä harjoittavien yritysten tukisumma 536 miljoonaa euroa eli noin 40 prosenttia kaikesta tuesta. 1 358 yrityksen saamasta 536 miljoonan euron potista noin puolet, eli 272 miljoonaa euroa, meni niille 189 yritykselle, joilla oli sekä tavara- että palveluvientiä. Vain tavaroita vieneet saivat 147 miljoonaa euroa ja vain palveluita vieneet 118 miljoonaa euroa. Osa palveluviejistä jää lukujen ulkopuolelle, koska mukana ei ole kaikkia palvelukauppaeriä, ja pienimmät viejät eivät ole aineistossa.

Seuraavissa analyyseissä käsitellään tukien kohdentumista tavara- ja palveluviejille erikseen, koska ne ovat hyvin erilaista ulkomaankauppaa. Lisäksi tavaravientiaineisto kattaa kaiken Tullin tilastoiman tavaraviennin, mutta palveluvientiaineistosta puuttuu osa vientieristä ja vientiä harjoittaneista yrityksistä.

Tavara- ja palveluviejien lukuja ei voi laskea yhteen, koska niissä on päällekkäisyyttä: merkittävä osa tuensaajista vei sekä tavaroita että palveluita.

4.1. Vientiyrittäjien saamat yritystuet

Taulukossa 5 raportoidaan suoria yritystukia saaneiden tavaravientiyrittäjien määrää ja niille jaetun tuen rahamäärää tukiohjelmittain sekä tavaraviejien osuus kaikista tukiohjelman tuensaajista ja tuen määrästä. Taulukko on lajiteltu vientiyrittäjien saaman tukisumman mukaan suurimmasta pienimpään. Mukana ovat tuet, joita sai vähintään kolme tavaravientiyrittäjästä. Tietosuojasystä taulukosta on jouduttu lisäksi jättämään pois tuet, joita sai alle kolme muuta kuin tavaravientiyrittäjästä.

Tavaravientiyrittäjien kannalta ehkä tärkein tukiohjelma oli Business Finlandin tukiohjelma tutkimus- ja kehittämishankkeisiin, jota sai 137 tavaravientiyrittäjästä yhteensä 156 miljoonan euron edestä. Tavaravientiyrittäjien osuus ohjelman tuensaajista oli puolet ja osuus tukisummasta 61 prosenttia. Myös energiatukea jaettiin tavaravientiyrittäjille paljon: 143 yritykselle (15 prosenttia saajista) 48 miljoonan euron edestä (15 prosenttia tukisummasta). Kauppa-alusten

työvoimakustannustuki ja Business Finlandin tukiohjelma kiertotalouden investointeihin jakoivat useita kymmeniä miljoonia euroja tavaravientirytyksille, mutta tukea saaneiden yritysten määrä oli pieni. Näitä tukia saaneet yritykset olivat pääosin melko suuria.

Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuen (yhteensä 27 saajaa 63 miljoonaa euron edestä) kohdentumista tavaravientirytyksille ei esitetä tietosuojasyistä (liian vähän muita kuin tavaraviejiä tuensaajina). Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuesta kuitenkin hyvin suuri osuus kohdistui tavaraviejille, sekä saajien määrän että tukisumman osalta. Samasta syytä taulukosta on jätetty pois esimerkiksi Business Finlandin tukiohjelma tutkimusinfrastruktuurien rakentamiseen ja uudistamiseen, mutta sen kautta jaettiin kokonaisuudessaankin vain kahdeksan miljoonaa euroa seitsemälle saajalle. Taulukon 5 tukiohjelmakohtaiset tuen määrät eivät summaudu samaan lukuun kuin yhteismäärä, koska jälkimmäisessä on huomioitu myös ne tuet, joita ei voida tietosuojasyistä raportoida erikseen.

Kaikista muista tukiohjelmissa jaettiin tavaravientirytyksille selvästi alle kymmenen miljoonaa euroa, ja suurimmassa osassa ohjelmia tavaravientirytyksien tukisumma oli mitätön. Joillain tukiohjelmissa, kuten alueellinen kuljetustuki ja kansainvälistymisen edistämistä tavoittelevat Exhibition Explorer ja Market Explorer, oli paljon tavaraviejiä tuensaajina, mutta tukisummat olivat pieniä.

Monessa sellaisessa tukiohjelmassa, jonka saajana oli edes joitain tavaraviejiä, oli näiden osuus tuensaajista ja tukisummasta todella pieni. Lisäksi se, että tukea on maksettu tavaraviejille, ei välttämättä tarkoita, että se edistäisi näiden vientitoimintaa. Esimerkiksi palkkatuen ei voi sanoa kohdentuvan vientitoimintaan, vaikka sitä saaneilla yrityksillä oli varsin paljon vientiä, koska sen kautta työllistetään paljon henkilöitä esimerkiksi myyjän ja apulaisen töihin kaupan alan yrityksiin, joilla usein on myös vientitoimintaa.

Taulukko 5: Tavaraviejien saamat suorat yritystuet vuonna 2022

Tukiohjelma	Tuen määrä, milj. € (osuus, %)	Tuensaajat, lkm (osuus, %)
Business Finlandin tukiohjelma tutkimus- ja kehittämishankkeisiin	156,24 (61 %)	137 (50 %)
Kauppa-alusten työvoimakustannustuki	56,95 (75 %)	9 (35 %)
Business Finlandin tukiohjelma kiertotalouden investointeihin	50,49 (42 %)	12 (38 %)
Energiatuki 2020–2022	47,86 (15 %)	143 (15 %)
Yrityksen kehittämisavustus	6,68 (17 %)	38 (13 %)
Palkkatuki	5,45 (7 %)	540 (6 %)
Investointituki elintarvikkeiden valmistukseen	3,75 (19 %)	12 (7 %)
Alueellinen kuljetustuki	3,70 (57 %)	99 (42 %)
Exhibition Explorer	3,01 (72 %)	196 (56 %)
Maaseudun yritysten investointituki PK-yrityksille	2,70 (13 %)	25 (5 %)
Business Finlandin tukiohjelma nuorille yrityksille ja nuorille innovatiivisille yrityksille	2,25 (31 %)	8 (30 %)
Tempo	1,70 (10 %)	34 (10 %)
Yrityksen kehittämisavustus SA.100807	1,67 (19 %)	13 (7 %)
Finnpartnership (liikekumppanuusohjelma)	1,58 (32 %)	12 (26 %)
Maaseudun yritysten investointituki, alueellinen	1,38 (6 %)	9 (2 %)
Valtion varoista korvattavat merimiesten matkakustannukset (miehistönvaihtokustannusten tuki)	1,08 (75 %)	5 (45 %)
Market Explorer	0,72 (26 %)	68 (26 %)
Maaseudun yritysten investointituki, yleinen	0,61 (6 %)	17 (3 %)
Vaihtoehtoisella käyttövoimalla toimivan ajoneuvon hankinta- ja muuntotuki	0,27 (10 %)	26 (8 %)
Talent Explorer	0,17 (13 %)	9 (13 %)
Valtionavustus kiertotalouden investointi- ja kehittämishankkeisiin	0,15 (24 %)	3 (33 %)
Innovaatioseteli	0,13 (2 %)	27 (2 %)
Maaseudun yritysten perustamistuki	0,13 (3 %)	4 (2 %)
Avustus sähköisen liikenteen infrastruktuuriin työpaikkakiinteistöillä	0,11 (21 %)	8 (13 %)
Rekrytointituki	0,03 (1 %)	3 (1 %)
Tukiohjelmat yhteensä	418,74 (31 %)	1 187 (6 %)

Taulukossa 6 luetellaan tukiohjelmat, joista sai tukea alle kolme (tarkkaa määrää ei kerrota tietosuojasyistä) tavaraviejää vuonna 2022. Nämä ohjelmat eivät siis kohdentuneet tavaraviejille käytännössä ollenkaan. Ohjelmat on lajiteltu jaetun tukisumman mukaan suurimmasta pienimpään. Suurin osa näistä tavaraviejille

kohdentumattomista tuista on sellaisia, joiden tarkoitus ei ole edistää vientitoimintaa, kuten sosiaalisen asuntotuotannon, ympäristönsuojelun ja kulttuurin tuet. Joukossa on kuitenkin myös joitain Business Finlandin tukia, jotka eivät kohdentuneet tavaraviejille, vaikka näiden tukien tarkoitus on useimmiten edistää TKI-toimintaa tai kansainvälistymistä. On tietenkin mahdollista, että nämä tuet kohdentuvat potentiaalisille vientiyrityksille, jotka ovat vasta kehittämässä vientitoimintaansa. Taulukon 6 luettelo alleviivaa sitä, että Suomessa on paljon yritystukia, joiden ei voi ajatellakaan edistävän tavaravientiä, ja joiden kautta jaetaan kuitenkin paljon rahaa. Jotkin tavaraviejille kohdentumattomista tuista ovat kuitenkin sellaisia, joista maksettiin tukea palveluviejille.

Taulukko 6: Suorat yritystuet, joiden saajina ei ollut tavaraviejiä vuonna 2022

Tukiohjelma	Tukisumma (milj. €)	Tuensaajat
Avustukset erityisryhmien asunto-olojen parantamiseksi	69,99	25
Tuki keskus- ja maakuntaraviradoille Suomessa SA.63553	32,58	19
Turvetuotantokoneiden romutustuki	27,74	312
Tuet elokuvien ja muiden kuvaohjelmien valmistukseen ja jakeluun SA.60906	24,34	216
Starttiraha	21,83	4 074
Maaseutuyritysten tuki uusiutuvan energian tuotantoon	13,81	24
Sähköisen liikenteen, biokaasun ja uusiutuvan vedyn liikennekäytön infrastruktuuritukiohjelma	13,08	41
Business Finlandin tukiohjelma innovaatioklusterien toimintaan ja investointeihin	11,87	9
Business Finlandin tukiohjelma maksuhyvityksestä audiovisuaalisiin tuotantoihin	10,24	15
Käynnistysavustus valtion tukemien vuokra-asuntojen rakentamiseen	7,59	9
Avustus aravavuokratulojen purkamiseen	5,63	31
Energia-avustus ARA-yhteisöille	5,56	11
Laajakaistahankkeiden tuet	4,83	3
Kulttuurin ja luovien alojen uudistumisen rakennetuki (RRP-ohjelma)	3,37	8
Valtakunnalliset ja kansainväliset taide- ja kulttuurifestivaalit	2,39	15
Vähähiilisen rakennetun ympäristön ohjelma	1,94	22
Business Finlandin tukiohjelma pienten ja keski suurten yritysten innovaatiotoimintaan	1,38	5
Ravinteiden kierrätyksen tukiohjelma	1,30	7
Vesiosaamisen kasvu- ja kansainvälistymisohjelma	1,28	13
Avustus jälkihissin rakentamiseen	0,97	4
Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustus	0,93	14
Digidemo ja Creademo, kulttuurialan tuotekehitys	0,72	44
Sähköautojen latauspisteiden rakentaminen asuinkiinteistöillä	0,57	28
Vähemmistökielisen sanomalehdistön tuki	0,50	6
Avustus esteettömyyskorjauksiin	0,47	11
Avustus hevosalan neuvontaan	0,31	15
Kestävää kasvua ja työtä 2014–2020 (rahoituslain 8/2014 de minimis -tuet)	0,21	14
Maaseudun yritysten investointien toteutettavuustutkimus	0,14	12
Vesiensuojelun tehostamisohjelma	0,05	3

Taulukko 7 osoittaa, miten tukiohjelmat kohdentuivat palveluvientirytyksille. Tavara- ja palveluviejät olivat osin samoja yrityksiä; noin joka kuudennella tukea saaneella tavaraviejällä oli palveluvientiä, ja noin puolella palveluviejistä oli tavaravientiä. Noin puolet vientirytysten saamista tuesta meni yrityksille, joilla on sekä tavara- että palveluvientiä. Näitä kahta vientityyppiä on kuitenkin tarkoituksenmukaista tarkastella erikseen, koska on paljon yrityksiä, jotka

harjoittavat vain toista. Palveluiden ja tavaroiden vieminen on myös hyvin erilaista liiketoimintaa, ja kaikkea palveluvientiä ei ole käytetyssä aineistossa.

Taulukon perusteella Business Finlandin tukiohjelma tutkimus- ja kehittämishankkeisiin oli myös palveluviejien tärkein tukimuoto; sitä sai 85 palveluviejää 147 miljoonan euron edestä. Muut kärjessä olleet tukiohjelmat, joista palveluviejät saivat kymmeniä miljoonia euroja, olivat samoja kuin tavaraviejillä: energiatuki, energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuki, Business Finlandin tukiohjelma kiertotalouden investointeihin ja kauppa-alusten työvoimakustannustuki. Näissä tukiohjelmissa oli luultavasti paljon yrityksiä, joilla oli sekä palvelu- että tavaravientiä.

Taulukon 7 tukiohjelmakohtaiset tuen määrät eivät summaudu samaan lukuun kuin yhteismäärä, koska jälkimmäisessä on huomioitu myös ne tuet, joita ei voida tietosuojasyistä raportoida erikseen.

Palveluviejillä nousee esiin yksi melko suuri tukiohjelma, jota tavaraviejillä ei ollut, eli tuet elokuvien ja muiden kuvaohjelmien valmistukseen ja jakeluun. Palveluviejät saivat ohjelmasta noin viisi miljoonaa euroa. Toinen melko merkittävä saman alan tukiohjelma oli Business Finlandin tukiohjelma maksuhyvityksestä audiovisuaalisiin tuotantoihin. Suurin osa tukiohjelmissa oli kuitenkin mitättömiä tuenlähteitä palveluviejille. Palveluviejille kohdentuneiden tukiohjelmien vähyys voi johtua osin siitä, että aineistossa ei ole kaikkia palveluviejiä, ja osa pienistä viejistä, joita saattaa olla lukumäärällisesti paljon, jäänee sen ulkopuolelle. Tavaraviejiä koskevissa luvuissa on sen sijaan paljon pieniä viejiä, vaikka tavaraviennin arvolle on asetettu vähimmäismäärä (12 000 euroa vuodessa). Palvelukauppa-aineisto kattaa kuitenkin suurimman osan tilastoidusta palveluviennin arvosta, joten kansantalouden kannalta merkittävät vientiyritykset ovat pääosin mukana.

Taulukko 7: Palveluviejien saamat suorat yritystuet vuonna 2022

Tukiohjelma	Tuen määrä, milj. € (osuus, %)		Tuensaajat, lkm (osuus, %)	
Business Finlandin tukiohjelma tutkimus- ja kehittämishankkeisiin	146,69	(58 %)	85	(31 %)
Kauppa-alusten työvoimakustannustuki	67,85	(90 %)	13	(50 %)
Energiatuki 2020–2022	67,19	(21 %)	51	(5 %)
Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuki	56,24	(89 %)	18	(67 %)
Business Finlandin tukiohjelma kiertotalouden investointeihin	24,80	(21 %)	10	(31 %)
Tuet elokuvien ja muiden kuvaohjelmien valmistukseen ja jakeluun SA.60906	5,35	(22 %)	15	(7 %)
Business Finlandin tukiohjelma maksuhyvityksestä audiovisuaalisiin tuotantoihin	3,62	(35 %)	6	(40 %)
Sähköisen liikenteen, biokaasun ja uusiutuvan vedyn liikennekäytön infrastruktuuritukiohjelma	3,14	(24 %)	3	(7 %)
Palkkatuki	1,64	(2 %)	161	(2 %)
Valtion varoista korvattavat merimiesten matkakustannukset (miehistönvaihtokustannusten tuki)	1,33	(93 %)	6	(55 %)
Finnpartnership (liikekumppanuusohjelma)	0,68	(14 %)	3	(6 %)
Vaihtoehtoisella käyttövoimalla toimivan ajoneuvon hankinta- ja muuntotuki	0,57	(21 %)	27	(8 %)
Tempo	0,39	(2 %)	8	(2 %)
Exhibition Explorer	0,33	(8 %)	27	(8 %)
Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustus	0,11	(11 %)	6	(43 %)
Market Explorer	0,06	(2 %)	7	(3 %)
Avustus sähköisen liikenteen infrastruktuuriin työpaikkakiinteistöillä	0,05	(10 %)	5	(8 %)
Tukiohjelmat yhteensä	389,53	(28 %)	360	(2 %)

Taulukossa 8 luetellaan tuet, joita ei saanut käytännössä yksikään (alle kolme) palveluviejä vuonna 2022. Suurin osa tuista oli sellaisia, joiden saajina ei ollut palveluviejä. Listalla on esimerkiksi joitain Business Finlandin tukiohjelmaa, joiden voisi kuvitella kohdentuvan palveluvientipotentiaalia omaaville yrityksille. Tukien kohdentumattomuus palveluviejille voikin osin johtua käytetyn aineiston puutteista. Moni tukiohjelma on kuitenkin varsin selvästi sellainen, jonka saajana tuskin oli palveluviejä, vaikka mahdolliset aineistopuutteet saataisiin

paikattua. Näitä ovat esimerkiksi maaseutuyritysten ja sosiaalisen asuntotuotannon tuet, ja yksittäisinä suurina tukiohjelmina tuki keskus- ja maakuntaraviradoille sekä turvetuotannon romutustuki.

Taulukko 8: Suorat yritystuet, joiden saajana ei ollut palveluviejiä vuonna 2022

Tukiohjelma	Tuen määrä (milj. €)	Tuensaajat
Avustukset erityisryhmien asunto-olojen parantamiseksi	69,99	25
Yrityksen kehittämisavustus	38,24	298
Tuki keskus- ja maakuntaraviradoille Suomessa SA.63553	32,58	19
Turvetuotantokoneiden romutustuki	27,74	312
Maaseudun yritysten investointituki, alueellinen	23,94	387
Starttiraha	21,83	4 074
Maaseudun yritysten investointituki PK-yrityksille	21,20	467
Investointituki elintarvikkeiden valmistukseen	20,04	170
Maaseutuyritysten tuki uusiutuvan energian tuotantoon	13,81	24
Business Finlandin tukiohjelma innovaatioklusterien toimintaan ja investointeihin	11,87	9
Maaseudun yritysten investointituki, yleinen	9,68	499
Yrityksen kehittämisavustus SA.100807	8,65	181
Käynnistysavustus valtion tukemien vuokra-asuntojen rakentamiseen	7,59	9
Business Finlandin tukiohjelma nuorille yrityksille ja nuorille innovatiivisille yrityksille	7,25	27
Alueellinen kuljetustuki	6,52	234
Innovaatioseteli	6,28	1 257
Rekrytointituki	5,99	597
Avustus aravavuokratalojen purkamiseen	5,63	31
Energia-avustus ARA-yhteisöille	5,56	11
Laajakaistahankkeiden tuet	4,83	3
Maaseudun yritysten perustamistuki	3,95	199
Kulttuurin ja luovien alojen uudistumisen rakennetuki (RRP-ohjelma)	3,37	8
Valtakunnalliset ja kansainväliset taide- ja kulttuurifestivaalit	2,39	15
Vähähiilisen rakennetun ympäristön ohjelma	1,94	22
Talent Explorer	1,39	70
Business Finlandin tukiohjelma pienten ja keski suurten yritysten innovaatiotoimintaan	1,38	5
Ravinteiden kierrätyksen tukiohjelma	1,30	7
Vesiosaamisen kasvu- ja kansainvälistymisohjelma	1,28	13
Avustus jälkihissin rakentamiseen	0,97	4
Digidemo ja Creademo, kulttuurialan tuotekehitys	0,72	44

Valtionavustus kiertotalouden investointi- ja kehittämishankkeisiin	0,63	9
Sähköautojen latauspisteiden rakentaminen asuinkiinteistöillä	0,57	28
Vähemmistökielisen sanomalehdistön tuki	0,50	6
Avustus esteettömyyskorjauksiin	0,47	11
Avustus hevosalan neuvontaan	0,31	15
Kestävää kasvua ja työtä 2014–2020 (rahoituslain 8/2014 de minimis -tuet)	0,21	14
Maaseudun yritysten investointien toteutettavuustutkimus	0,14	12
Group Explorer	0,10	8
Vesiensuojelun tehostamisohjelma	0,05	3

4.2. Yritystukea saaneiden vientiyritysten vientitoiminnan laajuus

Sen lisäksi, että analysoidaan tukien kohdentumista vientiyrityksille, on hyödyllistä tarkastella tukea saaneiden yritysten vientitoiminnan kokoa. Näin saadaan käsitys tukea saaneiden vientiyritysten toiminnan kansantaloudellisesta merkityksestä. Taulukoissa 9 ja 10 esitetään tukiohjelmittain, mikä oli niistä tukea saaneiden vientiyritysten tavara- ja palveluviennin yhteissumma ja mediaani. Vientimäärät ovat tuen myöntövuotta eli vuotta 2022 edeltävän vuoden 2021 tavara- ja palveluviennin lukuja. Ohjelmakohtaisia summia ei voi laskea yhteen, koska sama yritys on voinut saada tukea useammasta ohjelmasta, vaikka useimmat yritykset saivat vain yhtä tukea.

Jotain suoraa yritystukea saaneiden yritysten tavaraviennin kokonaismäärä oli 33,6 miljardia euroa ja palveluviennin 12,2 miljardia euroa. Käytetyistä aineistoista laskettuna suomalaisten yritysten tavaravienti oli vuonna 2021 kokonaisuudessaan 65,1 miljardia euroa ja palveluiden vienti 25,9 miljardia euroa, joten tukea saaneet yritykset vastasivat noin puolesta Suomen viennistä³.

Jotkin merkittävät vientiyrityksetkin voivat toisaalta saada vain pieniä tukisummia. Esimerkiksi tavaraviejien tukisumma, 419 miljoonaa euroa, oli varsin pieni suhteessa niiden 33,6 miljardin euron tavaravientiin. Tuella voi siten olla vain pieni merkitys yritykselle, eikä vientiyrityksen saama tuki välttämättä kohdennu vientitoimintaan. Siksi taulukkojen 9 ja 10 luvuista ei voi

³ Palveluviennin osalta päätelmä koskee vain aineistossa olevaa vientiä. On huomioitava, että palveluvientiaineistossa ei ole kansantalouden tilinpidossa palveluvientinä käsiteltäviä eriä, joita ei voi kohdistaa yritystasolle, kuten matkailuvienti, ja aineistossa ei myöskään ole aivan kaikkia palveluviejiä. Tavaraviennin osalta on käytössä kokonaisaineisto.

päätellä sitä, että vientiyritysten saamat yritystuet olisivat merkittäviä vienninedistäjiä. Esimerkiksi palkkatuen ei voi sanoa kohdentuvan vientitoimintaan, vaikka sitä saaneilla yrityksillä oli varsin paljon vientiä, koska sen kautta työllistetään paljon henkilöitä esimerkiksi myyjän ja apulaisen töihin kaupan alan yrityksiin, joilla usein on myös vientitoimintaa.

Taulukon 9 perusteella niissä tukiohjelmissa, joissa tavaravientiyritysten saaman tuen määrä oli suuri, oli myös tuensaajien tavaraviennin summa huomattava (vertaa taulukon 5 tukisummiin). Tavaraviejien suurin tukimuoto oli Business Finlandin tukiohjelma tutkimus- ja kehittämishankkeisiin (tukea 156 miljoonaa euroa). Sitä saaneet 137 tavaraviejää veivät tavaroita yhteensä 15,6 miljardin euron arvosta, joka oli lähes neljännes Suomen tavaraviennistä. Tuensaajien suuri viennin arvo osoittaa, että merkittävä osa suurista vientiyrityksistä hyötyy ohjelmasta. Ohjelmasta tukea saaneiden yritysten tavaraviennin mediaani oli myös melko suuri, seitsemän miljoonaa euroa, eli puolet tukea saaneista tavaraviejistä vei tavaroita yli seitsemän miljoonan euron arvosta.

Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuen saajien tavaravienti oli lähes yhtä suuri eli 14,3 miljardia euroa. Kyseistä tukea saaneiden tavaraviejien määrää ei kerrota, jotta muiden kuin tavaraviejien määrä ei selviäisi, mutta tuella oli yhteensä 27 saajaa, joten tukea saaneiden tavaraviejien keskimääräinen viennin arvo oli todella suuri. Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuki kohdentui siis etupäässä erittäin suurille tavaraviejille.

Myös energiatukea saaneiden yritysten tavaraviennin arvo oli todella suuri, 10,3 miljardia euroa. Muutaman muunkin tukiohjelman kohdalla tuensaajien tavaraviennin summa oli miljardiluokkaa. Monen ohjelman tuensaajilla tavaraviennin summa oli kuitenkin vain joitain miljoonia euroja, joten tukea saaneet yritykset eivät olleet merkittäviä Suomen kokonaisviennin kannalta.

Tavaraviennin arvon mediaani, 165 miljoonaa euroa, oli suurin energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuen saajilla. Puolet sen saajista siis vei tavaroita yli 165 miljoonan euron arvosta, eli saajien suurta viennin summaa ei selitä vain muutama valtava yritys. Seuraavaksi suurin tavaraviennin mediaani oli niillä yrityksillä, jotka saivat tukea Business Finlandin tukiohjelmasta kiertotalouden investointeihin. Suurin osa tämän tuen saajista oli siis myös todella isoja vientiyrityksiä, mutta toisaalta niitä oli vain 12. Kun tarkastellaan tukiohjelmiä, joilla oli paljon saajia, olivat tavaraviennin mediaaniltaan suurimpia ne yritykset, jotka saivat tukea Business Finlandin tukiohjelmasta tutkimus- ja kehittämishankkeisiin. Myös esimerkiksi energiatuen ja alueellisen kuljetustuen saajista yli puolella tavaravienti oli miljoonaluokkaa. Useimmissa ohjelmissa tuensaajien tavaraviennin mediaani oli kuitenkin selvästi alle miljoona euroa, eli saajat olivat pääosin vähäistä vientitoimintaa harjoittavia.

Taulukko 9: Suoria yritystukia vuonna 2022 saaneiden tavaraviennin määrä

Tukiohjelma	Tavaraviennin summa (milj. €)	Tavaraviennin mediaani (milj. €)	Tukea saaneet tavaraviejät
Alueellinen kuljetustuki	592,5	1,90	99
Avustus sähköisen liikenteen infrastruktuuriin työpaikkakiinteistöillä	1 598,0	16,83	8
Business Finlandin tukiohjelma kiertotalouden investointeihin	2 511,3	62,29	12
Business Finlandin tukiohjelma nuorille yrityksille ja nuorille innovatiivisille yrityksille	10,1	0,17	8
Business Finlandin tukiohjelma tutkimus- ja kehittämishankkeisiin	15 616,8	7,09	137
Business Finlandin tukiohjelma tutkimusinfrastruktuurien rakentamiseen ja uudistamiseen	561,6		
Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuki	14 342,8	165,26	
Energiatuki 2020–2022	10 346,3	2,43	143
Exhibition Explorer	1 025,2	1,49	196
Finnpartnership (liikekumppanuusohjelma)	132,1	0,11	12
Group Explorer	6,1		
Innovaatioseteli	38,6	0,32	27
Investointituki elintarvikkeiden valmistukseen	18,1	0,54	12
Kauppa-alusten työvoimakustannustuki	16,6	1,05	9
Maaseudun yritysten investointituki PK-yrityksille	51,0	0,62	25
Maaseudun yritysten investointituki, alueellinen	11,8	0,96	9
Maaseudun yritysten investointituki, yleinen	9,4	0,12	17
Maaseudun yritysten perustamistuki	3,1		4
Market Explorer	206,2	0,38	68
Materiaalikatselemus	88,7		
Palkkatuki	4 954,1	0,95	540
Rekrytointituki	0,1		3
Talent Explorer	11,5	0,21	9
Tempo	64,5	0,83	34
Vaihtoehtoisella käyttövoimalla toimivan ajoneuvon hankinta- ja muuntotuki	2 308,2	0,63	26
Valtion varoista korvattavat merimiesten matkakustannukset (miehistönvaihtokustannusten tuki)	8,7		5
Valtionavustus kiertotalouden investointi- ja kehittämishankkeisiin	7,2		3
Yrityksen kehittämisavustus	121,9	1,05	38
Yrityksen kehittämisavustus SA.100807	9,7	0,20	13
Tukiohjelmat yhteensä	33 613,9	1,09	1187

Taulukossa 10 esitetään palveluviennin summa ja mediaani tukea saaneille palveluviejille. Yritykset, jotka saivat tukea Business Finlandin tukiohjelmasta tutkimus- ja kehittämishankkeisiin, veivät palveluita yhteensä noin 9,1 miljardin euron arvosta, ja yrityskohtaisen palveluviennin mediaani oli 3,6 miljoonaa. Näiden yritysten palveluviennin summa oli noin kolme neljäsosaa kaikkien tukea saaneiden yritysten palveluviennistä ja noin 40 prosenttia kaikesta aineistossa olevasta palveluviennistä. Toisaalta ohjelma olikin palveluviejien suurin tuen lähde (tukisumma 147 miljoonaa euroa). Myös Business Finlandin tukiohjelmasta tutkimusinfrastruktuurien rakentamiseen ja uudistamiseen rahaa saaneiden palveluviennin summa oli huomattava, noin 5,7 miljardia euroa. Sen kautta jaettiin kuitenkin tukea vain noin kahdeksan miljoonaa euroa seitsemälle saajalle (palveluviejien tarkkaa määrää ja tukisumma ei kerrota, koska muita saajia on niin vähän), joten tuetut hankkeet eivät välttämättä merkittävästi edistä palveluvientitoimintaa. Muiden tukiohjelmien kohdalla tuensaajien palveluviennin summa ei ylittänyt miljardia euroa, mutta energiantensiivisen teollisuuden sähköistämistuen, energiatuen, kauppa-alusten työvoimakustannustuen ja palkkatuen saajilla palveluviennin summa oli huomattava, 700–900 miljoonaa euroa.

Kauppa-alusten työvoimakustannustuen saajien palveluviennin mediaani oli suurin, noin 19 miljoonaa euroa, mutta saajia oli vain seitsemän. Huomattavan saajamäärän ohjelmista palveluviennin mediaani oli suurin Business Finlandin tukiohjelmassa tutkimus- ja kehittämishankkeisiin. Näistäkin saajista yli puolella palveluvienti oli kuitenkin selvästi alle miljoona euroa. Useimmissa tukiohjelmissa tuensaajien palveluviennin mediaani oli varsin suuri, kun verrataan tavaraviennin mediaaniin. Palvelukauppa-aineistossa on lähinnä suuria viejiä, ja osa pienistä viejistä jää sen ulkopuolelle, mutta toisaalta palveluvienti saattaa olla tavaravientiä erikoistuneempaa ja siten lukumäärältään pienen mutta toiminnan laajuudeltaan suuren yritysjoukon hallitsemaa.

Taulukko 10: Suoria yritystukia vuonna 2022 saaneiden palveluviennin määrä

Tukiohjelma	Palveluviennin summa (milj. €)	Palveluviennin mediaani (milj. €)	Tukea saaneet palveluviejät
Avustus sähköisen liikenteen infrastruktuuriin työpaikkakiinteistöillä	61,5		5
Business Finlandin tukiohjelma kiertotalouden investointeihin	65,4	3,99	10
Business Finlandin tukiohjelma maksuhyvityksestä audiovisuaalisiin tuotantoihin	13,5		6
Business Finlandin tukiohjelma tutkimus- ja kehittämishankkeisiin	9 130,1	3,57	85
Business Finlandin tukiohjelma tutkimusinfrastruktuurien rakentamiseen ja uudistamiseen	5 689,7		
Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuki	818,1	7,51	18
Energiatuki 2020–2022	898,8	2,36	51
Exhibition Explorer	93,1	1,95	27
Finnpartnership (liikekumppanuusohjelma)	14,7		3
Kauppa-alusten työvoimakustannustuki	778,5	19,27	13
Market Explorer	10,9	1,27	7
Materiaalikatselmus	27,4		
Palkkatuki	728,7	0,96	161
Sähköisen liikenteen, biokaasun ja uusiutuvan vedyn liikennekäytön infrastruktuuritukiohjelma	0,4		3
Tempo	34,7	2,04	8
Tuet elokuvien ja muiden kuvaohjelmien valmistukseen ja jakeluun SA.60906	23,9	0,49	15
Vaihtoehtoisella käyttövoimalla toimivan ajoneuvon hankinta- ja muuntotuki	489,9	4,36	27
Valtion varoista korvattavat merimiesten matkakustannukset (miehistönvaihtokustannusten tuki)	371,6		6
Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustus	11,2		6
Tukiohjelmat yhteensä	12 215,3	1,94	360

4.3. Vientiyritysten saamat yritystuet verrattuna niiden liiketoiminnan laajuuteen

Yritystukien merkitystä vientiyrityksille voi tarkastella suhteuttamalla myönnetyn tuen määrä yrityksen liiketoiminnan kokoon. Taulukossa 11 suhteutetaan tukea saaneiden tavaraviejien tukiohjelmasta saama tukisumma yrityksen liikevaihtoon ja tavaraviennin arvoon. Luvut ovat tukiohjelmakohtaisia, ja jotkin yritykset ovat voineet saada tukea useammasta ohjelmasta, joten niillä kaikkien tukien suhde liikevaihtoon ja vientiin on muita korkeampi.

Taulukossa esitetään suhdeluvun mediaani ja keskiarvo. Keskiarvo on painotettu, eli kaikkien ohjelmasta tukea saaneiden tukisumma suhteessa niiden yhteenlaskettuun liikevaihtoon tai tavaravientiin, koska painottamatonta keskiarvoa heiluttaisivat yksittäiset suuret suhdeluvut.

Jotkin taulukon solut on suojattu, jotta vientiyritysten saaman tuen määrää ei voisi päätellä sen avulla muista raportin taulukoista. Mukaan on otettu vain yritykset, joiden liikevaihto ja viennin määrä tuen saamista edeltävältä vuodelta ovat tiedossa.

Suurimmassa osassa ohjelmia tuen ja liikevaihdon suhteen mediaani oli todella pieni, joten suurimmalle osalle tavaravientiryityksistä saadun tuen merkitys toimintaedellytyksille oli luultavasti vähäinen. Samoin jaetun tuen kokonaismäärä suhteessa saajien liikevaihdon summaan oli useimmissa ohjelmissa hyvin pieni. Esimerkiksi syrjäseutujen kuljetuskustannuksia kompensoimaan tarkoitettua alueellista kuljetustukea saaneista tavaraviejistä puolella saatu tukisumma oli korkeintaan 0,14 prosenttia liikevaihdosta, ja jaetun tuen kokonaismäärä oli 0,2 prosenttia saajayritysten liikevaihdon summasta. Vientiyritysten kannalta ehkä merkittävimmän tuen, Business Finlandin tukiohjelman tutkimus- ja kehittämishankkeisiin, saajilla tuen ja liikevaihdon suhteen mediaani oli yksi prosentti, joka ei ole merkityksetön, mutta silti melko pieni osuus. Ohjelman suurille tuensaajille tuen taloudellinen merkitys oli keskimäärin paljon pienempi, koska kaikkien yritysten tukisumman ja liikevaihdon suhde oli vain 0,3 prosenttia.

Yksittäisistä tuista huomiota kiinnittää kauppaa-alusten työvoimakustannustuki. Sitä saaneilla tavaraviejillä tuen ja liikevaihdon suhteen mediaani oli melko suuri, noin seitsemän prosenttia, ja painotettu keskiarvo lähes kuusi prosenttia. Tämän tukiohjelman voi siis sanoa olleen monille sen saajille varsin merkittävä, koska seitsemän prosentin nettotulos suhteessa liikevaihtoon olisi jo varsin hyvä, eli tukisumman menettäminen voisi muuttaa monen yrityksen tuloksen tappiolliseksi. Suurta suhdelukua voi toisaalta osin selittää se, että liikevaihtoluvut ovat vuodelta 2021, jolloin matkustajaliikenteeseen

erikoistuneiden laivanvarustamoiden liikevaihto oli koronapandemian takia paljon tavallista pienempi. Liitetaulukosta A11 nähdään kuitenkin, että myös vuonna 2023 kauppa-alusten työvoimakustannusten saajien tuen määrä suhteessa liikevaihtoon oli melko huomattava (mediaani 3,4 prosenttia ja painotettu keskiarvo 2,2 prosenttia), vaikka tuen määrää verrataan taulukossa A11 vuoden 2022 liikevaihtoon, johon koronapandemia ei juurikaan enää vaikuttanut.

Tavaraviennin arvoon suhteutettuna jotkin tukiohjelmat näyttävät ensi vilkaisulla merkittäviltä, mutta syynä on se, että saajilla oli vain vähän tavaraviennin arvoa. Tukiohjelmittainen tuensaajien tavaraviennin summa esitettiin taulukossa 9. Lisäksi vientiyrityksilläkin vienti muodostaa vain osan liiketoiminnasta. Toinen mahdollinen tulkinta on, että suuri suhdeluku kertoo siitä, että tukiohjelmalla ei saa ”ostettua” merkittävästi vientiä, joskin se on laskettu tuen myöntämistä edeltävän vuoden vientiin perustuen. Joitain tukiohjelmaa ei toisaalta ole varsinaisesti kohdennettu vientitoimintaan, vaikka niillä olisikin joitain vientiyrityksiä saajana.

Tavaraviennin arvon kannalta suurin tukiohjelma oli Business Finlandin tukiohjelma tutkimus- ja kehittämishankkeisiin, jonka saajat veivät tavaroita noin 15,6 miljardin euron arvosta (taulukko 9). Taulukon 11 perusteella tuen ja tavaraviennin suhteen mediaani oli näillä yrityksillä kuusi prosenttia ja painotettu keskiarvo yksi prosentti. Tämä rahallisesti suuri tukiohjelma oli siis suhteessa saajien tavaraviennin arvoon kuitenkin melko pieni.

Kaikkien tavaraviejien yhteenlasketut tuet olivat 0,33 prosenttia niiden yhteenlasketusta liikevaihdosta ja 1,23 prosenttia niiden yhteenlasketun tavaraviennin arvosta. Yhteenlasketussa tukisummassa huomioidaan kaikki yrityksen saamat tuet. Liikevaihtosuhteen mediaani oli jopa painotettua keskiarvoa alempi (0,27 prosenttia), mikä tarkoittaa sitä, että puolella tukea saaneista tavaraviejistä yritystuet olivat korkeintaan prosentin neljäsosa suhteessa liikevaihtoon. Tukien ja tavaraviennin arvon mediaani oli noin 2,5 prosenttia, eli keskiarvoa suurempi; luultavasti siksi, että monilla tavaraviejillä on melko vähän vientiä.

Jos tuen merkitys yritykselle on tukisumman ja liikevaihdon suhteen perusteella mitattuna vähäinen, on mahdollista ajatella, että tuen poistaminen ei aiheuttaisi sille juuri haittaa, ja että tuki ei merkittävästi vaikuttaisi yrityksen toimintaedellytyksiin. Toisaalta tiettyyn tarkoitukseen suunnattu pienikin tuki voi vaikuttaa yrityksen toimintaan. Esimerkiksi TKI-toimintaan käytetyt varat suhteessa liikevaihtoon ovat usein melko pieniä, joten sen lisäämiseen suunnatulla tuella voi olla suuri suhteellinen vaikutus toimintaan. Jos pienellä rahoituksella saataisiin aikaan suuri yhteiskunnallinen tuotto (yrityksen tuotot + mahdollinen positiivinen ulkoisvaikutus), on todennäköistä, että yrityksen tuotot olisivat niin suuret, että hankkeen rahoittaminen olisi kannattavaa joka

tapauksessa, ilman julkista tukea. Ja jos rahoitettavasta toiminnasta ei koidu yhteiskunnalle ylimääräistä hyötyä (positiivisia ulkoisvaikutuksia) yrityksen saaman tuoton lisäksi, ei pienikään tuki ole taloudellisesti perusteltu, vaan yrityksen pitäisi rahoittaa toimintansa itse.

Taulukko 11: Suoria yritystukia vuonna 2022 saaneiden tavaraviejien yritystuet suhteessa liikevaihtoon ja tavaraviennin arvoon

Tukiohjelma	Tuen määrä suhteessa liikevaihtoon		Tuen määrä suhteessa tavaraviennin arvoon	
	Mediaani	Keskiarvo	Mediaani	Keskiarvo
Alueellinen kuljetustuki	0,14 %	0,20 %	0,70 %	0,62 %
Avustus sähköisen liikenteen infrastruktuuriin työpaikkakiinteistöillä	0,05 %	0,00 %	0,09 %	0,01 %
Business Finlandin tukiohjelma kiertotalouden investointeihin	2,05 %	1,21 %	10,19 %	2,01 %
Business Finlandin tukiohjelma nuorille yrityksille ja nuorille innovatiivisille yrityksille	46,52 %	9,87 %	200,93 %	22,37 %
Business Finlandin tukiohjelma tutkimus- ja kehittämishankkeisiin	1,01 %	0,30 %	6,24 %	1,00 %
Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuki	0,22 %		0,40 %	
Energiatuki 2020–2022	0,11 %	0,10 %	1,18 %	0,46 %
Exhibition Explorer	0,21 %	0,12 %	0,81 %	0,29 %
Finnpartnership (liikekumppanuusohjelma)	4,51 %	0,47 %	97,96 %	1,03 %
Innovaatioseteli	0,27 %	0,08 %	1,56 %	0,35 %
Investointituki elintarvikkeiden valmistukseen	1,94 %	3,01 %	49,40 %	20,70 %
Kauppa-alusten työvoimakustannustuki	6,86 %	5,68 %	433,51 %	343,82 %
Maaseudun yritysten investointituki PK-yrityksille	1,78 %	2,07 %	14,64 %	5,29 %
Maaseudun yritysten investointituki, alueellinen	5,87 %	5,77 %	11,96 %	11,73 %
Maaseudun yritysten investointituki, yleinen	1,06 %	0,92 %	14,15 %	6,46 %
Market Explorer	0,22 %	0,12 %	2,81 %	0,35 %
Palkkatuki	0,09 %	0,03 %	0,88 %	0,11 %
Talent Explorer	1,14 %	0,16 %	9,49 %	1,51 %
Tempo	1,67 %	0,09 %	6,51 %	2,64 %
Vaihtoehtoisella käyttövoimalla toimivan ajoneuvon hankinta- ja muuntotuki	0,02 %	0,00 %	1,10 %	0,01 %
Yrityksen kehittämisavustus	2,63 %	1,91 %	11,08 %	5,48 %
Yrityksen kehittämisavustus SA.100807	3,43 %	3,66 %	41,32 %	17,24 %
Tukiohjelmat yhteensä	0,27 %	0,33 %	2,54 %	1,23 %

Taulukossa 12 suhteutetaan palveluviejien saamat tuet niiden liikevaihtoon ja palveluviennin arvoon. Taulukon perusteella yritystuet olivat varsin pieniä suhteessa palveluviejien liiketoimintaan. Palveluviejille eniten rahaa jakanut ja saajaryitysten palveluviennin summaltaan suurin tukiohjelma oli Business Finlandin tukiohjelma tutkimus- ja kehittämishankkeisiin. Sitä saaneiden palveluviejien tuen määrän ja liikevaihdon suhteen mediaani oli vain 0,51 prosenttia. Tuen ja palveluviennin suhteen mediaani oli 9,4 prosenttia, eli monella (pienellä) palveluviejällä varsin merkittävä, mutta kaikkien saajien kannalta tuki suhteessa palveluvientiin oli vähäistä, koska kaikkien saajien tuen ja palveluviennin yhteismäärän suhde oli vain 1,6 prosenttia.

Joissain ohjelmissa palveluviejien saama tuki suhteessa palveluviennin arvoon oli korkea, vaikka liikevaihtoon suhteutettuna tuki oli ollut pieni, mikä kertoo siitä, että palveluvienti oli vain melko pieni osa näiden yritysten liiketoimintaa. Näin oli esimerkiksi energiantensiivisen teollisuuden sähköistämistuen ja energiatuen kohdalla.

Kaikkien palveluviejien yhteenlasketut tuet olivat 0,34 prosenttia niiden yhteenlasketusta liikevaihdosta ja 2,79 prosenttia niiden yhteenlasketun palveluviennin arvosta. Liikevaihtosuhteen mediaani oli 0,12 prosenttia, mikä tarkoittaa sitä, että puolella tukea saaneista palveluviejistä yritystuet olivat korkeintaan prosentin kahdeksasosa suhteessa liikevaihtoon. Tukien ja palveluviennin arvon mediaani oli noin kolme prosenttia. Palveluviejien tuet suhteessa liikevaihtoon olivat samaa luokkaa kuin tavaraviejillä, mutta tuet suhteessa palveluvientiin olivat suuremmat kuin tavaraviejien tuet suhteessa näiden tavaravientiin. Aineistossa olevia tukia saaneiden yritysten palveluviennin summa oli paljon pienempi kuin tavaraviennin yhteenlaskettu arvo. Lisäksi ryhmissä on melko paljon päällekkäisyyttä.

Taulukko 12: Suoria yritystukia vuonna 2022 saaneiden palveluviejien yritystuot suhteessa liikevaihtoon ja palveluviennin arvoon

Tukiohjelma	Tuen määrä suhteessa liikevaihtoon		Tuen määrä suhteessa palveluviennin arvoon	
	Mediaani	Keskiarvo	Mediaani	Keskiarvo
Business Finlandin tukiohjelma kiertotalouden investointeihin	1,46 %	0,60 %	65,62 %	37,94 %
Business Finlandin tukiohjelma tutkimus- ja kehittämishankkeisiin	0,51 %	0,29 %	9,37 %	1,60 %
Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuki	0,23 %	0,18 %	21,64 %	6,87 %
Energiatuki 2020–2022	0,03 %	0,15 %	1,95 %	7,46 %
Exhibition Explorer	0,05 %	0,05 %	0,54 %	0,35 %
Kauppa-alusten työvoimakustannustuki	7,20 %	4,29 %	17,33 %	8,72 %
Market Explorer	0,06 %	0,05 %	0,61 %	0,58 %
Palkkatuki	0,02 %	0,01 %	0,76 %	0,22 %
Tempo	0,38 %	0,02 %	1,77 %	1,03 %
Tuet elokuvien ja muiden kuvaohjelmien valmistukseen ja jakeluun SA.60906	2,39 %	3,09 %	17,13 %	22,42 %
Vaihtoehtoisella käyttövoimalla toimivan ajoneuvon hankinta- ja muuntotuki	0,01 %	0,00 %	0,18 %	0,12 %
Tukiohjelmat yhteensä	0,12 %	0,34 %	2,79 %	3,16 %

4.4. Yritystuen kohdentuminen vientiyrityksille ei välttämättä kerro sen vaikutuksesta vientiin

Vaikka jokin tuki näyttäisi kohdentuvan vientiyrityksille, ei se välttämättä edistä vientikilpailukykyä tai tuottavuutta. Tuki voi ensinnäkin kohdistua sellaisiin yrityksen toimintoihin, jotka eivät edistä vientitoimintaa. Tuella voi olla syrjäytysvaikutus, eli tuotannon ja tuottavuuden lisääntymisen sijasta tukea saaneet suomalaiset yritykset syövät muiden suomalaisten yritysten markkinaosuutta. Tuet voivat jopa haitata kilpailukykyä ja tuottavuutta, mikäli tuensaajien kilpailullinen etulyöntiasema johtaa tuotannontekijöiden tehottomaan jakautumiseen yritysten välillä. Tuki voi saada yrityksen jättämään tekemättä kasvua lisääviä ja tuotantoa tehostavia investointeja ja toimenpiteitä. Jos tuensaajan on vaikea löytää tuottoisia investointeja eikä tuen

käyttötarkoitusta ole määrätty tarkasti, saattaa tuki muodostua vain tulonsiirroksi, joka valuu osinkoina omistajille.

Toisaalta se, että jokin tuki ei näytä kohdentuvan vientiyrityksille, ei välttämättä tarkoita, ettei se edistäisi vientikilpailukykyä tai tuottavuutta. Tuki voi nimittäin kohdentua potentiaalisille vientiyrityksille. Tässä raportissa vientiyritykset määritellään tuen myöntövuotta edeltävän vuoden viennin mukaan. Tuki voi kuitenkin saada yrityksen harjoittamaan vientiä, jolloin se todellakin edistää vientitoimintaa, vaikka se ei analyyseissä näyttäisi kohdentuvan vientiyrityksille.

Tässä raportissa ei myöskään kyetä havaitsemaan yrityksiä, jotka valmistavat tuotteita vientiin, mutta eivät harjoita vientitoimintaa itse vaan välikäsien kautta. Vientiyritykset voivat hyötyä epäsuorasti myös muiden yritysten saamasta tuesta, koska näiden osaamistaso, tuottavuus ja kustannuskilpailukyky vaikuttavat myös vientiyrityksien toimintaedellytyksiin.

5. Suoria yritystukia saaneiden yleinen kuvailu

Tässä osiossa käsitellään suorien yritystukien jakautumista muiden yrityksen ominaisuuksien kuin vientiyritysstatuksen mukaan. Muut ominaisuudet kertovat, miten tuet kohdentuvat yleisesti. Tarkastelun perusteella voidaan lisäksi saada käsitys siitä, kohdentuvatko tuet potentiaalisille vientiyrityksille. Vientiyritykset poikkeavat muista yrityksistä siten, että ne ovat keskimääräistä suurempia, ja ainakin tavaravienti on vahvasti muutaman päätoimialan (teollisuus ja kauppa) hallussa.

5.1. Yritystukea saaneiden henkilöstömäärä

Taulukossa 13 esitetään tukiohjelmittain tuensaajayritysten henkilöstömäärän jakauman alakvartiili, mediaani ja yläkvartiili sekä tuensaajien yhteenlaskettu henkilöstömäärä ja tukea saaneiden yritysten määrä. Alakvartiili tarkoittaa, että 25 prosentilla yrityksistä henkilöstömäärä oli tätä lukua pienempi. Mediaani on jakauman keskimäinen luku; puolella yrityksistä oli sitä vähemmän ja puolella enemmän henkilöstöä. Yläkvartiili tarkoittaa, että kolmella neljästä yrityksestä henkilöstömäärä oli tätä lukua pienempi ja yhdellä neljästä suurempi.

Henkilöstömäärän summan ja yritysten määrän avulla voi halutessaan laskea henkilöstömäärän keskiarvon. Henkilöstömäärä on mitattu henkilötyövuosissa, eli osa-aikainen työntekijä on muutettu kokoaikaiseksi jakamalla tämän vuosityötuntien määrä tavanomaisen kokoaikaisen työntekijän vuosityötunneilla. Henkilötyövuosiin lasketaan sekä yrittäjien että

palkansaajien työpanos. Arvot ovat tuen myöntövuotta edeltävän vuoden (2021) mukaisia.

Jakauman määrittämisessä on huomioitu vain ne yritykset, joille vuoden 2021 tilinpäätös on saatavilla. Tilinpäätöstä ei ole saatavilla kaikkein pienimmille yrityksille, ja niille yrityksille, joilla ei ollut toimintaa vielä vuonna 2021. Esimerkiksi vain harvan starttirahan saajan tilinpäätös on käytetyssä aineistossa, koska tuki on suunnattu aloittaville yrittäjille. Taulukossa ei ole myöskään tukiohjelmia, joilla oli vain hyvin vähän saajia.

Useimmissa tukiohjelmissa tuensaajan henkilöstömäärän mediaani oli pieni, vain muutama henkilötyövuosi. Alakvartiili oli monen tuen kohdalla alle yksi, eli melko suuri osa tuensaajista ei työllistänyt edes yhtä kokoaikaista työntekijää. Suurin osa kaikista suomalaisista yrityksistä on tosin pieniä, ja yritystukea saaneiden kokojakaumassa on itse asiassa selvästi suurempia yrityksiä kuin yrityskannassa yleisesti. Vuoden 2021 tilinpäätösaineistossa on kaikkiaan noin 380 000 yritystä, joiden henkilöstömäärän alakvartiili oli 0, mediaani 0,3 ja yläkvartiili 1. Henkilöstömäärän alakvartiili oli 0,4, mediaani 0,9 ja yläkvartiili 2,2, jos huomioidaan vain ne 234 000 yritystä, joilla oli henkilöstöä.

Muutamassa tukiohjelmassa oli kuitenkin varsin suuria työllistäjiä. Puolella energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuen saajista henkilöstömäärä oli yli 350, ja joukossa oli useita yli tuhat henkilötyövuotta työllistäviä. Samaten esimerkiksi kauppa-alusten työvoimakustannustuen ja Business Finlandin tukiohjelman tutkimus- ja kehittämishankkeisiin tuensaajina oli suhteellisen paljon suurehkoja työllistäjiä. Ohjelmissa, joissa oli suhteellisen paljon suuria yrityksiä tuensaajana, oli usein kuitenkin lukumäärällisesti melko vähän yrityksiä. Sen sijaan Business Finlandin tukiohjelman tutkimus- ja kehittämishankkeisiin kohdalla on huomattavaa, että sillä oli myös määrällisesti paljon suuria yrityksiä saajana. Yläkvartiili 248,6 ja havaintomäärä 263 tarkoittavat, että noin 65 tuensaajalla henkilöstömäärä oli noin 250 tai enemmän. EU:n yrityskokoluokituksessa tällainen yritys määritellään suuryritykseksi. Kyseinen tukiohjelma, joka oli myös vientiyriyten suurin tukiohjelma, hyödytti siis suuria ja keskisuuria yrityksiä merkittävästi.

Palkkatukea saaneiden yritysten henkilötyövuosien summa oli noin 233 tuhatta, eli varsin merkittävä osa (17 prosenttia) kaikkien tilinpäätösaineistossa olevien yritysten henkilötyövuosien summasta (1,4 miljoonaa). Palkkatuesta jaetut tukisummat olivat kuitenkin keskimäärin hyvin pieniä ja saajia oli paljon, joten sen avulla työllistettyjen määrä oli tietenkin paljon tuensaajayritysten työntekijöiden kokonaismäärää pienempi. Myös esimerkiksi energiatuen ja Business Finlandin tukiohjelman tutkimus- ja kehittämishankkeisiin tuensaajat olivat yhteenlaskettuna merkittäviä työllistäjiä. Monissa ohjelmissa kaikkien tuensaajien henkilötyövuosien summa oli kuitenkin vain joitain tuhansia tai jopa selvästi alle tuhat.

Tukiohjelmittaisia summia ei voi laskea yhteen kaikkien tuensaajien henkilöstömäärän saamiseksi, koska osa yrityksistä sai useampaa kuin yhtä tukea. Yritykset, jotka saivat jotain tarkastelluista 58 suorasta tuesta, työllistivät vuonna 2021 yhteensä 441 tuhatta henkilötyövuotta, joka oli lähes kolmasosa kaikista tilinpäätösaineiston yritysten henkilötyövuosista.

Taulukko 13: Suoria yritystukia vuonna 2022 saaneiden henkilöstömäärä

Tukiohjelma	Alakvartiili (htv)	Mediaani (htv)	Yläkvartiili (htv)	Summa (htv)	Yritysten määrä
Alueellinen kuljetustuki	10,1	22,45	48,7	7 944	234
Avustus aravavuokralojen purkamiseen	0,1	0,7	3,1	153	26
Avustus sähköisen liikenteen infrastruktuuriin työpaikkakiinteistöillä	0	4	21,3	5 432	60
Business Finlandin tukiohjelma kiertotalouden investointeihin	19,4	44,6	375,1	8 170	27
Business Finlandin tukiohjelma nuorille yrityksille ja nuorille innovatiivisille yrityksille	4,5	7,3	10,5	245	27
Business Finlandin tukiohjelma tutkimus- ja kehittämishankkeisiin	10,4	43,7	248,6	78 287	263
Digidemo ja Creademo, kulttuurialan tuotekehitys	0,2	0,9	2,6	61	30
Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuki	199,2	351,7	1202	23 501	27
Energiatuki 2020–2022	0	5,2	21,8	94 136	834
Exhibition Explorer	4,9	13,6	33,4	11 717	337
Finnpartnership (liikekumppanuusohjelma)	1	3	6,8	953	41
Innovaatioseteli	0,5	1,3	4,3	3 776	874
Investointituki elintarvikkeiden valmistukseen	1	3,6	9,8	1 510	153
Kauppa-alusten työvoimakustannustuki	14,8	68,6	160,6	4 548	26
Maaseudun yritysten investointituki PK-yrityksille	0,6	2,8	8,2	2 555	409
Maaseudun yritysten investointituki, alueellinen	0,3	1,1	3,6	910	310
Maaseudun yritysten investointituki, yleinen	0,7	1,4	5,5	2 302	449
Maaseudun yritysten perustamistuki	0,3	0,9	2,7	306	115
Market Explorer	2,4	7	16,7	4 230	244
Palkkatuki	1,6	4,6	13,5	232 769	8 259
Rekrytointituki	0	0,3	0,7	225	577

Starttiraha	0	0,1	0,8	161	210
Sähköisen liikenteen, biokaasun ja uusiutuvan vedyn liikennekäytön infrastruktuuritukiohjelma	7,15	47,25	770	13 089	36
Talent Explorer	2,4	4,8	10,4	1 085	66
Tempo	1,4	3,65	10,8	6 660	254
Tuet elokuvien ja muiden kuvaohjelmien valmistukseen ja jakeluun SA.60906	0,5	1,8	5,4	1 489	158
Turvetuotantokoneiden romutustuki	0,1	0,9	2	557	277
Vaihtoehtoisella käyttövoimalla toimivan ajoneuvon hankinta- ja muuntotuki	1,3	6,3	34	54 807	303
Vähähillisen rakennetun ympäristön ohjelma	0,8	2,35	27,5	1 767	18
Yrityksen kehittämisavustus	1,7	6,5	20,15	4 068	244
Yrityksen kehittämisavustus SA.100807	0,9	2,6	7,4	939	146
Tukiohjelmat yhteensä	1	3,4	11,7	440 564	13 893

5.2. Yritystukea saaneiden tuottama arvonlisäys

Taulukossa 14 esitetään vastaavasti tukiohjelmittainen tuensaajien tuottaman arvonlisäyksen jakauma. Arvonlisäys on EU:n määritelmän mukainen tuotannon jalostusarvo, joka on tuotantotoiminnasta saatujen tuottojen ja muiden kustannusten kuin työvoimakustannusten erotus. Arvonlisäys mittaa sitä, kuinka paljon yritys tuottaa ylijäämää työntekijä- ja pääomakorvausten, poistojen ja tuloverojen kattamiseksi. Bruttokansantuote saadaan, kun lasketaan kaikkien vuoden aikana tuotettujen tavaroiden ja palveluiden arvonlisäykset yhteen. Näin ollen arvonlisäys mittaa käytännössä sitä, paljonko yritys ”kasvattaa kakkua”, eli tuottaa taloudellista arvoa jaettavaksi eri osapuolten kesken. Kirjanpidollisesti se vastaa kutakuinkin käyttökattetta, johon on lisätty työvoimakustannukset.

Arvonlisäystä ei ole laskettu seuraaville toimialoille: maa- ja metsätalous (toimialaluokituksen pääluokka A), rahoitus- ja vakuutus toiminta (pääluokka K), kiinteistöala (pääluokka L), julkishallinto ja maanpuolustus (pääluokka O) ja järjestöjen toiminta (toimialaluokituksen kaksinumeroitosa 94). Näillä toimialoilla arvonlisäystä ei voida määrittää tilinpäätösaineistosta vertailukelpoisesti, koska tilinpäätöstiedot ovat puutteelliset, tilinpäätöskäytänteet ovat tavallisesta poikkeavia, tai arvonlisäyksen käsitteen soveltaminen on vaikeaa.

Valtaosassa tukiohjelmiä tuensaajan tuottaman arvonlisäyksen mediaani oli vain joitain kymmeniä tai satoja tuhansia euroja, koska tuensaajat olivat enimmäkseen pieniä yrityksiä. Tuotetun arvonlisäyksen mediaani oli suurin (51 miljoonaa euroa) energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuen saajilla, ja neljäsosa sitä saaneista tuotti arvonlisäystä lähes 300 miljoonaa euroa tai enemmän. Kyseistä tukea saaneiden tuottaman arvonlisäyksen yhteenlaskettu määrä oli huomattava, noin 5,6 miljardia euroa. Ohjelmasta saavat tukea pääasiassa suuret teollisuusyritykset. Tuensaajien tuotetun arvonlisäyksen summa oli suurin energiatuen saajilla, noin 11,1 miljardia euroa. Myös Business Finlandin tukiohjelma tutkimus- ja kehittämishankkeisiin -ohjelmasta tukea saaneet tuottivat summatasolla merkittävästi arvonlisäystä, ja saajien joukossa oli myös paljon suuria arvonlisäyksen tuottajia (neljäsosa saajista tuotti arvonlisäystä vähintään 21 miljoonaa euroa). Monessa tukiohjelmassa tuensaajien tuottaman arvonlisäyksen summa oli joitain satoja miljoonia euroja.

Yritykset, jotka saivat jotain tarkastelluista 58 suorasta tuesta, tuottivat vuonna 2021 arvonlisäystä yhteensä 39,4 miljardia euroa, joka oli noin kolmasosa kaikkien tilinpäätösaineiston yritysten tuottamasta arvonlisäyksestä (117 miljardia euroa, kun ei huomioida aiemmin lueteltuja toimialoja).

Taulukko 14: Suoria yritystukia vuonna 2022 saaneiden tuottama arvonlisäys

Tukiohjelma	Alakvartiili (milj. €)	Mediaani (milj. €)	Yläkvartiili (milj. €)	Summa (milj. €)	Yritysten määrä
Alueellinen kuljetustuki	0,83	1,88	3,95	736	230
Avustus sähköisen liikenteen infrastruktuuriin työpaikkakiinteistöillä	0,26	0,88	3,40	972	41
Business Finlandin tukiohjelma kiertotalouden investointeihin	0,23	4,49	43,52	1 340	27
Business Finlandin tukiohjelma nuorille yrityksille ja nuorille innovatiivisille yrityksille	0,07	0,22	0,41	12	27
Business Finlandin tukiohjelma tutkimus- ja kehittämishankkeisiin	0,51	2,99	21,47	9 592	261
Digidemo ja Creademo, kulttuurialan tuotekehitys	0,02	0,06	0,10	3	30
Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuki	22,01	50,55	287,07	5 558	27
Energiatuki 2020–2022	0,33	1,16	5,44	11 091	566
Exhibition Explorer	0,26	1,10	2,91	1 052	337
Finnpartnership (liikekumppanuusohjelma)	0,04	0,15	0,41	93	38
Innovaatioseteli	0,04	0,10	0,30	262	838

Investointituki elintarvikkeiden valmistukseen	0,09	0,35	1,09	107	116
Kauppa-alusten työvoimakustannustuki	1,20	4,35	14,50	418	26
Maaseudun yritysten investointituki PK-yrityksille	0,06	0,23	0,65	199	371
Maaseudun yritysten investointituki, alueellinen	0,02	0,09	0,27	61	263
Maaseudun yritysten investointituki, yleinen	0,06	0,15	0,59	157	343
Maaseudun yritysten perustamistuki	0,01	0,05	0,18	20	96
Market Explorer	0,14	0,51	1,45	344	241
Palkkatuki	0,09	0,28	0,86	15 392	7 676
Rekrytointituki	0,01	0,03	0,06	23	523
Starttiraha	0,00	0,02	0,05	10	198
Sähköisen liikenteen, biokaasun ja uusiutuvan vedyn liikennekäytön infrastruktuuritukiohjelma	0,95	13,02	58,14	1 214	32
Talent Explorer	0,11	0,26	0,74	58	64
Tempo	0,06	0,22	0,71	1 092	249
Tuet elokuvien ja muiden kuvaohjelmien valmistukseen ja jakeluun SA.60906	0,05	0,14	0,53	118	157
Turvetuotantokoneiden romutustuki	0,03	0,11	0,24	58	206
Vaihtoehtoisella käyttövoimalla toimivan ajoneuvon hankinta- ja muuntotuki	0,11	0,48	2,66	4 982	282
Vähähillisen rakennetun ympäristön ohjelma	0,11	0,32	2,94	121	16
Yrityksen kehittämisavustus	0,11	0,43	1,39	320	239
Yrityksen kehittämisavustus SA.100807	0,05	0,16	0,51	64	145
Tukiohjelmat yhteensä	0,07	0,24	0,84	39 433	12 523

5.3. Yritystukea saaneiden työn tuottavuus

Joidenkin yritystukien tavoite on edistää tuottavuutta, joka on ainut mahdollinen pitkäaikaisen talouskasvun lähde. Taulukossa 15 arvioidaan yritystukien kohdentumista tuensaajan työn tuottavuuden mukaan. Yrityksen työn tuottavuus on määritelty laskemalla sen tuottaman arvonlisäyksen euromäärä henkilötyövuotta kohti. Kansantalouden tasolla työn tuottavuus määritellään samalla tavalla: arvonlisäysten summa (bruttokansantuote) jaettuna tehdyn työn määrällä.

Työn tuottavuutta ei ole arvioitu, jos tuensaajan tilinpäätöstä ei ole saatavilla, tai sen henkilöstömäärä on nolla (nollalla ei voi jakaa). Työn tuottavuutta ei ole myöskään määritelty edellisessä luvussa listatuille toimialoille (toimialaluokituksen pääluokat A, K, L ja O ja kaksinumerotaso 94), joille arvonlisäyksen määrää on hankala arvioida, eikä muutamalle toimialalle, joiden tuottavuusjakauma on vaikea määrittää pienen yritysmäärän takia. Lisäksi vaatimuksena tuottavuuden arvioinnille on, että yrityksen liikevaihto on vähintään 100 000 euroa, ja sen henkilöstömäärä oli vähintään yksi henkilötyövuosi. Kokorajaus on tarpeen, koska aivan pienimmille yrityksille tuottavuuden määrittely on hankalaa, ja monilla tilinpäätösaineiston pienimmillä yrityksillä on vähäisesti liiketoimintaa.

Kaikki tilinpäätösaineistossa olevat ja rajaukset täyttävät yritykset jaetaan viiteen yhtä suureen osaan (eli jokaisessa luokassa on 20 prosenttia toimialan yrityksistä) sen mukaan, miten niiden työn tuottavuus sijoittuu saman kaksinumerotoimialan yritysten tuottavuusjakaumaan nähden. Jokaista yritystä verrataan siis sen oman toimialan (luokituksen kaksinumerotaso) yrityksiin. Jakauma lasketaan perustuen kaikkiin toimialan yrityksiin, ei vain yritystukea saaneisiin. Tuottavuusjakauman ensimmäisessä viidenneksessä ovat yritykset, joiden työn tuottavuus on toimialan heikoimman 20 prosentin joukossa, eli 80 prosenttia toimialan yrityksistä on tuottavampia kuin ensimmäisen viidenneksen parhaiten tuottava yritys. Vastaavasti esimerkiksi viidennessä viidenneksessä olevat yritykset ovat toimialan parhaimman 20 prosentin joukossa, eli 80 prosenttia toimialan yrityksistä on heikommin tuottavia kuin viidennen viidenneksen tuottamattomin yritys.

Taulukossa 15 esitetään tuottavuusviidennesten osuus tukea saaneista yrityksistä. Jokaisella toimialalla ja yli kaikkien yritysten tuottavuusviidennesten yritysmäärät ovat yhtä suuret. Näin ollen tuensaajien osuus olisi jokaisessa tuottavuusviidenneksessä sama, jos yritystuet jakautuisivat tasaisesti jokaiselle viidennekselle. Taulukossa esitetään myös se osuus tuensaajista, joiden tuottavuutta ei arvioitu.

Monen tukiohjelman kohdalla tuottavuutta ei ole arvioitu. Esimerkiksi asuntotuotannon ohjelmien kohdalla syy on toimiala (kiinteistöala), ja useimmilla starttirahan saajilla ei ollut tuen myöntövuotta edeltävänä vuotena toimintaa eikä siten tilinpäätöstä. Kun tarkastellaan vain niitä yrityksiä, joille tuottavuus on voitu määrittää, oli niiden jakautuminen useimman tukiohjelman kohdalla varsin tasaista. Esimerkiksi vientiyrityksille merkittävä Business Finlandin tukiohjelma tutkimus- ja kehittämishankkeisiin painottui jonkin verran tuottavuusjakauman parempaan päähän, mutta sitä sai myös moni heikosti tuottavaksi arvioitu yritys. Rahallisesti suurten ja vientiyrityksille vahvasti kohdentuvien energiatuen ja energiantensiivisen teollisuuden sähköistämistuen saajat olivat suhteellisen tuottavia. Energiantensiivisen

teollisuuden sähköistämistuen saajista peräti 56 prosenttia kuului ylipäähän tuottavuusviidennekseen; tasaisen jakauman tapauksessa osuus olisi ollut 20 prosenttia. Alueellinen kuljetustuki, jonka saajissa oli paljon vientiyrityksiä, painottui melko vahvasti tuottavuusjakauman yläpäähän. Tuessa on huomattavaa se, että sitä voivat saada vain tietyillä Itä-, Keski- ja Pohjois-Suomen alueilla toimivat yritykset.

Kun huomioidaan kaikki jotain tukea saaneet yritykset, joiden työn tuottavuus on arvioitu, oli tuensaajien sijoittuminen tuottavuusjakaumassa seuraava: ensimmäinen viidennes 21,4 prosenttia, toinen viidennes 22,3 prosenttia, kolmas viidennes 22,2 prosenttia, neljäs viidennes 18,7 prosenttia ja viides viidennes 15,4 prosenttia⁴.

Näin ollen tuet painottuivat jonkin verran odotusarvoa enemmän tuottavuusjakauman heikommin tuottavaan päähän. Erityisesti kaikkein tuottavimpien yritysten osuus tuensaajista (15,4 prosenttia) oli selvästi vähemmän kuin mikä oli niiden osuus kaikista yrityksistä (20 prosenttia).

Työn tuottavuus on toisaalta voitu arvioida vain 48 prosentille kaikista tuensaajista. Matalaa lukua selittää esimerkiksi se, että joukossa on paljon pieniä ja aloittelevia yrityksiä; esimerkiksi vain harvan starttirahan saajan tuottavuus on voitu arvioida. Kaikkien tuensaajien tuottavuusjakauman tarkastelu ei kuitenkaan ole kovin mielekästä, koska tukiohjelmat ovat keskenään hyvin erilaisia, eikä kaikilla niistä edes ole taloudellisia tavoitteita.

Lisämateriaaleissa esitetään myös tuottavuusviidennesten osuus myönnetyn tuen määrästä. Tukieurot kohdentuivat tuottavuusjakauman yläpäähän enemmän kuin tuensaajien määrä, koska suuret tuensaajat olivat keskimääräistä tuottavampia. Kaikesta jaetusta tuesta 60 prosenttia meni yrityksille, joiden tuottavuus voitiin arvioida. Näiden yritysten kesken tukieurot jakautuivat seuraavasti: ensimmäinen viidennes 14,5 prosenttia, toinen viidennes 13,0 prosenttia, kolmas viidennes 12,5 prosenttia, neljäs viidennes 24,5 prosenttia ja viides viidennes 35,5 prosenttia. Kaikki nämä osuudet olisivat olleet 20 prosenttia, jos tuet olisivat jakautuneet tasaisesti tuottavuusviidennesten kesken. Tukisummia tarkasteltaessa tuet näyttävät siis kohdentuneen melko vahvasti tuottaville yrityksille; noin kolmasosa tuesta meni korkeimman tuottavuuden viidennekselle ja noin 60 prosenttia kahdelle ylimmälle tuottavuusviidennekselle.

Moni tukiohjelma kohdentuu vahvasti aloitteleville yrityksille, joiden mitattu työn tuottavuus voi olla heikko, koska tulot laahaavat kustannusten perässä. Tilanne voi parantua liiketoiminnan päästessä vauhtiin. Joidenkin tukiohjelmien,

⁴ Nämä luvut saa laskettua jakamalla tuottavuusviidennesten osuuden sillä yritysten osuudella, jolle tuottavuus oli määritelty, eli luvulla $1 - \frac{ei\ arvioitu\ (\%)}{100} \approx 0,48$.

esimerkiksi TKI-tukien, tarkoitus on nimenomaan kasvattaa tuottavuutta, joten ei ole selvää, että niiden tai aloittelevien yritysten tukien kohdentuminen heikosti tuottaville yrityksille olisi huono asia. Tässä mitattu työn tuottavuus ei arvioi saajan tuottavuuspotentiaalia, saati tuen vaikutusta tuottavuuteen, joka on mitattu ennen tuen saamista. Tuottavat yritykset ovat tavallisesti erittäin kannattavia, joten niillä on usein varaa tehdä investointeja ilman tukia, vaikka markkinapuutteiden tapauksessa myös näitä yrityksiä voi olla perusteltua tukea julkisin varoin. Jo valmiiksi tuottavan yrityksen tehokkuuden nostaminen tukien avulla voi olla vaikeaa, ja heikommin tuottaville yrityksille suunnatut tuet saattavat olla vaikuttavampia.

Ylhäisen ym. (2023) kirjallisuuskatsauksen perusteella tutkimustulokset eivät anna selvää kuvaa siitä, miten tukia pitäisi kohdentaa saajan tuottavuuden mukaan. Yritystason tulosten perusteella voi olla vaikuttavinta tukea pienten ja aloittelevien yritysten innovaatiotoimintaa, vaikka nämä eivät olisi vielä kovin tuottavia. Toisaalta merkittävien positiivisten ulkoisvaikutuksen saamiseksi saattaa olla perusteltua tukea suurilla ja tuottavilla yrityksillä, joilla on korkein innovaatiokyky.

Taulukko 15: Suoria yritystukia vuonna 2022 saaneiden työn tuottavuus

Tukiohjelma	Ei arvioitu	1. viidennes	2. viidennes	3. viidennes	4. viidennes	5. viidennes
Alueellinen kuljetustuki	2 %	12 %	17 %	22 %	22 %	25 %
Avustus aravavuokratulojen purkamiseen	100 %					
Avustus esteettömyyskorjauksiin	100 %					
Avustus hevosalan neuvontaan	100 %					
Avustus sähköisen liikenteen infrastruktuuriin työpaikkakiinteistöillä	38 %	8 %	8 %	5 %	20 %	20 %
Business Finlandin tukiohjelma maksuhyvityksestä audiovisuaalisiin tuotantoihin	27 %				20 %	20 %
Business Finlandin tukiohjelma tutkimus- ja kehittämishankkeisiin	13 %	15 %	14 %	20 %	20 %	18 %
Digidemo ja Creademo, kulttuurialan tuotekehitys	80 %	11 %				
Energia-avustus ARA-yhteisöille	100 %					
Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuki					26 %	56 %
Energiatuki 2020-2022	49 %	4 %	7 %	9 %	14 %	16 %
Exhibition Explorer	15 %	16 %	14 %	16 %	18 %	21 %
Finnpartnership (liikekumppanuusohjelma)	45 %	11 %	19 %	9 %	9 %	9 %
Innovaatioseteli	61 %	8 %	9 %	9 %	6 %	6 %

Investointituki elintarvikkeiden valmistukseen	44 %	7 %	7 %	10 %	16 %	15 %
Kestävää kasvua ja työtä 2014–2020 (rahoituslain 8/2014 de minimis -tuet)	36 %		21 %	21 %		
Maaseudun yritysten investointien toteutettavuustutkimus	67 %					
Maaseudun yritysten investointituki PK-yrityksille	44 %	7 %	11 %	12 %	14 %	12 %
Maaseudun yritysten investointituki, alueellinen	62 %	5 %	7 %	9 %	10 %	7 %
Maaseudun yritysten investointituki, yleinen	53 %	6 %	10 %	9 %	11 %	10 %
Maaseudun yritysten perustamistuki	78 %	5 %	6 %	4 %	3 %	5 %
Maaseutuyritysten tuki uusiutuvan energian tuotantoon	88 %					
Market Explorer	23 %	15 %	10 %	21 %	16 %	16 %
Palkkatuki	29 %	17 %	17 %	16 %	12 %	8 %
Rekrytointituki	92 %	2 %	1 %	2 %	2 %	2 %
Starttiraha	99 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
Sähköautojen latauspisteiden rakentaminen asuinkiinteistöillä	100 %					
Talent Explorer	26 %	19 %	19 %	23 %	10 %	4 %
Tempo	48 %	12 %	13 %	11 %	10 %	6 %
Tuet elokuvien ja muiden kuvaohjelmien valmistukseen ja jakeluun SA.60906	64 %	5 %	6 %	7 %	7 %	12 %
Tuki keskus- ja maakuntaraviradoille Suomessa SA.63553	53 %				16 %	
Turvetuotantokoneiden romutustuki	67 %	6 %	5 %	6 %	7 %	8 %
Vaihtoehtoisella käyttövoimalla toimivan ajoneuvon hankinta- ja muuntotuki	29 %	9 %	15 %	16 %	18 %	12 %
Valtion varoista korvattavat merimiesten matkakustannukset (miehistönvaihtokustannusten tuki)					27 %	27 %
Vesiosaamisen kasvu- ja kansainvälistymisohjelma		23 %			23 %	23 %
Vähähiilisen rakennetun ympäristön ohjelma	50 %				14 %	18 %
Yrityksen kehittämisavustus	36 %	12 %	15 %	11 %	16 %	10 %
Yrityksen kehittämisavustus SA.100807	47 %	14 %	10 %	13 %	8 %	7 %
Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustus	100 %					
Tukiohjelmat yhteensä	52 %	10 %	11 %	11 %	9 %	7 %

5.4. Yritystuet toimialoittain

Taulukossa 16 raportoidaan suorien yritystukien kokonaispotin jakautuminen toimialoittain. Tukiohjelmakohtaiset luvut on jätetty pois, koska tiedon tiivistäminen on vaikeaa useiden toimialaluokkien takia. Raportin lisämateriaaleissa esitetään myös tuensaajien ja tukisumman jakautuminen toimialoittain tukiohjelmatasolla.

Toimialat on määritelty toimialaluokituksen (TOL 2008) pääluokan mukaan, mutta teollisuus (pääluokka C) jaetaan hienojakoisemmin seuraavalla tavalla (suluissa toimialaluokituksen kaksinumeroiset): elintarviketeollisuus (10–12), metsäteollisuus (16, 17), kemianteollisuus (19–22), metalliteollisuus (24, 25), sähkö- ja elektroniikkateollisuus (26, 27), koneet, laitteet ja kulkuneuvot (28–30, 33) ja muu teollisuus (13–15, 18, 23, 31, 32).

Mikäli toimialalla oli liian vähän yrityksiä yksityiskohtaisten lukujen raportointiseksi, on se ja muita pienen havaintomäärän toimialoja yhdistetty kaatoluokkaan ”Muut”.

Taulukossa 16 esitetään, kuinka moni kunkin toimialan yritys sai jotain suoraa yritystukea vuonna 2022, ja mikä oli näiden tuensaajien yhteenlaskettu tuen määrä. Taulukko on lajiteltu saadun tuen määrän mukaan suurimmasta pienimpään. Kullekin toimialalle esitetään sen osuus kaikesta tuesta. Osuutta verrataan toimialan yritysten osuuteen kaikkien yritysten tuottamasta arvonnäyksestä, joka kuvaa toimialan merkitystä kansantaloudelle. Näin nähdään, miten toimialan yritysten saamat tuet vertautuvat niiden tuottamaan taloudelliseen arvoon. Arvonnäykyys on laskettu tilinpäätösaineistosta. Siihen ei ole otettu mukaan osiossa 5.2. lueteltuja toimialoja, joille vertailukelpoisen arvonnäykseksen muodostaminen on hankalaa (taulukossa niiden kohdalla on tyhjää).

Toimialan osuutta tuensaajista verrataan siihen, mikä oli toimialan yritysten osuus kaikkien yritysten määrästä (yrityskannasta). Näin nähdään, onko toimialan osuus tuensaajista suurempi kuin mitä se olisi, jos tuet jaettaisiin sattumanvaraisesti. Yrityskannan laskemisessa on huomioitu kaikki tilinpäätösaineistossa tilastointiyksiköksi merkityt yritykset. Arvonnäykyys ja yrityskanta on laskettu vuoden 2021 (tuen myöntövuotta edeltävä vuosi) tilinpäätösten perusteelta.

Toimialoista eniten tukea sai energiasektori (pääluokka D), lähes 200 miljoonaa euroa eli 14 prosenttia kaikesta tuesta, vaikka sen osuus yritysten tuottamasta arvonnäyksestä oli vain neljä prosenttia. Energiasektorin osuus tuensaajista oli kuitenkin alle prosentti, joten alan yritysten keskimääräinen tukisumma oli todella suuri. Energiasektorin yritysten suurta tukisummaa selittää erityisesti

energiatuen (tukisummaltaan suurin ohjelma) kautta jaettu merkittävä rahamäärä.

Toinen tukisummaltaan selvästi erottuva ala oli erityisasiantuntijapalvelut (pääluokka M), joka sai myös lähes 200 miljoonaa euroa tukea. Toimialaan kuuluu esimerkiksi lakiasiain- ja laskentatoimen palveluita, insinööripalveluita sekä tutkimus- ja kehittämistoimintaa. Sen osuus tuensaajista ja tukisummasta oli jokseenkin sama, eli alalle maksetut tuet olivat keskimääräisiä. Alan osuus tukisummasta oli selvästi suurempi kuin sen osuus kaikkien yritysten arvonlisäyksestä.

Tukku- ja vähittäiskaupan (pääluokka G) osuus tuensaajista oli suurin, noin 15 prosenttia, mutta se sai vain 6,5 prosenttia yritystukien määrästä. Kaupan alalla oli siten paljon pienien tukisummien saajia, esimerkiksi palkkatuen kautta. Myös rakennusalalla (pääluokka F) oli paljon tuensaajia (10,4 prosenttia kaikista), mutta sen osuus tukipotista oli vain pari prosenttia, eli alalle maksettiin paljon pieniä tukisummia, esimerkiksi työllistämistukien kautta. Sekä kauppa että rakentaminen saivat tukea paljon vähemmän kuin mikä oli niiden osuus yritysten tuottamasta arvonlisäyksestä.

Vientiyritysten, etenkin tavaraviejien, kannalta olennaista on teollisuuteen kohdistuva tuki. Teollisuudenaloista eniten tukea sai kemianteollisuus (toimialatasot 19–22), noin sata miljoonaa euroa. Myös koneiden, laitteiden ja kulkuneuvojen valmistus ja huolto (toimialatasot 28–30, 33) sai tukea lähes sata miljoonaa euroa. Teollisuusyritykset ovat palvelualan yrityksiä keskimäärin selvästi suurempia, joten teollisuuden osuus tuensaajista oli suurista tukisummista huolimatta pieni.

Maa- ja metsätalousyriyten osuus yrityskannasta oli peräti yksi viidesosa, mutta niiden osuus tuensaajista oli vain neljä prosenttia. On kuitenkin huomioitava, että tämän raportin tuissa ei ole maa- ja metsätalouden alkutuotannon tukia, joita jaettiin enemmän kuin raportissa käsiteltyjä suoria yritystukia yhteensä. Aineistossa on joitain yleisiä maaseudun yritysten kehittämistukia, mutta niitä ei ole tarkoitettu maataloustuotannon tukemiseen.

Taulukko 16: Suorien yritystukien saajat toimialoittain vuonna 2022

Toimiala	Tuen määrä (milj. €)	Osuus tuen määrästä	Osuus yritysten arvonnalisäyksestä	Tuensaajat	Osuus tuensaajista	Osuus yrityskannasta
D: Energiasektori	193,5	14,1 %	3,9 %	110	0,6 %	0,3 %
M: Erityisasiantuntijapalvelut	179,0	13,1 %	8,2 %	2 226	11,4 %	10,4 %
C 19–22: Kemianteollisuus	107,9	7,9 %	4,5 %	179	0,9 %	0,2 %
L: Kiinteistöala	96,0	7,0 %		787	4,0 %	8,8 %
G: Tukku- ja vähittäiskauppa	89,5	6,5 %	15,6 %	2 859	14,7 %	10,3 %
H: Kuljetus ja varastointi	88,2	6,5 %	6,0 %	736	3,8 %	5,1 %
C 28–30, 33: Koneet, laitteet ja kulkuneuvot	86,7	6,3 %	6,2 %	544	2,8 %	1,3 %
J: Informaatio ja viestintä	84,5	6,2 %	10,2 %	1 350	6,9 %	3,2 %
C 24–25: Metalliteollisuus	61,2	4,5 %	4,5 %	586	3,0 %	1,2 %
C 16–17: Metsäteollisuus	60,0	4,4 %	4,9 %	275	1,4 %	0,5 %
R: Taiteet, viihde ja virkistys	44,7	3,3 %	1,5 %	644	3,3 %	2,3 %
E: Vesi- ja jätehuolto	35,2	2,6 %	1,2 %	108	0,6 %	0,4 %
C 13–15, 18, 23, 31–32: Muu teollisuus	34,1	2,5 %	2,1 %	626	3,2 %	1,3 %
F: Rakentaminen	31,2	2,3 %	10,5 %	2 037	10,4 %	11,4 %
C 10–12: Elintarviketeollisuus	26,5	1,9 %	2,4 %	361	1,9 %	0,5 %
C 26–27: Sähkö- ja elektroniikkateollisuus	24,2	1,8 %	4,0 %	200	1,0 %	0,3 %
N: Hallinto- ja tukipalvelut	21,0	1,5 %	5,7 %	1 168	6,0 %	4,0 %
A: Maa- ja metsätalous	19,4	1,4 %		831	4,3 %	20,9 %
B: Kaivostoiminta	19,1	1,4 %	0,8 %	172	0,9 %	0,2 %
I: Majoitus ja ravitsemistoiminta	17,4	1,3 %	1,8 %	1 101	5,6 %	3,3 %
S: Muut palvelut	16,3	1,2 %	0,7 %	913	4,7 %	5,3 %
O: Julkinen hallinto	11,2	0,8 %		73	0,4 %	
Q: Terveys- ja sosiaalipalvelut	10,1	0,7 %	4,9 %	1 074	5,5 %	4,9 %
P: Koulutus	7,2	0,5 %	0,4 %	375	1,9 %	1,1 %
K: Rahoitus ja vakuutus	3,2	0,2 %		102	0,5 %	2,8 %
X: Tuntematon	0,4	0,0 %	0,0 %	75	0,4 %	0,0 %

Lisämateriaaleissa olevista tukiohjelmataason toimialakohtaisista tuloksista voidaan tehdä joitakin tärkeitä huomioita. Ensimmäkin Business Finlandin tukiohjelma tutkimus- ja kehittämishankkeisiin oli tukiohjelmista toiseksi suurin ja jakoi eniten tukea vientiyrityksille. Se kohdentui erityisesti informaation ja viestinnän (pääluokka J) ja erityisasiantuntijapalveluiden (pääluokka M) toimialoille; näiden yhteenlaskettu osuus tuensaajista oli noin 40 prosenttia ja osuus tukisummasta noin 30 prosenttia. Ohjelmasta jaettiin myös paljon tukea monelle teollisuustoimialalle.

Toinen vientiyritysten kannalta merkittävä tukiohjelma, Business Finlandin tukiohjelma kiertotalouden investointeihin, hyödytti erityisesti vesi- ja jätehuollon (pääluokka E) ja kemianteollisuuden (toimialatasot 19–22) yrityksiä. Raskaalle teollisuudelle suunnattu ja suuria vientiyrityksiä tukeva energiantensiivisten teollisuusyritysten sähköistämistuki meni pääasiassa metsä- ja metalliteollisuuden yrityksille. Moni kiinteistöalan ja kaupan alan yritys sai energiatukea, mutta melko pieni määrä energiasektorin (pääluokka D) yrityksiä sai yli puolet ohjelman tukisummasta.

Informaatio, viestintä ja erityisasiantuntijapalvelut muodostivat merkittävän osan tuensaajista ja tukisummasta myös monissa Business Finlandin pienemmissä tukiohjelmissa, erityisesti TKI-tuissa ja kasvuvaiheen yrityksille suunnatuissa tuissa (esimerkiksi Explorer-nimiset tuet ja Tempo).

Maaseudun yritysten tuet jakautuivat varsin usealle toimialalle: saajia oli paljon niin alkutuotannossa, teollisuudessa kuin palvelualoillakin. Maaseudun yritysten tuet eivät ole maataloustukia, joita ei ole käytetyssä aineistossa. Saajajoukoltaan suuri palkkatuki kohdentui erityisesti kaupan alalle, rakentamiseen ja muille palvelualoille. Alueellinen kuljetustuki, jota sai melko moni vientiyritys, kohdentui erityisesti metsäteollisuuden yrityksille (kolmasosa tuensaajista ja puolet tukisummasta), mutta saajia oli laajasti myös muilla teollisuudenaloilla.

5.5. Yritystuet maakunnittain

Taulukossa 17 esitetään yritystukien yhteismäärän jakautuminen maakunnittain. Tukiohjelmataason luvut on toimialakohtaisen jakautumisen tavoin jätetty raportin lisämateriaaleihin, koska tietoa on liikaa tiivistettäväksi raporttiin.

Maakunta on määritelty yrityksen kotipaikan mukaan. Monitoimipaikkaisilla yrityksillä kaikki toiminta näyttää siis tässä luokituksessa tapahtuvan pääkonttorin sijaintipaikassa. Maakunta ei kuvaa tuen alueellista kohdentumista täydellisesti, koska esimerkiksi monilla suurilla teollisuusyrityksillä on pääkonttori pääkaupunkiseudulla, mutta tuotantolaitoksia ympäri maan, jonne myös tuotannolliseen toimintaan suunnatut tuet tosiasiallisesti kohdistuvat.

Uudenmaan osuus on siis yliarvioitu monen tukiohjelman kohdalla, ja etenkin teollisuusyrityksille suuntautuvien tukien kohdalla yliarviointi voi olla merkittävä. Yliarviointi koskee luultavasti ensisijaisesti tukisummia, joissa suurilla tuensaajilla oli merkittävä painoarvo. Tuensaajien määrässä harha on pienempi, koska suurimmalla osalla yrityksiä on vain yksi toimipaikka, eikä toimiminen usea maakunnan alueella ole tavallista. Mikäli maakunnassa on

liian vähän yrityksiä yksityiskohtaisten lukujen raportoimiseksi, on se ja muita pienen havaintomäärän toimialoja yhdistetty kaatoluokkaan ”Muut”.

Taulukossa 17 esitetään maakuntien tuensaajayritysten ja näiden saamien tukien määrä ja osuus koko maan tuensaajista ja tukisummasta. Toimialakohtaisten tulosten tavoin maakunnan yritysten osuutta tuen määrästä verrataan näiden osuuteen kaikkien yritysten tuottamasta arvonlisäyksestä ja osuutta tuensaajista verrataan osuuteen yrityskannasta. Uudenmaan osuus tuotetusta arvonlisäyksestä on yliarvioitu samasta syystä kuin osuus yritystuista, eli siksi, että yrityksen tuottama arvonlisäys on sijoitettu kokonaan sen kotipaikan maakuntaan.

Uudellamaalla kotipaikkaansa pitävät yritykset saivat yritystukia 724 miljoona euroa, eli yli puolet myönneistä yritystuista. Niiden osuus arvonlisäyksestä oli suunnilleen saman verran. Noin kolmasosa tuensaajista oli uusimaalaisia, ja osuus vastasi maakunnan osuutta yrityskannasta. Muut asukasluvultaan ja yritystoiminnaltaan suuret maakunnat, Pirkanmaa, Varsinais-Suomi ja Pohjois-Pohjanmaa olivat seuraavaksi suurimpia tuensaajia.

Useimpien maakuntien osuus tukisummasta oli melko lähellä niiden osuutta arvonlisäyksestä, mutta Ahvenanmaa erottuu selvästi suhteellisen suurena tuensaajana. Maakunnan tuensaajien keskimääräinen tukisumma oli suuri, koska 18 tuensaajaa sai enemmän tukea kuin Keski-Suomen 1 033 tuensaajaa. Pohjois-Karjala hyötyi tuista myös suhteellisesti melko paljon: maakunnan osuus tuen määrästä (2,6 prosenttia) oli selvästi suurempi kuin osuus arvonlisäyksestä (1,6 prosenttia), ja osuus tuensaajista (4,4 prosenttia) oli myös suuri verrattuna 2,9 prosentin osuuteen yrityskannasta. Kanta- ja Päijät-Hämeen yritysten osuus tuista oli melko pieni verrattuna niiden osuuteen arvonlisäyksestä.

Minkään maakunnan yritykset eivät kuitenkaan erotu selvinä ”voittajina” tai ”häviöinä”, kun niiden tukisumma ja tuensaajien määrä suhteutetaan maakunnan osuuteen arvonlisäyksestä ja yrityskannasta. Tukien alueelliseen jakautumiseen vaikuttaa se, että jotkin tukiohjelmat ovat aluesidonnaisia. Esimerkiksi maaseudun tukia voivat saada vain maaseudulla toimivat yritykset, ja alueellista kuljetustukea maksetaan vain joihinkin Itä-, Keski- ja Pohjois-Suomen maakuntiin.

Yritystukien alueellista kohdistumista tarkasteltaessa on huomioitava se, että kaikki maakunnassa toimivien yritysten tuista saama hyöty ei jää alueelle. Osa jaetusta tuesta valuu omistajien voittoihin, ja etenkin suurten yritysten omistusrakenne on hajautunut ympäri maailman. Paikallisia alihankintaketjuja käyttäville yrityksille kohdentuvat ja työllisyyttä ja investointeja lisäävät tuet jäävät varmemmin hyödyttämään alueen asukkaita. Vaikka alueen tukea saaneet yritykset kasvattaisivat toimintaansa ja työntekijämääräänsä, saattaa

kasvu tapahtua muiden alueen yritysten kustannuksella, etenkin jos siellä on pulaa osaavasta työvoimasta. Tällöin kokonaisvaikutus paikalliseen talouteen ja työllisyyteen jäisi vähäiseksi.

Taulukko 17: Suorien yritystukien saajat maakunnittain vuonna 2022

Maakunta	Tuen määrä (milj. €)	Osuus tuen määrästä	Osuus yritysten arvonnäköisestä	Tuensaajat	Osuus tuensaajista	Osuus yrityskannasta
Uusimaa	724,0	52,9 %	54,7 %	5 712	29,3 %	30,8 %
Pirkanmaa	83,1	6,1 %	6,9 %	2 014	10,3 %	8,8 %
Varsinais-Suomi	73,3	5,4 %	6,5 %	1 660	8,5 %	9,1 %
Pohjois-Pohjanmaa	66,7	4,9 %	4,5 %	1 383	7,1 %	6,5 %
Satakunta	52,6	3,8 %	2,6 %	697	3,6 %	4,0 %
Pohjanmaa	43,6	3,2 %	2,5 %	564	2,9 %	3,4 %
Etelä-Pohjanmaa	38,3	2,8 %	1,9 %	804	4,1 %	4,5 %
Pohjois-Karjala	35,9	2,6 %	1,6 %	863	4,4 %	2,9 %
Pohjois-Savo	34,7	2,5 %	2,8 %	787	4,0 %	4,4 %
Lappi	33,0	2,4 %	2,4 %	820	4,2 %	3,2 %
Ahvenanmaa	30,8	2,3 %	0,6 %	18	0,1 %	0,8 %
Kymenlaakso	27,1	2,0 %	1,8 %	448	2,3 %	2,4 %
Keski-Suomi	23,8	1,7 %	2,4 %	1 033	5,3 %	4,7 %
Etelä-Savo	21,2	1,6 %	1,2 %	541	2,8 %	3,0 %
Päijät-Häme	17,9	1,3 %	2,3 %	710	3,6 %	3,4 %
Kanta-Häme	16,8	1,2 %	2,3 %	498	2,6 %	2,9 %
Kainuu	15,6	1,1 %	0,6 %	298	1,5 %	1,3 %
Keski-Pohjanmaa	15,1	1,1 %	0,9 %	265	1,4 %	1,3 %
Etelä-Karjala	13,7	1,0 %	0,9 %	364	1,9 %	2,0 %
Tuntematon	0,5	0,0 %	0,7 %	33	0,2 %	0,4 %

Vaikka esitys maakuntakohtaisesta tukien jakautumisesta tukiohjelmatasolla on jätetty raportin lisämateriaaleihin, on siitä syytä nostaa joitakin huomioita myös tähän. Ensinnäkin Uusimaa oli tukien yhteismäärän tavoin suurin tuensaaja useissa tukiohjelmissa, koska alue muodostaa merkittävän osan Suomen väestöstä ja yritystoiminnasta, ja Uudellamaalla kotipaikkaansa pitävien yritysten tuet kirjautuvat tässä laskelmassa sinne. Muutenkin monessa tukiohjelmassa väestöltään ja siten taloudelliselta toiminnaltaan suuret maakunnat olivat tuensaajien kärjessä.

Maakuntakohtaista kohdentumista ei kuitenkaan aja pelkkä yrityskannan koko. Uudellemaalle kohdentui erityisesti TKI- ja kansainvälistymistukia, mikä voi tosin johtua pääkonttorien sijainnista ja muusta maasta poikkeavasta toimialarakenteesta. Esimerkiksi vientiyriyten kannalta suurimman tuen, Business Finlandin tukiohjelma tutkimus- ja kehittämishankkeisiin, saajista 46 prosenttia ja tukisummasta 64 prosenttia oli Uudellamaalla. Myös Pirkanmaa ja

Varsinais-Suomi saivat TKI-tukia kenties jonkin verran enemmän kuin vain yrityskannan puolesta odottaisi. Uusimaa nappasi myös kokoaan merkittävämmän osan monista kulttuurialan ja energia- ja ympäristötoimenpiteiden tuista. Leijonanosa energiantensiivisen teollisuuden sähköistämistuesta meni Uudellemaalle, mutta tämä johtunee siitä, että monen suuren teollisuusyrityksen pääkonttori on siellä, vaikka tuotannollinen toiminta olisi muualla. Rahallisesti suurimmasta tukiohjelmasta eli energiatuesta uusimaalaiset yritykset saivat noin 73 prosenttia, mutta niiden osuus tuensaajista oli vain kolmasosa.

Maaseudun yritysten tuet kohdentuivat erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomen maakuntiin. Alueellinen kuljetustuki, jota voivat saada vain tietyillä Keski-, Itä- ja Pohjois-Suomen alueilla toimivat yritykset, hyödytti erityisesti Pohjois-Pohjanmaan, Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan yrityksiä. Työllistämistuet (palkkatuki, rekrytointituki ja starttiraha) jakautuivat maakuntiin melko tasaisesti väestömäärän ja yrityskannan koon mukaan.

6. Vuonna 2023 myönnetyt suorat yritystuet

Tähän saakka raportissa on ruodittu vuonna 2022 myönnettyjä suorita yritystukia. Liitteessä A esitetään kaikki samat päätulosten taulukot myös vuonna 2023 myönnettyistä suorista yritystuista, jotka ovat käytetyssä aineistossa. Tässä luvussa tiivistetään niiden havaintojen pääkohdat.

Raportissa käytetyssä aineistossa tiedot vuoden 2023 tukimyönnoistä ovat puutteelliset, sillä aineistosta puuttuu joitain käytössä olleita tukiohjelmaa, kuten alueellinen kuljetustuki, starttiraha ja sosiaalisen asuntotuotannon tukia. Täten tukiohjelmien lukumäärä, tukea saaneiden yritysten kokonaismäärä ja myönnettyjen suorien yritystukien kokonaismäärä on todellista pienempi. Mukana olevien tukiohjelmien osalta tulokset ovat kuitenkin luotettavia.

Vuonna 2023 myönnettiin tukea myös joistain ohjelmista, joita vuonna 2022 ei ollut. Muutama tukiohjelma taas on käytännössä vain vaihtanut nimeään, kuten vuonna 2022 aineistossa ollut palkkatuki, joka on vuonna 2023 palkkatuki yrityksille. Vuoden 2023 myöntöjä koskevien puutteiden takia raportin päätuloksissa käytettiin vuoden 2022 tukia, joiden katsotaan edustavan yritystukijärjestelmää paremmin. Yleiskuva suorista yritystuista ja niiden kohdentumisesta ei muutu vuoden 2023 tukia tarkasteltaessa merkittävästi.

Koska vuoden 2023 aineistossa on puutteita, ei kaikkien tukiohjelmien yhteenlasketun tukisumman ja tuensaajien määrän kohdentuminen ole suoraan vertailukelpoinen vuoteen 2022. Ensisijaisesti kannattaa siis verrata saman tukiohjelman saajien ominaisuuksia vuosien välillä.

Analyysit on toteutettu samalla tavalla kuin päätulosten analyysit vuoden 2022 tukimyönnoille. Vuonna 2023 yritystukia saaneet vientiyritykset tunnistetaan tuen myöntövuotta edeltävän vuoden (2022) perusteella ja muut liiketoimintamittarit (liikevaihto, henkilöstömäärä, arvonlisäys ja työn tuottavuus) mitataan myös myöntövuotta edeltävän vuoden mukaan.

Liitteessä A olevat taulukot on numeroitu vastaamaan raportin päätulosten taulukoita, eli esimerkiksi taulukko A1 on vuoden 2023 vastine taulukolle 1.

6.1. Yleiskuva vuonna 2023 myönnettyistä suorista yritystuista

Vuoden 2023 aineistossa on 36 tukiohjelmia, kun huomioidaan ne ohjelmat, joissa oli tarpeeksi saajia raportoitavaksi. Näistä ohjelmista myönnettiin suoraa yritystukea 1,1 miljardin euron arvosta 8 844 yritykselle (taulukko A1).

Tukiohjelmiä oli selvästi vähemmän kuin vuonna 2022. Osin tämä johtuu aineiston puutteista, mutta työ- ja elinkeinoministeriön yritystukirekisteriä tarkasteltaessa tulee selväksi, että myös tukiohjelmien määrä on vähentynyt. Yritystukien saajamäärä oli alle puolet vuoden 2022 määrästä, mutta merkittävältä osin tämä selittyy sillä, että vuoden 2023 aineistossa ei ole rekryointitukea (ei enää myöntöjä vuonna 2023) eikä starttirahaa (käytössä, mutta puuttuu aineistosta), joilla molemmilla oli vuonna 2022 paljon tuensaajia.

Tukiohjelmien ja tuensaajien lukumäärän vähenemisestä huolimatta aineistossa olevista tukiohjelmista jaettiin suoraa yritystukea 1,1 miljardin euron edestä. Vuoden 2022 tukisumma oli 1,37 miljardia euroa, mutta osa erosta selittyy aineistopuutteilla.

Vuonna 2023 näyttää poistuneen etupäässä rahallisesti pieniä tukiohjelmiä, ja suurten tukisummien ohjelmat korostuvat. Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistukea jaettiin 118 miljoonan euron edestä, eli lähes kaksinkertaisesti vuoteen 2022 nähden. Energiatuki 2020–2022 oli 318 miljoonan euron tukisummallaan vuoden 2022 suurin ohjelma. Sen ohjelmakauden loputtua vuonna 2023 energiataukea myönnettiin kahdesta uudesta ohjelmasta, ja niiden yhteenlaskettu tukisumma oli noin 270 miljoonaa euroa. Yrityksen kehittämisavustus SA.100807 nousi erittäin suureksi tukiohjelmaksi: saajia oli lähes tuhat ja tukisumma 161 miljoonaa euroa. Kahden merkittävän Business Finlandin TKI-tuen, eli tukiohjelman kiertotalouden investointeihin ja tukiohjelman tutkimus- ja kehittämishankkeisiin, myönnot pienenevät useilla kymmenillä miljoonilla euroilla. Palkkatuki oli yhä saajamäärältään selvästi suurin ohjelma, mutta sitä saaneiden yritysten määrä puolittui vuodesta 2022 ja tukisumma pieneni noin 20 miljoonalla eurolla.

Taulukon A2 perusteella osaamisperusteista kansainvälistä kilpailukykyä (kv-kiky = 1) edistäviksi arvioituista ohjelmista myönnetyn tuen määrä väheni vuonna 2023 noin 200 miljoonalla eurolla, ja sen osuus kaikesta tuesta pieneni. Käytetyn luokituksen perusteella yritystukien kohdentuminen osaamisperusteista kansainvälistä kilpailukykyä edistävään toimintaan siis heikkeni. Tämä selittyy pitkälti kahden suuren Business Finlandin tukiohjelman pienenemisellä. Tuotantotukien (kv-kiky = 0) rahamäärä pysyi melko lailla entisellään, mutta saajamäärä väheni selvästi. Samoin kilpailukykyyn vaikuttamattomien tukien saajamäärä väheni huomattavasti, mutta se selittyy pitkälti starttirahan puuttumisella ja palkkatuen saajien määrän vähenemisellä.

Uudistavaksi arvioitujen ohjelmien tukisumma lähes puolittui, mikä selittyy osin sillä, että uudistavaksi arvioitu Energiatuki 2020–2022 -ohjelma lakkasi, ja sitä seuranneesta ohjelmasta, Valtioneuvoston asetus energiatuen myöntämisen yleisistä ehdoista vuosina 2023–2027, jaettiin paljon vähemmän tukea. Säilyttäväksi arvioituiduista ohjelmista myönnetyn tuen määrä kuitenkin kaksinkertaistui, eli kasvoi lähes sadalla miljoonalla eurolla. Käytetyn luokituksen perusteella yritystukijärjestelmän uudistavuus on siis heikentynyt. Uusille tukiohjelmille, kuten RRF-energiatuki, ei tosin ole saatavilla kilpailukykyvaikutusten tai uudistavuuden luokitusta, minkä takia ”ei arvioitu”-luokan tuen määrä kasvoi molemmissa luokituksissa.

Taulukon A3 perusteella havaitaan sama kuin vuonna 2022, eli suorat yritystuet keskittyivät erittäin voimakkaasti pienelle saajajoukolle. Kaikki ohjelmat huomioiden kolme suurinta tuensaajaa sai 7,5 prosenttia kaikesta tuesta ja kymmenen suurinta tuensaajaa 18,6 prosenttia. Vastaavat osuudet olivat vuonna 2022 samaa luokkaa.

Vuoden 2023 yritystukien saajista seitsemän prosenttia sai vähintään kahta eri tukea (taulukko A4). Osuus oli sama kuin vuonna 2022, vaikka tarkasteltuja tukiohjelmaa, ja siten mahdollisuuksia saada useaa tukea, oli vähemmän. Vuoden 2023 myönnoissä ei ole mukana starttirahaa ja rekryointitukea, joiden saajista vain todella pieni osuus sai vuonna 2022 useampaa kuin yhtä tukea. Niiden puuttumisen pitäisi siis kasvattaa yli yhtä tukea saaneiden osuutta, mutta näin ei käynyt. Tukiohjelmakohtaisia lukuja katsoessa vaikuttaakin siltä, että useamman kuin yhden tuen saajien osuus on hieman pienentynyt.

6.2. Vuonna 2023 myönnettyjen suorien yritystukien kohdentuminen vientiyrityksille

Vuonna 2023 myönnettyjä ja tässä raportissa tarkasteltuja tukia sai 938 tavaravientiyritystä, eli noin 250 yritystä vähemmän kuin vuonna 2022, mutta niiden saaman tuen määrä kasvoi 419 miljoonasta eurosta 455 miljoonaan

euroon (taulukko A5). Todellinen tukea saaneiden tavaraviejien määrä lienee ollut jossain määrin suurempi kuin mitä aineistosta havaitaan, koska siitä puuttuu esimerkiksi tiedot alueellisesta kuljetustuesta, jota sai vuonna 2022 melko moni tavaraviejä.

Vuonna 2023 Business Finlandin tukiohjelma tutkimus- ja kehittämishankkeisiin säilyi tavaravientirytysten tärkeimpänä tukiohjelmana; sitä sai 110 tavaraviejää 120 miljoonan euron edestä. Ohjelmasta tukea saaneiden tavaraviejien määrä väheni vuoteen 2022 verrattuna 27 yrityksellä, ja näiden saama tukisumma pieneni noin 36 miljoonalla eurolla, koska ohjelman kokonaisu-myönnöt vähenivät selvästi. Vuonna 2023 vain harva tukiohjelma kohdentui tavaravientirytyksille. Taulukosta puuttuu tietosuojasyistä energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämishjelma, mutta voidaan sanoa, että erittäin merkittävä osa sen kautta jaetusta 118 miljoonasta eurosta meni tavaraviejille.

Vuonna 2023 myönnettyjä ja tässä raportissa tarkasteltuja tukia sai 302 tavaravientirytystä, ja näiden tukisumma oli 385 miljoonaa euroa (taulukko A7). Eli kuten tavaraviejillä, myös palveluviejillä tuensaajien määrä väheni, mutta tukisumma kasvoi. Monella palveluviejällä oli myös tavaravientiä, eli tavara- ja palveluviejien luvut ovat osin päällekkäiset.

Tukea saaneista vientirytyksistä 145 vei sekä palveluita että tavaroita, 731 vei vain tavaroita ja 130 vei vain palveluita. Vientirytyksiä oli siis yhteensä 1 006, eli noin 350 vähemmän kuin vuonna 2022. Vientirytysten yhteenlaskettu tukisumma oli 541 miljoonaa euroa, eli suunnilleen sama kuin vuonna 2022. Tukisummasta 287 miljoonaa euroa meni niille yrityksille, joilla oli sekä tavara- että palveluvientiä. Vain tavaroita vieneet saivat 128 miljoonaa euroa ja vain palveluita vieneet 126 miljoonaa euroa.

Vuoden 2023 tukiohjelmien perusteella voidaan tehdä sama johtopäätös kuin edeltäneen vuodenkin osalta: suurin osa suorista yritystuista ei kohdennu vientirytyksille ja nekin, joista vientirytykset saavat tukea, eivät kaikki välttämättä kohdennu vientitoiminnan edistämiseen.

Taulukon A9 perusteella tukea saaneiden tavaravientirytysten tavaraviennin summa oli tuen myöntövuotta edeltävänä vuonna 37 miljardia euroa, ja tavaraviennin mediaani oli 1,32 miljoonaa euroa. Nämä luvut olivat jonkin verran suurempia kuin vuonna 2022, mutta arvot ovat nimellisiä eli niistä ei ole puhdistettu hintatason nousun vaikutusta. Tukea saaneiden palveluviejien palveluviennin summa oli jonkin verran vuotta 2022 alempi, mutta palveluviennin mediaani oli yhtä suuri (taulukko A10).

Taulukoiden A11 ja A12 perusteella yritystukien taloudellinen merkitys oli suurimmalle osalle vientirytyksiä pieni, kuten myös vuonna 2022.

6.3. Vuonna 2023 myönnettyjen suorien yritystukien saajien yleinen kuvailu

Vuonna 2023 myönnettyjen yritystukien saajien tuen myöntövuotta edeltävästä toiminnasta on saatavilla suhteessa paremmin tietoa kuin vuoden 2022 saajista. Tämä johtuu siitä, että aloittaville yrityksille suunnattuja rekrytointitukea ja starttirahaa saavilta yrityksiltä puuttui usein tilinpäätös. Näitä ohjelmia ei ole enää vuoden 2023 aineistossa.

Taulukon A13 perusteella vuonna 2023 tukea saaneet yritykset, joiden tilinpäätös on saatavilla, työllistivät tuen myöntövuotta edeltäneenä vuonna yhteensä 371 tuhatta henkilötyövuotta. Se oli vähemmän kuin vuonna 2022, mutta selittyi pienemmällä tuensaajien määrällä; henkilöstömäärän keskiarvo nimittäin kasvoi. Henkilötyövuosien alakvartiili, mediaani ja yläkvartiili olivat suunnilleen samoja kuin vuonna 2022, eli tuensaajien kokojakauma pysyi jokseenkin ennallaan. Suurin osa suorista yritystukia saavista yrityksistä oli pieniä.

Taulukon A14 perusteella kaikkien tukea saaneiden yritysten arvonlisäyksen jakauma pysyi jokseenkin samana kuin vuonna 2022. Tukea saaneet 7 781 yritystä, joille arvonlisäys on laskettu, tuottivat yhteensä 35,6 miljardin eurosta edestä arvonlisäystä.

Rahallisesti suurimmat tuet, kuten Business Finlandin tukiohjelma tutkimus- ja kehittämishankkeisiin ja RRF-energiatuki, kohdentuivat enimmäkseen henkilöstömäärällä ja arvonlisäyksellä mitattuna suurille yrityksille, kuten myös vuonna 2022.

Kun huomioidaan ne 65 prosenttia yrityksistä, joille työn tuottavuus on arvioitu, oli vuonna 2023 myönnettyjen suorien yritystukien saajien jakautuminen työn tuottavuuden viidennekseen seuraava (taulukko A15)⁵: ensimmäinen viidennes 20,2 prosenttia, toinen viidennes 23,2 prosenttia, kolmas viidennes 21,9 prosenttia, neljäs viidennes 19,5 prosenttia ja viides viidennes 15,2 prosenttia. Jakauma oli hyvin samanlainen kuin vuonna 2022.

Kun tarkastellaan tukisumman jakautumista (raportin lisämateriaaleissa), oli se seuraava vuonna 2023: ensimmäinen viidennes 11,1 prosenttia, toinen viidennes 6,9 prosenttia, kolmas viidennes 14,7 prosenttia, neljäs viidennes 23,1 prosenttia ja viides viidennes 44,3 prosenttia. Tukisumma painottui siis vuotta 2022 enemmän tuottavuusjakauman keskellä ja yläpäässä oleville yrityksille, ja heikosti tuottavien yritysten osuus tukisummasta pieneni.

⁵ Nämä luvut saa laskettua jakamalla tuottavuusviidennekseen osuuden sillä yritysten osuudella, jolle tuottavuus oli määritetty, eli luvulla $1 - \frac{ei\ arvioitu\ (\%)}{100} \approx 0,65$.

Toimialoista energiasektori (pääluokka D) sai myös vuonna 2023 määrällisesti eniten tukea, noin 150 miljoonaa euroa. Erityisasiantuntijapalveluiden (pääluokka M) saaman tuen määrä väheni noin sadalla miljoonalla eurolla, mikä selittynee kahden suuren Business Finlandin tukiohjelman kautta jaetun tuen selvällä pienenemisellä. Teollisuudenaloista metsäteollisuus (toimialaluokat 16 ja 17), metalliteollisuus (toimialaluokat 24 ja 25) ja kemianteollisuus (toimialaluokat 19–22) saivat eniten tukea, 75–100 miljoonaa euroa kukin. Kemianteollisuuden tuet vähenivät kuitenkin melko selvästi. Kiinteistöalan tuet vähenivät myös paljon, mutta selitys on sosiaalisen asuntotuotannon tukien puuttuminen aineistosta. Tukku- ja vähittäiskauppa oli yhä saajamäärältään suurin toimiala, mutta sen osuus jaetusta tuesta oli melko pieni.

Uudellamaalla kotipaikkaansa pitävien yritysten osuus jaetuista yritystuista laski alle puoleen, mutta 484 miljoonan euron tukisumma piti maakunnan yhä selvästi suurimpana tuensaajana. Uudenmaan osuus tuensaajista pysyi noin 30 prosentissa. Pirkanmaalle jaetun tuen määrä väheni huomattavasti, ja esimerkiksi Lapin ja Pohjois-Savon tukieurot kasvoivat melko paljon. Pienten maakuntien kohdalla jo yksittäiset tuensaajat vaikuttavat lukuihin merkittävästi, joten vuosittaisesta vaihtelusta ei pidä tehdä pitkälle meneviä päätelmiä. Myös joidenkin tukiohjelmien, kuten alueellisen kuljetustuen, puuttuminen aineistosta vaikuttaa vertailukelpoisuuteen.

7. Johtopäätökset

Tässä raportissa tarkasteltiin yritystukiohjelmittain sitä, miten valtion tukiviranomaisten ja niiden puolesta tukia myöntävien tahojen myöntämät suorat yritystuet kohdentuivat vientiyrityksille vuonna 2022. Lisäksi tarkasteltiin yleisesti, miten tuet jakautuivat saajayritysten muiden ominaisuuksien mukaan. Raportissa tarkasteltiin 58 tukiohjelmia, joista myönnettiin vuonna 2022 tukea lähes 20 000 tuensaajalle yhteensä 1,37 miljardin euron arvosta. Tuloksia täydennettiin osittain puutteellisilla tiedoilla vuoden 2023 tukimyönnoistä. Vuodelta 2023 oli mukana 36 tukiohjelmia, joista myönnettiin rahaa lähes 9 000 saajalle yhteensä 1,1 miljardin euron arvosta. Tarkasteluissa ei ollut mukana maataloustukia.

Vain harva yritystukiohjelma kohdentui suoraan vientiyrityksille, eikä useimpien ohjelmien tarkoitus olekaan viennin tai kansainvälisen kilpailukykyyn edistäminen. Vientirytykset saivat kuitenkin 536 miljoonaa euroa eli noin 40 prosenttia tässä selvityksessä mukana olleista, vuonna 2022 myönnetyistä suorista yritystuista, koska muutaman niiden kannalta olennaisen tukiohjelman kautta jaettiin paljon rahaa. Vuonna 2022 myönnettyjä suorita tukia sai 1 358

vientirytyistä, joista 998 oli tavaraviejiä, 171 oli palveluviejiä, ja 189 yritystä vei sekä tavaroita että palveluita.

Vientirytyksille eniten tukea jakanut ohjelma oli Business Finlandin tukiohjelma tutkimus- ja kehittämishankkeisiin, jolla oli myös lukumäärällisesti paljon vientiä harjoittaneita tuensaajia. Muita vientirytyksille paljon rahaa jakaneita tukiohjelmaa olivat esimerkiksi energiatuki, energiantensiivisen teollisuuden sähköistämistuki ja Business Finlandin tukiohjelma kiertotalouden investointeihin. Kahdella viimeksi mainitulla tuella oli kuitenkin vain vähän saajia, eli keskimääräiset tukisummat olivat suuria. Yleisesti ottaen yritystuet keskittyvät voimakkaasti todella pienelle joukolle yrityksiä. Kolme suurinta tuensaajaa sai 8,5 prosenttia kaikista vuonna 2022 myönnettyistä suorista yritystuista, ja kymmenen suurimman saajan osuus 1,37 miljardin euron tukipotista oli 20,7 prosenttia.

Huomattava osa suomalaisista vientirytyksistä sai jotakin suoraa yritystukea, koska tukea saaneiden yritysten osuus Suomen tavara- ja palveluviennistä oli noin puolet. Tuensaajien suuresta viennin määrästä ei kuitenkaan voi päätellä sitä, että merkittävä osa Suomen vientitoiminnasta riippuisi yritystuista. Suurimmalla osalla vientirytyksiä saadun tuen määrä suhteessa liikevaihtoon ja viennin arvoon oli hyvin pieni, eli tuilla ei liene ollut suurta vaikutusta niiden toimintaedellytyksiin.

Se, että yritystuki kohdentuu vientirytyksille, ei välttämättä tarkoita sitä, että se edistäisi vientiä, koska tuki voi olla suunnattu muuhun tarkoitukseen, tai sen vaikutus yritysten liiketoimintaan voi olla pieni. Toisaalta vientirytyksille kohdentumaton tuki voi edistää vientiä talouden rakenteiden kautta, tai jos se suuntautuu potentiaalisille vientirytyksille.

Valtaosa tukea saaneista yrityksistä oli henkilöstömäärältään ja taloudellisen toimintansa arvolla mitattuna pieniä, mutta suuryritykset hyötyivät etenkin niistä tuista, joiden kautta jaettiin paljon rahaa pienelle saajajoukolle. Suoria yritystukia saaneiden yritysten työn tuottavuus oli heikompi kuin kaikilla saman toimialan yrityksillä. Jaetun tuen rahamäärä sen sijaan kohdentui merkittävässä määrin suhteellisen korkean tuottavuuden yrityksille, eli tuottavien yritysten tukisumma oli keskimääräistä tuensaajaa suurempi.

Merkittävä osa yritystuista kohdentui viennin kannalta olennaisille teollisuustoimialoille. Paljon tukea jaettiin myös tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan ja palveluvientipotentiaalilla kannalta merkittävillä erityisasiantuntijapalveluiden, informaation ja viestinnän toimialoille. Kaupan alalla ja rakentamisessa oli paljon tuensaajia, mutta keskimääräiset tukisummat olivat pieniä, ja aloille kohdentuvat tukiohjelmat pääosin viennin kannalta merkityksellisiä.

Uudellamaalla kotipaikkaansa pitävät yritykset saivat yli puolet jaetuista yritystuista ja muodostivat kolmasosan tuensaajista, mutta nämä osuudet vastasivat maakunnan osuutta yritysten tuottamasta arvonlisäyksestä ja yrityskannasta. Lukuihin vaikuttaa tosin se, että tarkastelussa monitoimipaikkaisten yritysten tuet ja toiminta kirjautuvat yrityksen pääkonttorin paikkakunnalle, vaikka etenkin suurilla teollisuusyrityksillä on tuotannollista toimintaa ympäri maan. Yritystukien ja niitä saaneiden yritysten määrä jakautui alueellisesti melko tasaisesti, kun huomioidaan maakuntien osuus yritysten arvonlisäyksestä ja yrityskannasta, eikä selvästi muita enemmän tai vähemmän hyötyneitä alueita juuri erottunut.

Suoraa yritystukea saavia yrityksiä on paljon, ja yrityskohtaiset tukisummat ovat pääsääntöisesti hyvin pieniä. Tukiohjelmaa on runsaasti, ja useimmat ohjelmat ovat tuen kokonaismäärältään pieniä. Lisäksi tukea myöntäviä tahoja on useita. Sirpaleisen tukijärjestelmän hallinnolliset kustannukset suhteessa mahdollisiin yhteiskunnallisiin hyötyihin voivat olla suuret. Samalla monimutkaisen tukijärjestelmän arvioiminen kokonaisuutena on vaikeaa.

Yritystuet saattavat vääristää yritysten välistä kilpailua ja heikentää kannusteita tehdä kasvua lisääviä ja tuotantoa tehostavia investointeja ja toimenpiteitä. Julkinen valta on usein huono ohjaamaan yritysten taloudellista toimintaa; kysyntään ja tarjontaan luottavat markkinat ovat siinä tavallisesti parempia.

Yritystuille voi kuitenkin joskus olla taloudellisia perusteita, koska markkinat eivät toimi täydellisesti. Jos yrityksen toiminnasta koituu yhteiskunnalle positiivisia ulkoisvaikutuksia, eli myös muut kuin yritys ja sen asiakkaat hyötyvät tuotannosta, voi sen tukeminen olla perusteltua. Esimerkiksi onnistunut tutkimus-, kehitys- ja innovaatio toiminta synnyttää innovaatioita, tieteellisiä löydöksiä ja uusia toimintatapoja, jotka leviävät yhteiskunnassa hyödyttäen muitakin kuin niiden kehittämistä rahoittanutta yritystä. Valtion on kuitenkin vaikea määrittää, mitä yrityksiä ja kuinka paljon kannattaisi tukea, joten yritystukien jakamiseen pitää suhtautua varovaisesti myös positiivisten ulkoisvaikutusten kohdalla.

Yritystuilla voi olla myös muita kuin taloudellisia perusteita, kuten huoltovarmuus ja aluekehitys, jos verorahoja halutaan näihin tarkoituksiin käyttää. Muut kuin taloudellisin perustein jaetut tuet voivat kuitenkin olla taloudellisesti tehottomia ja hyödyttää saajiaan toisten kustannuksella. Tehokkuus- ja reiluusnäkökulmien takia näistä muista syistä jaettavilla yritystuilla on oltava riittävän suuri yleinen hyväksyntä, eivätkä ne saa tuottaa kohtuutonta hyötyä tai haittaa millekään toimijalle.

Tässä raportissa ei arvioitu yritystukien vaikuttavuutta, koska se vaatisi syy-seuraussuhteiden analyysin mahdollistavan koeasetelman, jollaisen löytäminen (tai luominen) on vaikeaa. Yritystukien saajien kuvaileva tarkastelu

auttaa kuitenkin havainnoimaan sitä, mitä tukiohjelmia olisi olennaista tutkia vientikilpailukyvyn tai tuottavuuden näkökulmasta, ja mitkä ohjelmat eivät todennäköisesti edistä näitä tavoitteita. Raportissa ei arvioitu tukiohjelmia niiden taloudellisen tai yhteiskunnallisen mielekkyyden mukaan, eikä annettu suosituksia siitä, mitä tukia pitäisi karsia, säilyttää tai lisätä. Raportin tulokset toimivat kuitenkin tukena yritystukijärjestelmän uudistamista tarkasteleville.

Viitteet

- Acemoglu, D., Akcigit, U., Alp, H., Bloom, N. ja Kerr, W. (2018). Innovation, reallocation, and growth. *American Economic Review* 108, 3450–3491.
- Beason, R., & Weinstein, D. E. (1996). Growth, economies of scale, and targeting in Japan (1955–1990). *Review of Economics & Statistics*, 78(2), 286.
- Bernini, C., & Pellegrini, G. (2011). How Are Growth and Productivity in Private Firms Affected by Public Subsidy? Evidence from a Regional Policy. *Regional Science and Urban Economics*, 41(3), 253–265.
- Brander, J. A., & Spencer, B. J. (1985). Export Subsidies and International Market Share Rivalry. *Journal of International Economics*, 18(1/2), 83–100.
- Branstetter, L. G., Li, G., & Ren, M. (2023). Picking Winners? Government Subsidies and Firm Productivity in China. *Journal of Comparative Economics*, 51(4), 1186–1199.
- Bryan, K. A., & Williams, H. L. (2021). Innovation: market failures and public policies. In Ho, K., Hortaçsu, A., & Lizzeri, A. (Eds.), *Handbook of Industrial Organization* (Volume 5, Issue 1, 2021, pp. 281–388). Elsevier.
- Buts, C., & Jegers, M. (2013). The Effect of “State Aid” on Market Shares: An Empirical Investigation in an EU Member State. *Journal of Industry, Competition and Trade*, 13(1), 89–100.
- Einiö, E., & Hyttinen, A. (2019). Yritystukien vaikuttavuuden arviointi satunnaistettujen vertailukokeiden avulla. *Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2019:45*. Valtioneuvoston kanslia.
- Einiö, E., Koski, H., Kuusi, T., ja Lehmus, M. (2022). Innovation, reallocation, and growth in the 21st century. *Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2022:1*. Valtioneuvoston kanslia.
- Evenett, S. J., & Fritz, J. (2021). Subsidies and Market Access: Towards an Inventory of Corporate Subsidies by China, the European Union and the United States. *The 28th Global Trade Alert Report*. Centre for Economic Policy Research.
- Görg, H., & Strobl, E. (2007). The Effect of R&D Subsidies on Private R&D. *Economica*, 74(294), 215–234.
- Heikkilä, P., & Kotamäki, M. (2023). Graalin maljaa etsimässä: markkinapuutteet, vaikuttavuus ja Finnvera: Markkinapuutteet, vaikuttavuus ja Finnvera. *Kansantaloudellinen aikakauskirja*, 119(2), 185–197.
- Howell, S. T. (2017). Financing Innovation: Evidence from R&D Grants. *American Economic Review*, 107(4), 1136–1164.

Hyytinen, A., & Toivanen, O. (2005). Do Financial Constraints Hold Back Innovation and Growth?: Evidence on the Role of Public Policy. *Research Policy*, 34(9), 1385–1403.

Koski, H., Kässi, O., Ropponen, O., & Karppinen, P. (2022). Koronapandemian tukipolitiikan arviointi. *Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2022:39*. Työ- ja elinkeinoministeriö.

Koski, H., & Pajarinen, M. (2015). Subsidies, the Shadow of Death and Labor Productivity. *Journal of Industry, Competition and Trade*, 15(2), 189–204.

Laukkanen, M., & Maliranta, M. (2019). Yritystuet ja kilpailukyky. *Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2019:33*. Valtioneuvoston kanslia.

Ropponen, O., Koski, H., Kässi, O., Valmari, N., Ylhäinen, I., & Hirvonen, J. (2024). Yrityksille suunnattujen koronatukien vaikutukset Suomessa – Väli­raportti: Kirjallisuuden tuloksia ja tukien kohdentuminen suomalaisille yrityksille. *ETLA Raportti No 145*. Elinkeinoelämän tutkimuslaitos ETLA.

Schwartz, G. and Clements, B. (1999), Government Subsidies. *Journal of Economic Surveys*, 13, 119–148.

Spencer, B. J., & Brander, J. A. (1983). International R and D Rivalry and Industrial Strategy. *Review of Economic Studies*, 50(4), 707.

Takalo, T., Tanayama, T., & Toivanen, O. (2013). Estimating the Benefits of Targeted R&D Subsidies. *Review of Economics & Statistics*, 95(1), 255–272.

Ylhäinen, I., Koski, H., & Rouvinen, P. (2023). Yrityksille suunnatun TKI-tuen vaikuttavuus. *Impact Brief No. 2/2023*. Business Finland.

Liite A: vuonna 2023 myönnetyt suorat yritystuet

Tässä liitteessä esitetään kaikki päätulosten taulukot vuonna 2023 myönnetyille suorille yritystuille, jotka ovat aineistossa. Liitteessä olevat taulukot on numeroitu vastaamaan raportin päätulosten taulukoita, eli esimerkiksi taulukko A1 on vuoden 2023 vastine taulukolle 1.

Taulukko A1: Vuonna 2023 myönnetyt suorat yritystuet

Tukiohjelma	Tuensaajat	Tukisumma (milj. €)	Kv-kiky	Uudis-tavuus	Myöntäjä
Avustus hevosalan neuvontaan	15	0,30	-1	-1	MMM
Business Finlandin tukiohjelma innovaatioklusterien toimintaan ja investointeihin	4	3,44	1	1	BF
Business Finlandin tukiohjelma kiertotalouden investointeihin	16	83,13	1	1	BF
Business Finlandin tukiohjelma maksuhyvityksestä audiovisuaalisiin tuotantoihin	7	5,44	0	-1	BF
Business Finlandin tukiohjelma nuorille yrityksille ja nuorille innovatiivisille yrityksille	39	13,04	1	1	BF
Business Finlandin tukiohjelma pienten ja keskiuurten yritysten innovaatiotoimintaan	8	0,76	1	1	BF
Business Finlandin tukiohjelma tutkimus- ja kehittämishankkeisiin	240	172,70	1	1	BF
Business Finlandin tukiohjelma tutkimusinfrastruktuurien rakentamiseen ja uudistamiseen	4	3,03	1	1	BF
Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuki	27	117,71	0	-1	EV
Exhibition Explorer	468	5,77			BF
Finnpartnership (liikekumppanuusohjelma)	49	4,77	0	0	UM
Group Explorer	18	0,18			BF
Innovaatioseteli	1 411	8,46			BF
Investointituki elintarvikkeiden valmistukseen	35	3,26			ELY**
Kauppa-alusten työvoimakustannustuki	24	53,98	0	-1	LVV
Kiihdyttämöt ja kansainvälisten hankkeiden valmistelut	3	0,15			BF

Maaseudun yritysten investointituki PK-yrityksille	95	5,87	0	-1	ELY**
Maaseudun yritysten investointituki, alueellinen	78	4,84	0	-1	ELY**
Maaseudun yritysten investointituki, yleinen	33	0,93	0	-1	ELY**
Maaseudun yritysten perustamistuki	26	0,56			ELY**
Maaseutuyritysten tuki uusiutuvan energian tuotantoon	3	0,35			ELY**
Market Explorer	299	11,10			BF
Materiaalikatselemus	3	0,05	0	0	BF
Palkkatuki yrityksille	4 284	54,27	-1	-1	TE
Päivittäistavarakauppojen tukeminen monipalvelukeskuksina maaseutualueilla (kyläkauppatuki)	171	1,99	-1	-1	RV
RRF-Energiatuki 2022–2026	31	160,77			TEM, BF
Ravinteiden kierrätyksen tukiohjelma (2023)	18	16,53			YM
Sähköisen liikenteen, biokaasun ja uusiutuvan vedyn liikennekäytön infrastruktuuritukiohjelma	25	9,53	0	0	EV
Talent Explorer	61	2,78			BF
Tempo	272	16,72			BF
Toimintaympäristön kehittämisavustus	27	9,18			ELY*
Tuet elokuvien ja muiden kuvaohjelmien valmistukseen ja jakeluun SA.60906	226	22,66	0	-1	SE
Tuki keskus- ja maakuntaraviradoille Suomessa SA.63553	19	32,37	-1	-1	MMM
Uudet klassikot – Nya klassiker -rahasto/kuvataide	11	0,36			SK
Valtioneuvoston asetus energiatuen myöntämisen yleisistä ehdoista vuosina 2023–2027	654	108,11	1	1	TEM, BF
Yrityksen kehittämisavustus SA.100807	840	167,42	1	0	ELY*
Tukiohjelmat yhteensä	8 844	1 102			

Myöntäjien lyhenteet: BF = Business Finland, ELY* = elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (osa niistä), ELY** = elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (kaikki 15 niistä), EV = Energiavirasto, LVV = Liikenne- ja viestintävirasto, MMM = maa- ja metsätalousministeriö, OKM = opetus- ja kulttuuriministeriö, RV = Ruokavirasto, SE = Suomen elokuvaäätiö, SK = Suomen Kulttuurirahasto, TE = työ- ja elinkeinotoimistot, TEM = työ- ja elinkeinoministeriö, UM = ulkoministeriö, YM = ympäristöministeriö

Taulukko A2: Suorien yritystukien saajamäärä ja tukisumma TEM:n toimittaman kansainvälisen kilpailukyvyyn ja uudistavuuden luokituksen mukaan vuonna 2023

	Luokka	Tukiohjelmien määrä	Tuensaajat	Tuen määrä (milj. €)
Kv-kiky	1	8	1 805	552
	0	10	567	226
	-1	4	4 489	89
	ei arvioitu	14	2 683	236
Uudistavuus	1	7	965	384
	0	4	917	182
	-1	11	4 979	300
	ei arvioitu	14	2 683	236

Taulukko A3: Suurimpien tuensaajien osuus vuonna 2023 myönnettyistä suorista yritystuista

Tukiohjelma	Kolme suurinta saajaa		Kymmenen suurinta saajaa	
	Osuus tuen määrästä	Osuus tuensaajista	Osuus tuen määrästä	Osuus tuensaajista
Avustus hevosalan neuvontaan	31,2 %	20,0 %	81,9 %	66,7 %
Business Finlandin tukiohjelma kiertotalouden investointeihin	49,5 %	18,8 %	95,0 %	62,5 %
Business Finlandin tukiohjelma nuorille yrityksille ja nuorille innovatiivisille yrityksille	11,5 %	7,7 %	33,0 %	25,6 %
Business Finlandin tukiohjelma tutkimus- ja kehittämishankkeisiin	22,7 %	1,3 %	42,1 %	4,2 %
Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuki	40,0 %	11,1 %	83,5 %	37,0 %
Exhibition Explorer	5,2 %	0,6 %	12,0 %	2,1 %
Finnpartnership (liikekumppanuusohjelma)	24,3 %	6,1 %	48,4 %	20,4 %
Group Explorer	32,0 %	16,7 %	78,3 %	55,6 %
Innovaatioseteli	0,2 %	0,2 %	0,7 %	0,7 %
Investointituki elintarvikkeiden valmistukseen	39,3 %	8,6 %	73,8 %	28,6 %
Kauppa-alusten työvoimakustannustuki	49,2 %	12,5 %	82,4 %	41,7 %
Maaseudun yritysten investointituki PK-yrityksille	23,0 %	3,2 %	45,8 %	10,5 %
Maaseudun yritysten investointituki, alueellinen	21,8 %	3,8 %	44,4 %	12,8 %
Maaseudun yritysten investointituki, yleinen	28,7 %	9,1 %	66,7 %	30,3 %
Maaseudun yritysten perustamistuki	18,9 %	11,5 %	60,9 %	38,5 %
Market Explorer	2,5 %	1,0 %	6,0 %	3,3 %

Palkkatuki yrityksille	12,8 %	0,1 %	14,5 %	0,2 %
Päivittäistavara-kauppojen tukeminen monipalvelukeskuksina maaseutualueilla (kyläkauppatuki)	5,5 %	1,8 %	11,4 %	5,8 %
RRF-Energiatuki 2022–2026	39,0 %	9,7 %	71,4 %	32,3 %
Ravinteiden kierrätyksen tukiohjelma (2023)	72,1 %	16,7 %	93,9 %	55,6 %
Sähköisen liikenteen, biokaasun ja uusiutuvan vedyn liikennekäytön infrastruktuuriohjelma	35,7 %	12,0 %	79,3 %	40,0 %
Talent Explorer	5,4 %	4,9 %	18,0 %	16,4 %
Tempo	2,8 %	1,1 %	7,0 %	3,7 %
Toimintaympäristön kehittämisavustus	27,8 %	11,1 %	63,6 %	37,0 %
Tuet elokuvien ja muiden kuvaohjelmien valmistukseen ja jakeluun SA.60906	19,9 %	1,3 %	47,0 %	4,4 %
Tuki keskus- ja maakuntaraviradoille Suomessa SA.63553	35,0 %	15,8 %	77,0 %	52,6 %
Valtioneuvoston asetus energiatuen myöntämisen yleisistä ehdoista vuosina 2023–2027	50,8 %	0,5 %	67,9 %	1,5 %
Yrityksen kehittämisavustus SA.100807	10,2 %	0,4 %	23,5 %	1,2 %
Tukiohjelmat yhteensä	7,5 %	0,0 %	18,6 %	0,1 %

Taulukko A4: Tuensaajat, jotka saivat jotain toista tukea vuonna 2023

Tukiohjelma	Tuensaajat yhteensä	Jotain toista tukea saaneet, määrä	Jotain toista tukea saaneet, osuus
Avustus hevosalan neuvontaan	15		
Business Finlandin tukiohjelma innovaatioklusterien toimintaan ja investointeihin	4		
Business Finlandin tukiohjelma kiertotalouden investointeihin	16	8	50 %
Business Finlandin tukiohjelma maksuhyvityksestä audiovisuaalisiin tuotantoihin	7		
Business Finlandin tukiohjelma nuorille yrityksille ja nuorille innovatiivisille yrityksille	39	6	15 %
Business Finlandin tukiohjelma pienten ja keski suurten yritysten innovaatiotoimintaan	8	3	38 %
Business Finlandin tukiohjelma tutkimus- ja kehittämishankkeisiin	240	82	34 %
Business Finlandin tukiohjelma tutkimusinfrastruktuurien rakentamiseen ja uudistamiseen	4		
Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuki	27	9	33 %

Exhibition Explorer	468	193	41 %
Finnpartnership (liikeympäntuussuohjelma)	49	17	35 %
Group Explorer	18	7	39 %
Innovaatioseteli	1 411	139	10 %
Investointituki elintarvikkeiden valmistukseen	35	3	9 %
Kauppa-alusten työvoimakustannustuki	24		
Kiihdyttämöt ja kansainvälisten hankkeiden valmistelut	3		
Maaseudun yritysten investointituki PK-yrityksille	95	15	16 %
Maaseudun yritysten investointituki, alueellinen	78	15	19 %
Maaseudun yritysten investointituki, yleinen	33	7	21 %
Maaseudun yritysten perustamistuki	26	5	19 %
Maaseutuyritysten tuki uusiutuvan energian tuotantoon	3		
Market Explorer	299	98	33 %
Materiaalikatseemus	3		
Palkkatuki yrityksille	4 284	237	6 %
Päivittäistavarakauppojen tukeminen monipalvelukeskuksina maaseutualueilla (kyläkauppatuki)	171	15	9 %
RRF-Energiatuki 2022–2026	31	13	42 %
Ravinteiden kierrätyksen tukiohjelma (2023)	18	5	28 %
Sähköisen liikenteen, biokaasun ja uusiutuvan vedyn liikennekäytön infrastruktuuriuohjelma	25	12	48 %
Talent Explorer	61	20	33 %
Tempo	272	66	24 %
Toimintaympäristön kehittämisuavustus	27	8	30 %
Tuet elokuvien ja muiden kuvaohjelmien valmistukseen ja jakeluun SA.60906	226	35	15 %
Tuki keskus- ja maakuntaraviradoille Suomessa SA.63553	19	4	21 %
Uudet klassikot – Nya klassiker –rahasto/kuvataide	11		
Valtioneuvoston asetus energiatuen myöntämisen yleisistä ehdoista vuosina 2023–2027	654	96	15 %
Yrityksen kehittämisuavustus SA.100807	840	191	23 %
Tukiohjelmat yhteensä	8 844	623	7 %

Taulukko A5: Tavaraviejien saamat suorat yritystuet vuonna 2023

Tukiohjelma	Tuen määrä, milj. € (suluissa osuus, %)		Tuensaajat, lkm (suluissa osuus, %)	
Business Finlandin tukiohjelma tutkimus- ja kehittämishankkeisiin	119,97	(69 %)	110	(46 %)
Yrityksen kehittämisavustus SA.100807	52,83	(32 %)	160	(19 %)
RRF-Energiatuki 2022–2026	43,63	(27 %)	10	(32 %)
Business Finlandin tukiohjelma kiertotalouden investointeihin	40,41	(49 %)	10	(63 %)
Kauppa-alusten työvoimakustannustuki	36,94	(68 %)	8	(33 %)
Valtioneuvoston asetus energiatuen myöntämisen yleisistä ehdoista vuosina 2023–2027	17,05	(16 %)	96	(15 %)
Exhibition Explorer	4,20	(73 %)	248	(53 %)
Market Explorer	3,91	(35 %)	106	(35 %)
Palkkatuki yrityksille	3,31	(6 %)	279	(7 %)
Sähköisen liikenteen, biokaasun ja uusiutuvan vedyn liikennekäytön infrastruktuuriohjelma	2,84	(30 %)	3	(12 %)
Toimintaympäristön kehittämisavustus	2,02	(22 %)	3	(11 %)
Finnpartnership (liikekumppanuusohjelma)	1,34	(28 %)	8	(16 %)
Maaseudun yritysten investointituki PK-yrityksille	1,08	(18 %)	5	(5 %)
Tempo	0,85	(5 %)	17	(6 %)
Talent Explorer	0,48	(17 %)	10	(16 %)
Innovaatioseteli	0,25	(3 %)	42	(3 %)
Group Explorer	0,11	(62 %)	7	(39 %)
Tukiohjelmat yhteensä	454,98	(41 %)	938	(11 %)

Taulukko A6: Suorat yritystuet, joiden saajana ei ollut tavaraviejiä vuonna 2023

Tukiohjelma	Tuensaajat	Tuen määrä (milj. €)
Tuki keskus- ja maakuntaraviradoille Suomessa SA.63553	19	32,37
Tuet elokuvien ja muiden kuvaohjelmien valmistukseen ja jakeluun SA.60906	226	22,66
Ravinteiden kierrätyksen tukiohjelma (2023)	18	16,53
Business Finlandin tukiohjelma nuorille yrityksille ja nuorille innovatiivisille yrityksille	39	13,04
Business Finlandin tukiohjelma maksuhyvityksestä audiovisuaalisiin tuotantoihin	7	5,44
Maaseudun yritysten investointituki, alueellinen	78	4,84
Business Finlandin tukiohjelma innovaatioklusterien toimintaan ja investointeihin	4	3,44
Investointituki elintarvikkeiden valmistukseen	35	3,26
Päivittäistavarakauppojen tukeminen monipalvelukeskuksina maaseutualueilla (kyläkauppatuki)	171	1,99
Maaseudun yritysten investointituki, yleinen	33	0,93
Business Finlandin tukiohjelma pienten ja keskisuurten yritysten innovaatiotoimintaan	8	0,76
Maaseudun yritysten perustamistuki	26	0,56
Uudet klassikot – Nya klassiker –rahasto/kuvataide	11	0,36
Maaseutuyritysten tuki uusiutuvan energian tuotantoon	3	0,35
Avustus hevosalan neuvontaan	15	0,30
Kiihdyttämöt ja kansainvälisten hankkeiden valmistelut	3	0,15
Materiaalikatselemus	3	0,05

Taulukko A7: Palveluviejien saamat suorat yritystuet vuonna 2023

Tukiohjelma	Tuen määrä, milj. € (suluissa osuus, %)		Tuensaajat, lkm (suluissa osuus, %)	
Business Finlandin tukiohjelma tutkimus- ja kehittämishankkeisiin	101,26	(59 %)	73	(30 %)
Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuki	101,22	(86 %)	20	(74 %)
RRF-Energiatuki 2022–2026	66,95	(42 %)	13	(42 %)
Kauppa-alusten työvoimakustannustuki	44,48	(82 %)	12	(50 %)
Business Finlandin tukiohjelma kiertotalouden investointeihin	32,17	(39 %)	6	(38 %)
Valtioneuvoston asetus energiatuen myöntämisen yleisistä ehdoista vuosina 2023–2027	12,76	(12 %)	40	(6 %)
Tuet elokuvien ja muiden kuvaohjelmien valmistukseen ja jakeluun SA.60906	5,38	(24 %)	15	(7 %)
Sähköisen liikenteen, biokaasun ja uusiutuvan vedyn liikennekäytön infrastruktuuriohjelma	3,22	(34 %)	3	(12 %)
Toimintaympäristön kehittämisavustus	2,85	(31 %)	6	(22 %)
Yrityksen kehittämisavustus SA.100807	1,26	(1 %)	11	(1 %)
Palkkatuki yrityksille	0,96	(2 %)	87	(2 %)
Exhibition Explorer	0,75	(13 %)	46	(10 %)
Market Explorer	0,66	(6 %)	15	(5 %)
Tempo	0,59	(4 %)	11	(4 %)
Finnpartnership (liikekumppanuusohjelma)	0,45	(10 %)	3	(6 %)
Talent Explorer	0,15	(5 %)	3	(5 %)
Tukiohjelmat yhteensä	385,31	(35 %)	302	(3 %)

Taulukko A8: Suorat yritystuet, joiden saajana ei ollut palveluviejiä vuonna 2023

Tukiohjelma	Tuensaajat	Tuen määrä (milj. €)
Tuki keskus- ja maakuntaraviradoille Suomessa SA.63553	19	32,37
Ravinteiden kierrätyksen tukiohjelma (2023)	18	16,53
Business Finlandin tukiohjelma nuorille yrityksille ja nuorille innovatiivisille yrityksille	39	13,04
Innovaatioseteli	1 411	8,46
Maaseudun yritysten investointituki PK-yrityksille	95	5,87
Maaseudun yritysten investointituki, alueellinen	78	4,84
Business Finlandin tukiohjelma innovaatioklusterien toimintaan ja investointeihin	4	3,44
Investointituki elintarvikkeiden valmistukseen	35	3,26
Päivittäistavarakauppojen tukeminen monipalvelukeskuksina maaseutualueilla (kyläkauppatuki)	171	1,99
Maaseudun yritysten investointituki, yleinen	33	0,93
Business Finlandin tukiohjelma pienten ja keskisuurten yritysten innovaatiotoimintaan	8	0,76
Maaseudun yritysten perustamistuki	26	0,56
Uudet klassikot – Nya klassiker –rahasto/kuvataide	11	0,36
Maaseutuyritysten tuki uusiutuvan energian tuotantoon	3	0,35
Avustus hevosalan neuvontaan	15	0,30
Group Explorer	18	0,18
Kiihdyttämöt ja kansainvälisten hankkeiden valmistelut	3	0,15
Materiaalikatselemus	3	0,05

Taulukko A9: Suoria yritystukia vuonna 2023 saaneiden tavaraviennin määrä

Tukiohjelma	Tavaraviennin summa (milj. €)	Tavaraviennin mediaani (milj. €)	Tukea saaneet tavaraviejät
Business Finlandin tukiohjelma kiertotalouden investointeihin	998,9	11,61	10
Business Finlandin tukiohjelma tutkimus- ja kehittämishankkeisiin	10 235,2	7,17	110
Business Finlandin tukiohjelma tutkimusinfrastruktuurien rakentamiseen ja uudistamiseen	2,1		
Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuki	21 663,6	234,66	
Exhibition Explorer	1 774,4	1,73	248
Finnpartnership (liikekumppanuusohjelma)	830,0	0,11	8
Group Explorer	48,7	2,09	7
Innovaatioseteli	32,7	0,14	42
Kauppa-alusten työvoimakustannustuki	57,7	2,38	8
Maaseudun yritysten investointituki PK-yrityksille	10,8		5
Market Explorer	519,9	1,04	106
Palkkatuki yrityksille	2 920,3	1,08	279
RRF-Energiatuki 2022–2026	9 561,6	111,96	10
Sähköisen liikenteen, biokaasun ja uusiutuvan vedyn liikennekäytön infrastruktuuriohjelma	95,3		3
Talent Explorer	28,4	2,13	10
Tempo	1 772,6	0,88	17
Toimintaympäristön kehittämisavustus	0,7		3
Valtioneuvoston asetus energiatuen myöntämisen yleisistä ehdoista vuosina 2023–2027	8 399,1	4,76	96
Yrityksen kehittämisavustus SA.100807	502,2	0,61	160
Tukiohjelmat yhteensä	37 149,7	1,32	938

Taulukko A10: Suoria yritystukia vuonna 2023 saaneiden yritysten palveluviennin määrä

Tukiohjelma	Palveluviennin summa (milj. €)	Palveluviennin mediaani (milj. €)	Tukea saaneet palveluviejät
Business Finlandin tukiohjelma kiertotalouden investointeihin	31,9		6
Business Finlandin tukiohjelma maksuhyvityksestä audiovisuaalisiin tuotantoihin	12,6		
Business Finlandin tukiohjelma tutkimus- ja kehittämishankkeisiin	6 667,9	6,69	73
Business Finlandin tukiohjelma tutkimusinfrastruktuurien rakentamiseen ja uudistamiseen	37,9		
Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuki	1 366,2	8,01	20
Exhibition Explorer	112,0	1,04	46
Finnpartnership (liikekumppanuusohjelma)	56,9		3
Kauppa-alusten työvoimakustannustuki	1 140,2	27,66	12
Market Explorer	34,4	0,94	15
Palkkatuki yrityksille	509,7	1,21	87
RRF-Energiatuki 2022–2026	365,0	6,58	13
Sähköisen liikenteen, biokaasun ja uusiutuvan vedyn liikennekäytön infrastruktuuriohjelma	2,3		3
Talent Explorer	4,7		3
Tempo	217,8	3,98	11
Toimintaympäristön kehittämisavustus	24,4		6
Tuet elokuvien ja muiden kuvaohjelmien valmistukseen ja jakeluun SA.60906	22,5	0,87	15
Valtioneuvoston asetus energiatuen myöntämisen yleisistä ehdoista vuosina 2023–2027	2 266,6	3,40	40
Yrityksen kehittämisavustus SA.100807	14,0	1,44	11
Tukiohjelmat yhteensä	11 364,7	1,92	302

Taulukko A11: Suoria yritystukia vuonna 2023 saaneiden tavaraviejien yritystuet suhteessa liikevaihtoon ja tavaraviennin arvoon

Tukiohjelma	Tuen määrä suhteessa liikevaihtoon		Tuen määrä suhteessa tavaraviennin arvoon	
	Mediaani	Keskiarvo	Mediaani	Keskiarvo
Business Finlandin tukiohjelma kiertotalouden investointeihin	2,88 %	2,26 %	12,78 %	4,05 %
Business Finlandin tukiohjelma tutkimus- ja kehittämishankkeisiin	2,00 %	0,25 %	9,33 %	1,17 %
Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuki	0,36 %		0,59 %	
Exhibition Explorer	0,18 %	0,10 %	0,91 %	0,24 %
Finnpartnership (liikekumppanuusohjelma)	1,80 %	0,06 %	60,83 %	0,16 %
Group Explorer	0,25 %	0,12 %	0,83 %	0,23 %
Innovaatioaseteli	0,51 %	0,24 %	4,33 %	0,77 %
Kauppa-alusten työvoimakustannustuki	3,39 %	2,16 %	104,78 %	64,00 %
Market Explorer	0,55 %	0,28 %	3,16 %	0,75 %
Palkkatuki yrityksille	0,09 %	0,02 %	0,77 %	0,11 %
RRF-Energiatuki 2022–2026	0,51 %	0,15 %	2,21 %	0,46 %
Talent Explorer	0,52 %	0,42 %	2,40 %	1,68 %
Tempo	0,52 %	0,02 %	5,65 %	0,05 %
Valtioneuvoston asetus energiatuen myöntämisen yleisistä ehdoista vuosina 2023–2027	0,08 %	0,05 %	0,73 %	0,20 %
Yrityksen kehittämisavustus SA.100807	2,65 %	3,13 %	24,07 %	10,52 %
Tukiohjelmat yhteensä	0,43 %	0,34 %	2,88 %	1,22 %

Taulukko A12: Suoria yritystukia vuonna 2023 saaneiden palveluviejien yritystuet suhteessa liikevaihtoon ja palveluviennin arvoon

Tukiohjelma	Tuen määrä suhteessa liikevaihtoon		Tuen määrä suhteessa palveluviennin arvoon	
	Mediaani	Keskiarvo	Mediaani	Keskiarvo
Business Finlandin tukiohjelma tutkimus- ja kehittämishankkeisiin	0,73 %	0,21 %	9,45 %	1,52 %
Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuki	0,36 %	0,22 %	16,40 %	7,41 %
Exhibition Explorer	0,08 %	0,05 %	0,92 %	0,67 %
Kauppa-alusten työvoimakustannustuki	4,50 %	1,70 %	11,33 %	3,90 %
Market Explorer	0,53 %	0,18 %	3,02 %	1,92 %
Palkkatuki yrityksille	0,02 %	0,01 %	0,78 %	0,19 %
RRF-Energiatuki 2022–2026	0,67 %	0,24 %	73,12 %	18,34 %
Tempo	0,15 %	0,02 %	1,38 %	0,27 %
Tuet elokuvien ja muiden kuvaohjelmien valmistukseen ja jakeluun SA.60906	1,50 %	2,92 %	34,17 %	23,95 %
Valtioneuvoston asetus energiatuen myöntämisen yleisistä ehdoista vuosina 2023–2027	0,02 %	0,04 %	2,13 %	0,56 %
Yrityksen kehittämisavustus SA.100807	1,15 %	1,12 %	7,09 %	9,03 %
Tukiohjelmat yhteensä	0,25 %	0,31 %	5,55 %	3,39 %

Taulukko A13: Suoria yritystukia vuonna 2023 saaneiden henkilöstömäärä

Tukiohjelma	Alakvartiili (htv)	Mediaani (htv)	Yläkvartiili (htv)	Summa (htv)	Yritysten määrä
Business Finlandin tukiohjelma kiertotalouden investointeihin	7,8	59,5	325,6	3 520	16
Business Finlandin tukiohjelma nuorille yrityksille ja nuorille innovatiivisille yrityksille	3,9	7,1	9,5	362	39
Business Finlandin tukiohjelma tutkimus- ja kehittämishankkeisiin	8,3	29,0	144,4	66 151	236
Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuki	207,7	359,4	1 192,0	24 623	27
Exhibition Explorer	4,0	12,7	38,0	17 017	468
Finnpartnership (liikekumppanuusohjelma)	0,6	2,0	11,2	6 052	49
Group Explorer	4,9	16,5	39,6	1 193	18
Innovaatioaseteli	0,1	1,0	3,5	5 275	1298
Investointituki elintarvikkeiden valmistukseen	0,9	2,8	7,8	178	35
Kauppa-alusten työvoimakustannustuki	5,8	71,2	143,9	5 170	24
Maaseudun yritysten investointituki PK-yrityksille	0,4	2,1	7,0	523	95
Maaseudun yritysten investointituki, alueellinen	0,2	1,0	3,0	203	78
Maaseudun yritysten investointituki, yleinen	0,3	0,7	3,9	91	33
Maaseudun yritysten perustamistuki	0,0	0,2	0,7	15	26
Market Explorer	5,3	12,0	25,9	11 330	299
Palkkatuki yrityksille	1,9	5,2	15,6	154 885	4 248
Päivittäistavara-kauppojen tukeminen monipalvelukeskuksina maaseutualueilla (kyläkauppatuki)	0,6	2,0	3,5	7 903	171
RRF-Energiatuki 2022–2026	34,0	89,7	835,0	19 055	31
Ravinteiden kierrätyksen tukiohjelma (2023)	2,9	11,3	42,9	1 343	18
Sähköisen liikenteen, biokaasun ja uusiutuvan vedyn liikennekäytön infrastruktuuriohjelma	6,0	80,4	835,0	14 596	25
Talent Explorer	8,8	18,8	28,6	1 590	61

Tempo	0,1	1,2	4,5	32 403	232
Toimintaympäristön kehittämisavustus	258,3	529,5	853,8	19 017	22
Tuet elokuvien ja muiden kuvaohjelmien valmistukseen ja jakeluun SA.60906	0,5	1,6	5,0	1 661	211
Tuki keskus- ja maakuntaraviradoille Suomessa SA.63553	2,8	5,7	8,1	125	19
Valtioneuvoston asetus energiatuen myöntämisen yleisistä ehdoista vuosina 2023–2027	0,0	4,1	30,5	110 211	626
Yrityksen kehittämisavustus SA.100807	1,6	6,2	17,5	13 246	824
Tukiohjelmat yhteensä	1,0	4,1	13,8	371 153	8 593

Taulukko A14: Suoria yritystukia vuonna 2023 saaneiden tuottama arvonlisäys

Tukiohjelma	Alakvartiili (milj. €)	Mediaani (milj. €)	Yläkvartiili (milj. €)	Summa (milj. €)	Yritysten määrä
Business Finlandin tukiohjelma kiertotalouden investointeihin	0,01	0,32	39,89	460	16
Business Finlandin tukiohjelma nuorille yrityksille ja nuorille innovatiivisille yrityksille	-0,14	0,10	0,34	2	39
Business Finlandin tukiohjelma tutkimus- ja kehittämishankkeisiin	0,19	1,78	12,39	9 927	233
Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuki	36,72	61,37	255,81	7 759	27
Exhibition Explorer	0,19	1,00	3,10	1 442	465
Finnpartnership (liikekumppanuusohjelma)	0,00	0,20	0,68	619	49
Group Explorer	0,17	0,97	3,23	102	18
Innovaatioseteli	0,01	0,07	0,25	332	1 233
Investointituki elintarvikkeiden valmistukseen	0,03	0,16	0,49	7	24
Kauppa-alusten työvoimakustannustuki	1,19	8,96	30,44	667	24
Maaseudun yritysten investointituki PK-yrityksille	0,03	0,21	0,58	40	85
Maaseudun yritysten investointituki, alueellinen	0,02	0,06	0,21	15	66
Maaseudun yritysten investointituki, yleinen	0,02	0,06	0,21	5	29
Maaseudun yritysten perustamistuki	0,00	0,01	0,03	1	26

Market Explorer	0,34	0,82	2,07	640	293
Palkkatuki yrityksille	0,10	0,31	1,00	10 048	3 868
Päivittäistavara kauppojen tukeminen monipalvelukeskuksina maaseutualueilla (kyläkauppatuki)	0,04	0,10	0,17	569	165
RRF-Energiatuki 2022–2026	17,60	38,17	123,27	5 799	31
Sähköisen liikenteen, biokaasun ja uusiutuvan vedyn liikennekäytön infrastruktuuriohjelma	0,16	21,95	106,54	1 341	22
Talent Explorer	0,41	1,24	2,61	121	61
Tempo	0,00	0,03	0,19	1 415	226
Toimintaympäristön kehittämisavustus	0,00	7,93	41,89	597	22
Tuet elokuvien ja muiden kuvaohjelmien valmistukseen ja jakeluun SA.60906	0,04	0,10	0,32	116	199
Tuki keskus- ja maakuntaraviradoille Suomessa SA.63553	0,16	0,34	0,70	8	19
Valtioneuvoston asetus energiatuen myöntämisen yleisistä ehdoista vuosina 2023–2027	0,50	1,73	9,63	10 145	359
Yrityksen kehittämisavustus SA.100807	0,09	0,46	1,36	1 036	804
Tukiohjelmat yhteensä	0,06	0,26	1,01	35 583	7 781

Taulukko A15: Suoria yritystukia vuonna 2023 saaneiden työn tuottavuus

Tukiohjelma	Ei arvioitu	1. viidennes	2. viidennes	3. viidennes	4. viidennes	5. viidennes
Avustus hevosalan neuvontaan	100 %					
Business Finlandin tukiohjelma kiertotalouden investointeihin	44 %	19 %			19 %	
Business Finlandin tukiohjelma nuorille yrityksille ja nuorille innovatiivisille yrityksille	49 %	31 %			13 %	
Business Finlandin tukiohjelma tutkimus- ja kehittämishankkeisiin	15 %	17 %	17 %	16 %	15 %	20 %
Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuki					26 %	59 %
Exhibition Explorer	15 %	14 %	15 %	19 %	19 %	19 %
Finnpartnership (liikekumppanuusohjelma)	45 %	8 %	10 %	14 %	8 %	14 %
Group Explorer		28 %		33 %	22 %	
Innovaatioseteli	58 %	9 %	9 %	9 %	8 %	7 %
Investointituki elintarvikkeiden valmistukseen	54 %	9 %	9 %	9 %	9 %	11 %
Kauppa-alusten työvoimakustannustuki	25 %			17 %	17 %	29 %
Maaseudun yritysten investointituki PK-yrityksille	43 %	9 %	8 %	8 %	17 %	14 %
Maaseudun yritysten investointituki, alueellinen	54 %	6 %	9 %	13 %	12 %	6 %
Maaseudun yritysten perustamistuki	88 %					
Market Explorer	7 %	14 %	18 %	23 %	22 %	16 %
Palkkatuki yrityksille	24 %	17 %	20 %	17 %	14 %	9 %
Päivittäistavarakauppojen tukeminen monipalvelukeskuksina maaseutualueilla (kyläkauppatuki)	32 %	18 %	20 %	14 %	12 %	5 %
Talent Explorer	5 %	15 %	31 %	18 %	15 %	16 %
Tempo	67 %	11 %	7 %	5 %	6 %	4 %
Tuet elokuvien ja muiden kuvaohjelmien valmistukseen ja jakeluun SA.60906	59 %	7 %	10 %	9 %	8 %	8 %
Tuki keskus- ja maakuntaraviradoille Suomessa SA.63553	53 %				21 %	

Valtioneuvoston asetus energiatuon myöntämisen yleisistä ehtoista vuosina 2023–2027	53 %	3 %	6 %	10 %	13 %	15 %
Yrityksen kehittämisavustus SA.100807	26 %	10 %	15 %	17 %	18 %	14 %
Tukiohjelmat yhteensä	35 %	13 %	15 %	14 %	13 %	10 %

Taulukko A16: Suorien yritystukien saajat toimialoittain vuonna 2023

Toimiala	Tuen määrä (milj. €)	Osuus tuen määrästä	Osuus yritysten arvonnäköisestä	Tuen saajat	Osuus tuensaajista	Osuus yrityskannasta
D: Energiasektori	152,7	13,9 %	4,5 %	75	0,8 %	0,3 %
C 16–17: Metsäteollisuus	98,1	8,9 %	5,7 %	136	1,5 %	0,4 %
J: Informaatio ja viestintä	81,8	7,4 %	9,4 %	903	10,2 %	3,7 %
C 24–25: Metalliteollisuus	81,8	7,4 %	4,6 %	357	4,0 %	1,0 %
C 19–22: Kemianteollisuus	76,8	7,0 %	5,6 %	125	1,4 %	0,2 %
M: Erityisasiantuntijapalvelut	76,0	6,9 %	7,9 %	981	11,1 %	11,9 %
H: Kuljetus ja varastointi	70,1	6,4 %	6,4 %	296	3,3 %	4,1 %
C 28–30, 33: Koneet, laitteet ja kulkuneuvot	68,4	6,2 %	5,7 %	361	4,1 %	1,1 %
E: Vesi- ja jätehuolto	55,1	5,0 %	1,1 %	79	0,9 %	0,4 %
C 26–27: Sähkö- ja elektroniikkateollisuus	54,6	4,9 %	4,0 %	178	2,0 %	0,2 %
G: Tukku- ja vähittäiskauppa	52,6	4,8 %	15,0 %	1365	15,4 %	9,6 %
R: Taiteet, viihde ja virkistys	46,7	4,2 %	1,4 %	225	2,5 %	3,3 %
C 13–15, 18, 23, 31–32: Muu teollisuus	37,0	3,4 %	2,0 %	316	3,6 %	1,6 %
F: Rakentaminen	32,1	2,9 %	9,9 %	802	9,1 %	9,8 %
C 10–12: Elintarviketeollisuus	21,0	1,9 %	2,3 %	163	1,8 %	0,5 %
L: Kiinteistöala	17,6	1,6 %		421	4,8 %	7,5 %
I: Majoitus ja ravitsemistoiminta	17,6	1,6 %	2,2 %	471	5,3 %	2,8 %
N: Hallinto- ja tukipalvelut	13,5	1,2 %	5,7 %	557	6,3 %	4,3 %
P: Koulutus	12,0	1,1 %	0,4 %	140	1,6 %	1,7 %
O: Julkinen hallinto	6,6	0,6 %		46	0,5 %	
Q: Terveys- ja sosiaalipalvelut	4,8	0,4 %	4,8 %	283	3,2 %	4,6 %
A: Maa- ja metsätalous	4,7	0,4 %		301	3,4 %	22,4 %
S: Muut palvelut	3,2	0,3 %	0,8 %	190	2,1 %	5,6 %
K: Rahoitus ja vakuutus	1,4	0,1 %		54	0,6 %	2,8 %
Muut	16,4	1,5 %	0,9 %	19	0,2 %	0,2 %

Taulukko A17: Suorien yritystukien saajat maakunnittain vuonna 2023

Maakunta	Tuen määrä (milj. €)	Osuus tuen määrästä	Osuus yritysten arvonnäköisestä	Tuensaajat	Osuus tuensaajista	Osuus yrityskannasta
Uusimaa	483,8	43,9 %	55,5 %	2 772	31,3 %	30,6 %
Pohjois-Pohjanmaa	80,3	7,3 %	4,2 %	616	7,0 %	6,6 %
Satakunta	55,2	5,0 %	2,7 %	281	3,2 %	4,0 %
Pohjois-Savo	54,9	5,0 %	2,8 %	404	4,6 %	4,5 %
Pohjanmaa	52,9	4,8 %	2,4 %	285	3,2 %	3,6 %
Lappi	49,5	4,5 %	2,6 %	362	4,1 %	3,3 %
Pirkanmaa	48,5	4,4 %	6,6 %	686	7,8 %	8,8 %
Varsinais-Suomi	48,0	4,4 %	6,3 %	806	9,1 %	8,9 %
Keski-Suomi	30,2	2,7 %	2,4 %	414	4,7 %	4,8 %
Keski-Pohjanmaa	30,1	2,7 %	1,0 %	111	1,3 %	1,3 %
Pohjois-Karjala	28,4	2,6 %	1,5 %	410	4,6 %	3,0 %
Etelä-Pohjanmaa	23,8	2,2 %	1,9 %	337	3,8 %	4,5 %
Ahvenanmaa tai tuntematon	23,3	2,1 %	1,3 %	8	0,1 %	1,2 %
Etelä-Savo	21,2	1,9 %	1,2 %	234	2,6 %	3,0 %
Kanta-Häme	17,1	1,6 %	2,1 %	211	2,4 %	2,8 %
Etelä-Karjala	16,2	1,5 %	0,9 %	222	2,5 %	2,1 %
Kymenlaakso	15,2	1,4 %	1,7 %	266	3,0 %	2,3 %
Kainuu	13,5	1,2 %	0,8 %	117	1,3 %	1,3 %
Päijät-Häme	10,5	0,9 %	2,1 %	302	3,4 %	3,3 %

Liite B: Raportissa tarkasteltujen suorien yritystukien luokittelu ja tavoitteet

Tässä liitteessä luetellaan raportissa tarkasteltujen suorien yritystukien ohjelmaluokat ja tavoitteet sen mukaan, miten ne on TEM:n Datahuoneelle tuottamassa tukiohjelmalistauksessa kirjoitettu. Luettelossa ovat sekä vuoden 2022 että vuoden 2023 tuet.

Alueellinen kuljetustuki

Ohjelmaluokka: työllisyys- ja aluepolitiikka

Tavoite: Tavoitteena on alentaa syrjäisten ja harvaan asuttujen alueiden yritysten jalostamien tuotteiden pitkistä kuljetusmatkoista aiheutuvia lisäkustannuksia ja siten parantaa yritystoiminnan edellytyksiä ja lisätä yritystoimintaa näillä alueilla.

Avustukset erityisryhmien asunto-olojen parantamiseksi

Ohjelmaluokka: asuntorakentaminen

Tavoite: Sosiaalinen asuntotuotanto

Avustus aravavuokratulojen purkamiseen

Ohjelmaluokka: asuntorakentaminen

Tavoite: Sosiaalinen asuntotuotanto

Avustus esteettömyyskorjauksiin

Ohjelmaluokka: asuntorakentaminen

Tavoite: Esteettömyyden tukeminen

Avustus hevosalan neuvontaan

Ohjelmaluokka: muut

Tavoite: Hevostalouden edistäminen

Avustus jälkihissin rakentamiseen

Ohjelmaluokka: asuntorakentaminen

Tavoite: Esteettömyyden tukeminen

Avustus sähköisen liikenteen infrastruktuuriin työpaikkakiinteistöillä

Ohjelmaluokka: liikenne ja viestintä

Tavoite: Liikenteen kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen nopeuttamalla siirtymää sähköiseen liikenteeseen. Ajoneuvokannan sähköistymisen esteiden poistaminen.

Business Finlandin tukiohjelma innovaatioklusterien toimintaan ja investointeihin

Ohjelmaluokka: TKI-toiminta, kansainvälistyminen ja yrittäjyys

Tavoite: Tuki innovaatioklustereille

Business Finlandin tukiohjelma kiertotalouden investointeihin

Ohjelmaluokka: TKI-toiminta, kansainvälistyminen ja yrittäjyys

Tavoite: Ympäristönsuojeluun myönnettävä tuki

Business Finlandin tukiohjelma maksuhyvityksestä audiovisuaalisiin tuotantoihin

Ohjelmaluokka: liikenne ja viestintä

Tavoite: Tavoitteena on houkutella Suomeen elokuvatuotantoa. Tuen avulla pyritään lisäämään alueellista taloudellista toimeliaisuutta, kansainvälistä kiinnostusta alueeseen ja vahvistamaan erilaisten verkostojen toimintaa.

Business Finlandin tukiohjelma nuorille yrityksille ja nuorille innovatiivisille yrityksille

Ohjelmaluokka: TKI-toiminta, kansainvälistyminen ja yrittäjyys

Tavoite: Tavoitteena on nuorten innovatiivisten yritysten liiketoiminnan kehittäminen. Tuella edistetään rahoituksen saajien osaamista, yritysten verkottumista, liiketoiminnan kehittymistä ja kasvua erityisesti kansainvälisillä markkinoilla ja korkean työpaikkojen lisääntymistä Suomessa.

Business Finlandin tukiohjelma pienten ja keskisuurten yritysten innovaatiotoimintaan

Ohjelmaluokka: TKI-toiminta, kansainvälistyminen ja yrittäjyys

Tavoite: Pk-yrityksille myönnettävä innovaatiotuki

Business Finlandin tukiohjelma tutkimus- ja kehittämishankkeisiin

Ohjelmaluokka: TKI-toiminta, kansainvälistyminen ja yrittäjyys

Tavoite: Perustutkimus, teollinen tutkimus, kokeellinen kehittäminen tai toteutettavuustutkimus

Business Finlandin tukiohjelma tutkimusinfrastruktuurien rakentamiseen ja uudistamiseen

Ohjelmaluokka: TKI-toiminta, kansainvälistyminen ja yrittäjyys

Tavoite: Investointituki tutkimusinfrastruktuureille

Digidemo ja Creademo, kulttuurialan tuotekehitys

Ohjelmaluokka: TKI-toiminta, kansainvälistyminen ja yrittäjyys

Tavoite: Tukea luovien alojen ja kulttuuriyrittäjyyden tuote- ja palvelukehitystä sekä digitaalisiin päätelaitteisiin soveltuvien uusien audiovisuaalisten tai muiden kulttuurisisältöjen tuotekehitystä

Energia-avustus ARA-yhteisöille

Ohjelmaluokka: energia

Tavoite: Energiakorjausten tukeminen

Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuki

Ohjelmaluokka: energia

Tavoite: Päästökaupan epäsuorien kustannusten korvaaminen

Energiatuki 2020–2022

Ohjelmaluokka: energia

Tavoite: Investointituki energiatehokkuustoimenpiteisiin, investointituki uusiutuvista energialähteistä tuotetun energian käytön edistämiseen, investointituki energiatehokkaaseen kaukolämmitykseen ja -jäähdytykseen, ympäristötutkimuksiin myönnettävä tuki

Exhibition Explorer

Ohjelmaluokka: TKI-toiminta, kansainvälistyminen ja yrittäjyys

Tavoite: Business Finland Oy:n de minimis -rahoitus

Finnpartnership (liikekumppanuusohjelma)

Ohjelmaluokka: TKI-toiminta, kansainvälistyminen ja yrittäjyys

Tavoite: Ohjelman tarkoitus on lisätä suomalaisten ja kehitysmaiden yritysten ja muiden toimijoiden kannattavaa ja kestäväää kaupallista yhteistyötä siten, että se synnyttää liiketoiminnan kasvua ja edesauttaa kestävään kehityksen tavoitteiden saavuttamista ohjelman kohdemaissa, etenkin alemman tulotason maissa ja hauraisissa valtioissa. (SDG17; kaikki SDGt.)

Group Explorer

Ohjelmaluokka: TKI-toiminta, kansainvälistyminen ja yrittäjyys

Tavoite: Business Finland Oy:n de minimis -rahoitus

Innovaatioseteli

Ohjelmaluokka: TKI-toiminta, kansainvälistyminen ja yrittäjyys

Tavoite: Business Finland Oy:n de minimis -rahoitus

Investointituki elintarvikkeiden valmistukseen

Ohjelmaluokka: muut

Tavoite: Elintarvikeketjun organisoitumisen edistäminen mukaan lukien maataloustuotteiden jalostus ja markkinointi, eläinten hyvinvointi ja maatalouden riskienhallinta

Kauppa-alusten työvoimakustannustuki

Ohjelmaluokka: liikenne ja viestintä

Tavoite: Suomalaisen kauppalaivaston kansainvälisen kilpailukyvyn parantaminen.

Kestävää kasvua ja työtä 2014–2020 (rahoituslain 8/2014 de minimis -tuet)

Ohjelmaluokka: työllisyys- ja aluepolitiikka

Tavoite: Työllisyyden parantaminen sekä alueiden kilpailukyvyn ja elinvoimaisuuden lisääminen.

Kiihdyttämöt ja kansainvälisten hankkeiden valmistelut

Ohjelmaluokka: TKI-toiminta, kansainvälistyminen ja yrittäjyys

Tavoite: Business Finland Oy:n de minimis -rahoitus

Kulttuurin ja luovien alojen uudistumisen rakennetuki (RRP-ohjelma)

Ohjelmaluokka: TKI-toiminta, kansainvälistyminen ja yrittäjyys

Tavoite: Kulttuuri- ja luovien alojen palveluiden edistäminen, tuotanto- ja toimintamallien uudistaminen ja digitalisaatio

Käynnistysavustus valtion tukemien vuokra-asuntojen rakentamiseen

Ohjelmaluokka: asuntorakentaminen

Tavoite: Asuntorakentamisen tukeminen

Laajakaistahankkeiden tuet

Ohjelmaluokka: liikenne ja viestintä

Tavoite: Edistää nopeiden laajakaistayhteyksien rakentamista haja-asutusalueilla ja siten turvata monipuoliset viestintäpalvelut kaikkialla Suomessa

Maaseudun yritysten investointien toteutettavuustutkimus

Ohjelmaluokka: muut

Tavoite: Taloudellisesti ja teknisesti laadukkaiden investointihankkeiden varmistaminen

Maaseudun yritysten investointituki PK-yrityksille

Ohjelmaluokka: muut

Tavoite: Sosiaalisen osallisuuden, köyhyyden vähentämisen ja taloudellisen kehityksen edistäminen maaseutualueilla

Maaseudun yritysten investointituki, alueellinen

Ohjelmaluokka: muut

Tavoite: Sosiaalisen osallisuuden, köyhyyden vähentämisen ja taloudellisen kehityksen edistäminen maaseutualueilla

Maaseudun yritysten investointituki, yleinen

Ohjelmaluokka: muut

Tavoite: Sosiaalisen osallisuuden, köyhyyden vähentämisen ja taloudellisen kehityksen edistäminen maaseutualueilla

Maaseudun yritysten perustamistuki

Ohjelmaluokka: muut

Tavoite: Sosiaalisen osallisuuden, köyhyyden vähentämisen ja taloudellisen kehityksen edistäminen maaseutualueilla

Maaseutuyritysten tuki uusiutuvan energian tuotantoon

Ohjelmaluokka: energia

Tavoite: Sosiaalisen osallisuuden, köyhyyden vähentämisen ja taloudellisen kehityksen edistäminen maaseutualueilla

Market Explorer

Ohjelmaluokka: TKI-toiminta, kansainvälistyminen ja yrittäjyys

Tavoite: Business Finland Oy:n de minimis -rahoitus

Materiaalikatselemus

Ohjelmaluokka: energia

Tavoite: Materiaalikatselemus on käytännön työkalu yrityksen toiminnan tehostamiseen ja materiaalivirtojen hallintaan. Tavoite on tunnistaa ne tuotantoprosessin vaiheet, joissa voidaan vähentää materiaalien käyttöä, jätteen määrää, ympäristöhaittoja ja saada kustannussäästöjä.

Palkkatuki / Palkkatuki yrityksille

Ohjelmaluokka: työllisyys- ja aluepolitiikka

Tavoite: Tavoite on parantaa työttömän työnhakijan ammatillista osaamista ja edistää työllistymistä avoimille työmarkkinoille

Päivittäistavarakauppojen tukeminen monipalvelukeskuksina maaseutualueilla (kyläkauppatuki)

Ohjelmaluokka: muut

Päivittäistavarakauppapalvelun avustuksen tavoitteena on turvata ja edistää päivittäistavarakauppapalveluiden saatavuutta maaseutualueella.

Ravinteiden kierrätyksen tukiohjelma / Ravinteiden kierrätyksen tukiohjelma (2023)

Ohjelmaluokka: ympäristönsuojelu

Tavoite: Korkealaatuisen elinympäristön turvaaminen ja vesien ja Itämeren tilan parantaminen vähentämällä erityisesti ravinteiden ja haitallisten aineiden kuormitusta vesiin.

Rekrytointituki

Ohjelmaluokka: työllisyys- ja aluepolitiikka

Tavoite: Tavoitteena on madaltaa yritysten kynnystä ensimmäisen työntekijän palkkaamiseen ja siten edistää uusien työnantajayritysten syntymistä ja tätä kautta yritystoiminnan kasvua ja työllisyyttä.

RRF-Energiatuki 2022–2026

Ohjelmaluokka: energia

Tavoite: Tavoitteena on tukea Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelman sekä valtion talousarvion mukaisia energiainfrastruktuuria, uuden energiateknologian käyttöönottoa, vähähiilisen vedyn tuotantoa ja varastointia, hiilidioksidin talteenottoa ja hyödyntämistä sekä teollisuuden prosessien sähköistämistä ja vähähiilistämistä koskevia hankkeita.

Starttiraha

Ohjelmaluokka: työllisyys- ja aluepolitiikka

Tavoite: Turvata aloittavan yrittäjän toimeentulo siltä ajalta, jonka yritystoiminnan käynnistys ja vakiinnuttaminen kestää

Sähköautojen latauspisteiden rakentaminen asuinkiinteistöillä

Ohjelmaluokka: liikenne ja viestintä

Tavoite: Sähköautojen latauspisteiden rakentamisen tukeminen

Sähköisen liikenteen, biokaasun ja uusiutuvan vedyn liikennekäytön infrastruktuuritukiohjelma

Ohjelmaluokka: ympäristönsuojelu

Tavoite: Sähköisen liikenteen, biokaasun ja uusiutuvan vedyn liikennekäytön infrastruktuuritukiohjelma

Talent Explorer

Ohjelmaluokka: TKI-toiminta, kansainvälistyminen ja yrittäjyys

Tavoite: Business Finland Oy:n de minimis -rahoitus

Tempo

Ohjelmaluokka: TKI-toiminta, kansainvälistyminen ja yrittäjyys

Tavoite: Business Finland Oy:n de minimis -rahoitus

Tuet elokuvien ja muiden kuvaohjelmien valmistukseen ja jakeluun SA.60906

Ohjelmaluokka: työllisyys- ja aluepolitiikka

Tavoite: Tukea elokuvan tuotantoa, jakelua, kansainvälistymistä ja elokuvakulttuurin edistämistä

Tuki keskus- ja maakuntaraviradoille Suomessa SA.63553

Ohjelmaluokka: muut

Tavoite: Hevostalouden edistäminen

Turvetuotantokoneiden romutustuki

Ohjelmaluokka: muut

Tavoite: Tukiohjelman tavoitteena on tukea vaille käyttöä jääneiden turvetuotantokoneiden romuttamista. Tukiohjelmalla pyritään myös välillisesti edesauttamaan hallittua turvealan alasajoa sosiaalisesti oikeudenmukaisella tavalla.

Uudet klassikot – Nya klassiker -rahasto/kuvataide

Ohjelmaluokka: muut

Tavoite: Uudet klassikot -rahaston tarkoituksena on tukea suomalaisen taiteen kentällä asemansa jo vakiinnuttaneiden taidealan toimijoiden työskentelyn ja kasvun edellytyksiä

Vaihtoehtoisella käyttövoimalla toimivan ajoneuvon hankinta- ja muuntotuki

Ohjelmaluokka: liikenne ja viestintä

Tavoite: Edistetään ajoneuvokannan uudistumista ilmastoystävällisemmäksi ja liikenteen asteittaista siirtymää päästöttömäksi.

Valtakunnalliset ja kansainväliset taide- ja kulttuurifestivaalit

Ohjelmaluokka: muut

Tavoite: Tavoitteena vahvistaa festivaalien asemaa taide- ja kulttuuripolitiikassa, kestäväää kehitystä, kansainvälistymistä ja osaamista, tietoperustaa ja yhteistyötä.

Valtion varoista korvattavat merimiesten matkakustannukset (miehistönvaihtokustannusten tuki)

Ohjelmaluokka: liikenne ja viestintä

Tavoite: Merenkulun tukeminen

Valtionavustus kiertotalouden investointi- ja kehittämishankkeisiin

Ohjelmaluokka: TKI-toiminta, kansainvälistyminen ja yrittäjyys

Tavoite: Avustus hankkeille, jotka kohdistuvat kotimaassa tehtävien kiertotalouden investointien vauhdittamiseen.

Valtioneuvoston asetus energiatuen myöntämisen yleisistä ehdoista vuosina 2023–2027

Ohjelmaluokka: energia

Tavoite: Tukiohjelman tavoitteena on edistää uusiutuvan energiaa ja energiatehokkuutta koskevia investointi- ja selvityshankkeita, jotka tukevat Suomen hiilineutraalisuustavoitteita. Tavoitteena on myös vähentää uusiutuvan energian ja uuden energiateknologian teknologisia ja taloudellisia riskejä.

Vesiensuojelun tehostamisohjelma

Ohjelmaluokka: ympäristönsuojelu

Tavoite: Tutkimus- ja kehityshankkeisiin myönnettävä tuki, tuki ympäristönsuojeluun

Vesiosaamisen kasvu- ja kansainvälistymisohjelma

Ohjelmaluokka: TKI-toiminta, kansainvälistyminen ja yrittäjyys

Tavoite: Luodaan ja kehitetään toimijoiden yhteistyötä. Edistetään toimijoiden edellytyksiä osallistua kansainväliseen toimintaan. Edistetään ratkaisujen kehittämistä, testausta tai kansainvälistämistä. Vahvistetaan vesialan osaamista, kasvua ja kansainvälistymisedellytyksiä muilla tavoilla.

Vähemmistökielisen sanomalehdistön tuki

Ohjelmaluokka: muut

Tavoite: Tuen tavoitteena on edistää suomalaisen tiedonvälityksen moniarvoisuutta ja monipuolisuutta tukemalla vähemmistökielisiä medioita.

Vähähiilisen rakennetun ympäristön ohjelma

Ohjelmaluokka: ympäristönsuojelu

Tavoite: Ilmastonmuutoksen hillintä ja siihen sopeutuminen sekä vähähiilisten ratkaisujen löytäminen ja käyttöönotto rakennetussa ympäristössä.

Yrityksen kehittämisavustus

Ohjelmaluokka: TKI-toiminta, kansainvälistyminen ja yrittäjyys

Tavoite: Kasvu tai uudistuminen, kansainvälistyminen, innovaatiotoiminnan tai osaamisen vahvistaminen, tuottavuuden parantaminen, digitaalisen liiketoiminnan kehittäminen, ilmastonmuutokseen sopeutuminen, hiilineutraalisuuden, energia- tai materiaalitehokkuuden edistäminen.

Yrityksen kehittämisavustus SA.100807

Ohjelmaluokka: TKI-toiminta, kansainvälistyminen ja yrittäjyys

Tavoite: Kasvu tai uudistuminen, kansainvälistyminen, innovaatiotoiminnan tai osaamisen vahvistaminen, tuottavuuden parantaminen, digitaalisen liiketoiminnan kehittäminen, ilmastonmuutokseen sopeutuminen, hiilineutraalisuuden, energia- tai materiaalitehokkuuden edistäminen.

Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustus

Ohjelmaluokka: TKI-toiminta, kansainvälistyminen ja yrittäjyys

Tavoite: Kasvu tai uudistuminen, kansainvälistyminen, innovaatiotoiminnan tai osaamisen vahvistaminen, tuottavuuden parantaminen, energia- tai materiaalitehokkuuden edistäminen.